

ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการใช้กำลังป้องกันตัวของ
เจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

พฤษภาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจใน
การระงับเหตุฉุกเฉิน

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

พฤษภาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

PROBLEMS AND APPROPRIATE LEGAL MEASURES FOR THE USE OF SELF-DEFENSE BY
POLICE OFFICERS IN EMERGENCY RESPONSE.

METHAWE SRIPODOK

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Laws Degree

May 2024

Copyright 2024 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจใน
การระงับเหตุฉุกเฉิน

ของ เมธาวี ศรีไปฏุก

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปวีศร เลิศธรรมเทวี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลเรขา ศิริชัยวราวรรณ)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรวราวรรณ รัตนเกษตร)

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุดม งามเมืองสกุล)

- เรื่อง:** ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน
- ผู้ศึกษาค้นคว้า:** เมธาวิ ศรีโปฏก, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: น.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, 2566
- อาจารย์ที่ปรึกษา:** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลเรขา ศิริชัยวารวรรณ
- คำสำคัญ:** เจ้าหน้าที่ตำรวจ, เหตุฉุกเฉิน, การป้องกันตัว, การใช้กำลังเกินกว่าเหตุ

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและความหมายของการการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจและศึกษาปัญหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการใช้กำลังการป้องกันตัวในการระงับเหตุฉุกเฉิน ในสถานการณ์ที่คับขันที่ต้องเผชิญกับภัยอันตรายอันอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายหรือชีวิต โดยการวิจัยทางเอกสารและลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า การที่กฎหมายที่ใช้บังคับนั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 อันเป็นกฎหมายเดียวกันกับที่ใช้บังคับในการป้องกันตัวของบุคคลทั่วไป อีกทั้งหลักการดังกล่าวยังมีการตีความได้โดยกว้าง ทำให้การนำมาใช้ต้องอ้างอิงตามคำพิพากษาของศาลซึ่งยังไม่มีความแน่นอน แม้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 หรือ ระเบียบเรื่องการจับกุม ก็ไม่ทำให้ผลเปลี่ยนแปลงไป เห็นได้ว่ากฎหมายที่มีอยู่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านพลวัตของมนุษย์ ในเรื่องความสามารถและประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความกดดันนั้น ปรากฏข้อเท็จจริงที่แตกต่างจากมุมมองทางกฎหมายของไทย ส่งผลให้เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยใช้กำลังในการป้องกันตนเอง แต่กลับได้รับความเสียหายเกินควร เนื่องจากกฎหมายถือเป็นภาระกระทำรุนแรงเกินกว่าเหตุ ในขณะที่แนวทางของกฎหมายต่างประเทศ เช่น กฎหมายของมลรัฐมินนิโซตา ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายสอดคล้องกับสถานการณ์และเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมากกว่า ดังนั้น หากประเทศไทยพัฒนากฎหมายสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเฉพาะและมีความชัดเจน ในขณะที่มีการกำหนดให้ควบคุมดูแลการใช้อำนาจไปด้วย จะทำให้การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชน ขณะเดียวกันประชาชนก็เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

Title: PROBLEMS AND APPROPRIATE LEGAL MEASURES FOR THE USE OF SELF-DEFENSE BY POLICE OFFICERS IN EMERGENCY RESPONSE.

Author: Methawe Sripodok, Independent Study: LL.M., University of Phayao, 2023

Advisor: Assistant Professor Dr. Wimonrekha Sirichairawan

Keywords: police officers, emergency, self-defense, use of excessive force

ABSTRACT

The purpose of this article is to study the guidelines and meaning of lawful protection of police officers and to study the problems of police officers regarding self-defense in emergencies, in critical situations that may cause danger to the body or life. The methodology is the research of documents and information obtained from interviews. The results of the study found that the law on self-defense that applies to the operations does not specifically provide for it. There is Section 68 of the Criminal Code, which is the same law that governs the self-defense of ordinary people. Moreover, the above principles can be interpreted widely thus its use must be based on uncertain court judgments. Even though the Criminal Procedure Code, Section 83, paragraph 3, or the regulations regarding arrest do not change the results. Therefore, it shows that the existing law does not facilitate the work of the police because it does not correspond to the reality of the situation. The results of international research studies and the opinions of human dynamics experts regarding the ability of police officers to perform in stressful emergencies appear to be different from the Thai legal perspective. As a result, when police officers use force in self-defense, they receive undue damage because from the law viewpoint is considered an act of excessive severity while the guidelines of foreign laws, such as the laws of Minnesota, United States, are more consistent and facilitate the work of police officers. So, if Thailand develops appropriate laws while simultaneously controlling the use of that power, it will make the use of force by police officers more efficient and verifiable. Police officers will have morale in performing their duties in maintaining peace and order for the people while the public will have confidence in the police officers' duties performance.

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ในการนี้ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ รวมถึงขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ตำรวจและบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่คอยสนับสนุนข้อมูลการทำวิจัยในครั้งนี้ จนทำให้ งานวิจัยนี้สำเร็จด้วยความเรียบร้อย

เมธาวี ศรีโปฏก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
สมมุติฐานของการวิจัย.....	2
ขอบเขตพื้นที่การวิจัย.....	3
วิธีการดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
ความสำคัญของความสงบเรียบร้อย.....	4
วัฒนธรรมกับพฤติกรรมของคนไทย	5
แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญ.....	6
ภารกิจและความสำคัญของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	10
หลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย	12
ขอบเขตการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	18
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	25

กฎหมายที่ควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	28
ระดับการใช้กำลังของตำรวจ (Continuum of Force and Dimensions of Hierarchy of Force) ในประเทศไทย	31
ผลงานศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
หลักสากลเกี่ยวกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย	37
หลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่ (Stand Your Ground)	42
กฎหมายเรื่องการป้องกันในประเทศสหรัฐอเมริกา	44
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	54
ระเบียบวิธีวิจัย	54
ขอบเขตการดำเนินการวิจัย	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
วิธีการสร้างเครื่องมือ	55
การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
การวิเคราะห์ข้อมูล	55
บทที่ 4 ผลการวิจัย	57
วิเคราะห์ปัญหาการตีความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ที่สามารถตีความได้โดย กว้าง โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ	57
วิเคราะห์ปัญหาการนำคำพิพากษาของไทยเกี่ยวกับการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมาใช้ กับการใช้กำลังเพื่อป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	58
วิเคราะห์ปัญหาเรื่องมุมมองของผู้ใช้กฎหมายต่อข้อเท็จจริงในสถานการณ์ฉุกเฉินที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องใช้กำลังป้องกันตัว และความสอดคล้องกับข้อมูลข้อเท็จจริง จากผลการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญในต่างประเทศ	66
วิเคราะห์กฎหมายเรื่องการป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และความ สอดคล้องกับภารกิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	71

วิเคราะห์ปัญหาการนำกฎหมายเรื่องการป้องกันมาใช้ในการปฏิบัติงานตำรวจ.....	72
วิเคราะห์ประเด็นเหตุฉุกเฉิน (Emergency).....	74
วิเคราะห์กฎหมายไทยกับหลักสากลเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	75
วิเคราะห์กฎหมายเรื่องการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจของไทยเปรียบเทียบกับกฎหมาย เรื่องการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	76
วิเคราะห์ความแตกต่างเรื่องการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศไทยกับประเทศ สหรัฐอเมริกา.....	79
วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการทางกฎหมายอาญา.....	81
บทที่ 5 บทสรุป.....	93
ปัญหาการตีความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68.....	93
ปัญหาการนำคำพิพากษาของไทยเรื่องการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมาเป็นหลักใน การใช้อำนาจเพื่อป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน.....	93
ปัญหาการนำกฎหมายเรื่องการป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 มา ใช้ในการใช้อำนาจป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน.....	94
ปัญหาเรื่องมุมมองของประชาชนหรือผู้บังคับใช้กฎหมายที่มีต่อข้อเท็จจริงในสถาน การณ์ การใช้อำนาจป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน.....	95
หลักเกณฑ์การใช้อำนาจที่พอสมควรแก่เหตุหรือความเหมาะสมของการใช้อำนาจของ เจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	96
ผลกระทบเรื่องความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	97
ข้อเสนอแนะ.....	99
บรรณานุกรม.....	102
ประวัติผู้วิจัย.....	110

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 เปรียบเทียบกฎหมายเรื่องการป้องกันตัวระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศ สหรัฐอเมริกา.....	79
ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย เรื่องการ ป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68.....	92
ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในประเด็นการกำหนดให้ เจ้าหน้าที่ ตำรวจต้องถ่ายวิดีโอขณะใช้กำลังป้องกันตัวจากการปฏิบัติหน้าที่	92
ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในประเด็นมาตรการ คุ่มครองตัว เจ้าหน้าที่ตำรวจ หากการใช้กำลังในการป้องกันตัว ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	92

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เราทุกคนต่างต้องการความสงบสุข ความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือเสรีภาพ ไม่มีใครอยากถูกคุกคามหรือละเมิดสิทธิของตน แต่เนื่องจากในสังคมย่อมประกอบด้วยผู้คนจำนวนมากหลากหลายรูปแบบ จึงยังมีคนที่ก่อความไม่สงบหรือทำให้เกิดอันตรายขึ้นในสังคมได้อยู่เสมอ ซึ่งไม่มีใครสามารถรับรองได้ว่าบุคคลที่อยู่ในสังคมนั้น จะได้รับความปลอดภัยโดยปราศจากภัยอันตราย ดังนั้นการป้องกันตัวของบุคคลจากภัยอันตรายจึงเป็นสิ่งสำคัญ หากการป้องกันนั้นได้กระทำต่อภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายอันใกล้จะถึง และจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่นเพื่อให้รอดพ้นจากภัยนั้นและได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำการป้องกันนั้นไม่มีความผิด ในประเทศไทยได้นำหลักการป้องกันตัวของประชาชนทั่วไปกล่าวนั้นมาใช้กับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของคนสังคมที่เห็นได้ว่าเป็นการกระทำไปเพื่อผลประโยชน์ของรัฐ แต่กฎหมายที่ให้สิทธิเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการป้องกันตัวนั้น ยังมิได้มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงต้องใช้หลักการป้องกันตัวไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ประกอบกับหลักการใช้กำลังจับกุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ยังไม่มี ความชัดเจนและเหมาะสมเพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นต้องเผชิญกับเหตุฉุกเฉินที่ไม่มีโอกาสตั้งตัว และมีเวลาเพียงเสี้ยววินาทีที่ต้องตัดสินใจใช้กำลังระงับเหตุ ประกอบกับในสถานการณ์เช่นนั้นมักมีปัจจัยหลายอย่างส่งผลต่อตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นสภาพร่างกาย จิตใจ สิ่งเร้าต่าง ๆ และความกดดัน อันทำให้การป้องกันนั้นไม่สามารถเป็นไปได้ อย่างสมบูรณ์แบบและถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับการป้องกันตัวทั่วไป จึงทำให้เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการป้องกันไปแล้วส่งผลให้ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับผลร้ายเสียเอง ไม่ว่าจะต้องถูกดำเนินคดีทำให้ต้องเสียเงินและเสียเวลาในการต่อสู้คดี สิ่งเหล่านี้เกิดจากการตีความกฎหมายของผู้ใช้กฎหมายที่ยังไม่มีทิศทางที่แน่นอนหรือมีความชัดเจนเฉพาะทางอย่างเพียงพอ หรือมีมุมมองที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเผชิญในสถานการณ์เช่นนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากความจริง ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีหลักการที่ชัดเจนและเหมาะสมเพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานนั้นทำงานอย่างยากลำบากและต้องรับกับความเสี่ยงที่สูงเกินไป ไม่มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานและไม่เชื่อมั่นว่า

ตนจะได้รับความคุ้มครองจากการปฏิบัติหน้าที่ และอาจเกิดความลังเลจนตัดสินใจผิดพลาดในการใช้กำลัง ทำให้การใช้กำลังนั้นไม่เหมาะสมเท่าที่ควร บางครั้งก็ใช้กำลังน้อยเกินไปจนทำให้ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจเองนั้นได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตเสียเอง หรือบางครั้งก็ใช้มากเกินไปจนเกิดความเสียหายเกินสมควร กลายเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการคุ้มครองดูแลประชาชนและอาจกระทบถึงความปลอดภัยและความสงบสุขของคนในสังคมอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางและความหมายของการการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจและศึกษาปัญหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการใช้กำลังการป้องกันตัวในการระงับเหตุฉุกเฉิน
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรฐานการทางกฎหมายของประเทศไทยและของต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร
3. เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมอันจะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้กำลังในการป้องกันตัวได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมไทยปัจจุบันและลดความสูญเสียต่อสังคม

สมมุติฐานของการวิจัย

เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับการให้สิทธิการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจของประเทศไทยยังไม่ได้มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ซึ่งกฎหมายที่มีอยู่ก็มิได้มีความชัดเจนมีเพียงแต่กำหนดหลักการกว้าง ๆ เอาไว้ ทำให้การป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ต้องใช้หลักการป้องกันตัวที่บัญญัติไว้โดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งหลักการและแนวทางการที่มีอยู่ยังไม่มีทิศทางเดียวกันและเหมาะสมกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำให้ไม่อำนวยความสะดวกการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้น หากอนาคตได้มีการบัญญัติกฎหมายไว้โดยเฉพาะและมีมาตรการควบคุมดูแลที่มีความเหมาะสม จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์ทั้งตัวเจ้าหน้าที่และประชาชน และลดความเคลือบแคลงสงสัยของสังคมได้

ขอบเขตพื้นที่การวิจัย

เป็นการศึกษาจากประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักการ ระเบียบ แนวคิด ทฤษฎีและคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน อีกทั้งข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงจากฐานข้อมูลต่าง ๆ ประกอบกับข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อทราบความคิดเห็น

วิธีการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยการค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัย จะทำการศึกษาถึงกฎหมาย ระเบียบ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี แนวคำพิพากษาอันเกี่ยวข้องกับการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเข้าระงับเหตุฉุกเฉิน เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลประกอบกับข้อเท็จจริงจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจรวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) เพื่อหาแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบถึงกฎหมาย หลักการ แนวคิด ทฤษฎี คำพิพากษา เกี่ยวกับการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ระงับเหตุฉุกเฉิน ทั้งของไทยและต่างประเทศ
2. ได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน
3. ได้แนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อต้องทำการป้องกันตัวจากการระงับเหตุฉุกเฉิน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาหลักการที่เกี่ยวกับการป้องกันตัวที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉินเท่านั้น โดยเนื้อหาส่วนแรกจะศึกษากฎหมายของไทยและของต่างประเทศ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ นำวิเคราะห์ประกอบกับการข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเอกสารและสื่อต่าง ๆ อีกทั้งยังนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความรู้ความสามารถ และเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมที่ทำงานเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางอาญา นำมาวิเคราะห์ประกอบเพื่อเปรียบเทียบและเสนอวิธีการป้องกันที่เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

ความสำคัญของความสงบเรียบร้อย

การรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศถือเป็นสิ่งที่จำเป็นอันดับต้น ๆ ที่รัฐจะต้องทำให้ดำรงอยู่ไว้ หากรัฐใดไม่สามารถดูแลควบคุมความสงบได้ แล้วปล่อยให้เกิดความวุ่นวายโดยปราศจากระเบียบ รัฐนั้นก็ไม่สามารถหาความสงบได้ และเมื่อรัฐนั้นเกิดความไม่สงบก็จะทำให้ตัวรัฐและทุกอย่างภายในรัฐนั้นไม่อาจมีความแน่นอนเกิดการสั่นคลอนต่อความมั่นคง การจะดำรงชีวิตในรัฐนั้นก็เป็นการยาก สุดท้ายพลเมืองของรัฐก็อาจต้องมาถึงจุดจบในที่สุด ซึ่งวิธีการที่สำคัญในการรักษาความสงบก็คือการใช้วิธีป้องกันและการระงับปราบปราม¹

วิธีการป้องกัน

มีเป้าหมายเพื่อการป้องกันเอาไว้ก่อนหรือเพื่อบรรเทาผลร้ายที่สามารถเกิดขึ้นได้ โดยอาจใช้การจำกัดเสรีภาพ หรือการวางระเบียบเพื่อการควบคุม เช่น ต้องได้รับอนุญาตีก่อนถึงจะมีสิทธิ์ หรือการกำหนดคุณสมบัติพิเศษก่อนจะได้รับสิทธิ์

วิธีการระงับปราบปราม

การระงับปราบปรามเป็นสิ่งที่ฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต้องเข้าจัดการกับเหตุอันอันเกิดจากบุคคลใช้เสรีภาพเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดจนเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ก็จำเป็นที่จะต้องถูกระงับปราบปรามในทันที (ชินพงศ์ บุญมา, ม.ป.ป.)

¹ ชินพงศ์ บุญมา, การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 5.

วัฒนธรรมกับพฤติกรรมของคนไทย

คำกล่าวที่ว่า “ทำอะไรตามใจคือไทยแท้” แสดงให้เห็นถึงว่าคนไทยชอบชีวิตเรียบง่าย คนไทยเป็นคนที่มีความใจอ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาไพเราะ ใจเย็น ไม่ชอบแสดงออกซึ่งความโกรธและความรุนแรง หลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ นับถือผู้หลักผู้ใหญ่ อ่อนน้อม หลีกเลี่ยงความขัดแย้งและการเผชิญหน้ากับผู้อื่น คนไทยมักมีการหวังให้มีการสวมหน้ากาก ปิดบังอารมณ์ไว้ไม่ให้ใครเห็นในวงสังคม โดยเฉพาะอารมณ์ทางทำลาย เช่น โกรธ เกลียด รำคาญ คนไทยมักจะไม่โต้ตอบอะไร ๆ อย่างตรงไปตรงมา เพื่อหลีกเลี่ยงการทำให้ผู้อื่นหมองใจ ความสัมพันธ์ซึ่งหน้าของสังคมไทยจะเน้นความสุภาพ หลีกเลี่ยงการโต้เถียงชอบการสร้าง ความประทับใจ คนไทยมพฤติกรรมของบุคคลเป็นอิสระ ไม่ชอบข้อผูกมัด และพยายาม หลีกเลี่ยงพันธะทางสังคม โครงสร้างและบรรทัดฐานทางสังคมไม่สามารถควบคุมพฤติกรรม ของปัจเจกบุคคลได้ โครงสร้างทางสังคมไทยไม่มีผลบังคับการแสดงออกทางให้ตรง ความคิด แต่โครงสร้างบังคับให้คนไทยขมสดี บังคับความรู้สึกของตนเองมิให้ไปทำลายล้างความ สุภาพในการแสดงออก เพราะจะทำให้เกิดปัญหาการขัดกันในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คน ไทยมักมีความ “เกรงใจ” ต้องพิจารณาถึงความใกล้ชิด ระดับของฐานะตำแหน่งของผู้ที่ เกี่ยวข้อง คนไทยจะมีทัศนคติในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่ คือ ผู้ที่มีฐานะตำแหน่งสูงกว่า ที่จะต้องเมตตาต่อผู้น้อย อันเป็นหลักวัฒนธรรมที่กำหนดความรับผิดชอบความสัมพันธ์ระยะยาว คือ ความสัมพันธ์ภายใต้ระบบบุญคุณ อันเป็นพันธกรณีทางใจในระยะยาวซึ่งมีพื้นฐานมาจาก อภิสัทธรรมหรือประโยชน์ต่าง ๆ ที่มอบให้ ไม่ว่าจะเป็นในระหว่างผู้มีสถานภาพทัดเทียมกัน หรือแตกต่างกัน โดยผู้ที่ได้รับประโยชน์ มีภาระผูกพันที่จะต้องทำอะไรตอบแทน ซึ่งเรียกว่า “บุญคุณ” ผู้ที่ได้รับประโยชน์จะเป็น “หนี้บุญคุณ” ที่จะต้องชดใช้ ซึ่งการสำนึกบุญคุณเป็นสิ่ง สำคัญของสังคมไทยที่ถือว่าเป็นการ “กตัญญู” และหากไม่ตอบแทนบุญคุณนั้นจะเรียกว่า เป็นการ “เนรคุณ” จะถูกสังคมตำหนิ คนไทยจะเป็นหนี้บุญคุณของพ่อแม่ ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส เจ้านายต่าง ๆ และต้องตามชดใช้ จงรักภักดี มีภาระผูกพันที่ถือเอาบุญคุณและความกตัญญู เป็นเกณฑ์ระดับของบุญคุณเป็นระบบของความสัมพันธ์ทางใจของส่วนบุคคล จึงอาจเป็นข้อเสีย ในระบบของความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ เช่น การได้รับเงินเดือนขึ้นสองขั้น ที่ถือว่าผู้ให้ทำบุญคุณ มิได้ให้เพราะผลงาน แต่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือเป็นการ “อุปถัมภ์”²

จากวัฒนธรรมและพฤติกรรมของคนไทย จึงเห็นได้ว่าคนไทยนั้นเมื่อจะทำการสิ่งใด หรือไม่ทำสิ่งใด มักจะไม่ได้กระทำตรงไปตรงมาแต่จะทำให้มีความคลุมเคลือมองได้หลายแง่

² อ้อมเดือน สดมณี, “วัฒนธรรมกับพฤติกรรมของคนไทย,” วารสารพฤติกรรมศาสตร์, ฉบับที่ 4, (2541), หน้า 7-8.

หลายมุม และเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่หรือผู้มีฐานะทางสังคมที่สูงกว่ามาเป็นผู้กำหนดสิ่งที่ถูกสิ่งที่ไม่ควร ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการบัญญัติตัวบทกฎหมายที่ไม่ค่อยมีความชัดเจนหรือมีข้อผูกมัด มักมีลักษณะคลุมเคลือ เปิดให้ผู้บังคับใช้กฎหมายที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่าสามารถใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางเพื่อความยืดหยุ่นในการใช้กฎหมาย ซึ่งกฎหมายเรื่องการป้องกันก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดช่องของการใช้ดุลพินิจตามกฎหมายเรื่องการป้องกันได้อย่างกว้างขวางเช่นกัน และส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการใช้กำลังตามกฎหมาย

แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญ

1. ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)³

คุณค่าของระบบการควบคุมอาชญากรรมอยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่า การปราบปรามการกระทำผิดทางอาญาเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดที่กระบวนการทางอาญาต้องดำเนินการ การไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมผู้กระทำความผิดทางอาญาได้อย่างเข้มงวดนั้น จะทำให้ความสงบเรียบร้อยของประชาชนถูกทำลาย และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้อิสรภาพของมนุษย์นั้นหายไป หากไม่มีการบังคับใช้กฎหมายและการจับกุมหรือการดำเนินกระบวนการทางอาญานั้นมีความล้มเหลวในอัตราสูงแล้ว จะทำให้การเพิกเฉยไม่ใยดีต่อการควบคุมทางกฎหมายมีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย และคนที่ปฏิบัติตามกฎหมายจะกลายเป็นเหยื่อที่ถูกรุกราน ทำให้ความปลอดภัยของบุคคลและทรัพย์สินลดลงอย่างมาก และเสรีภาพของบุคคลในสังคมก็ลดลงเช่นกัน ท้ายที่สุดอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการทางอาญาเป็นเครื่องประกันที่แน่นอนของเสรีภาพทางสังคม ดังนั้น เพื่อให้เกิดการบรรลุตามวัตถุประสงค์สูงสุด รูปแบบการควบคุมอาชญากรรมนี้กำหนดให้ต้องให้ความสนใจกับประสิทธิภาพของกระบวนการทางอาญาเป็นอันดับแรก ในการคัดกรองผู้ต้องสงสัย, การตัดสินความผิด และการให้ความมั่นใจในการจัดการที่เหมาะสมต่อบุคคลที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญา การควบคุมอาชญากรรมดังกล่าว จะมีประสิทธิภาพได้นั้นไม่ใช่จะหมายถึงการว่างเปล่าไม่มีคดีอะไรเกิดขึ้น แต่จะต้องแสดงให้เห็นว่าสามารถของระบบนั้น ทำให้เกิดการจับกุม การพิจารณาคดี การตัดสินผู้กระทำความผิด และการกำจัดผู้กระทำความผิดทางอาญาให้ได้จำนวนมาก

³ Herbert L. Packer, "Two Models of the Criminal Process", University of Pennsylvania Law Review. Vol.113 p 9-11 (November 1964). University of Pennsylvania, สืบค้นวันที่ 8 กันยายน 2566, https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6428&context=penn_law_review.

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมเป็นไปเพื่อให้การปฏิบัติการเกิดความสำเร็จ การดำเนินการจับกุมและการลงโทษต้องมีจำนวนในอัตราที่สูง และด้วยเหตุผลที่ว่าทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการมีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้การดำเนินการต้องมีคุณภาพ เด็ดขาด และรวดเร็ว ในทางกลับกัน ความเร็วนั้นจะขึ้นอยู่กับความไม่เป็นที่มาของมากเกินไปและมีความเป็นรูปแบบเดียวกัน และสุดท้ายคือ การลดโอกาสในการคัดค้านของอาชญากรรมให้น้อยที่สุด ระบบต้องไม่มีความยุ่งยากในเรื่องพิธีการหรือขั้นตอนซับซ้อน อันทำให้ขัดขวางการมุ่งไปข้างหน้า โดยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นสามารถพิสูจน์ได้อย่างรวดเร็วผ่านการสอบปากคำในสถานีตำรวจ มากกว่าผ่านกระบวนการในการซักถามในชั้นศาล การจัดการนอกกระบวนการยุติธรรม จะได้ผลมากกว่าการเข้ากระบวนการยุติธรรม ซึ่งความไม่เป็นที่มาเพียงอย่างเดียว ยังไม่เพียงพอ แต่ต้องมีความเป็นรูปแบบเดียวกันด้วย

ข้อสันนิษฐานของความผิดทำให้ Crime Control Model สามารถจัดการกับ คนจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสันนิษฐานของตำรวจและอัยการ คือ กระบวนการ คัดกรองที่อันเป็นเครื่องวัดที่น่าเชื่อถือได้ว่า ใครน่าจะได้กระทำความผิด เมื่อชายคนหนึ่ง ถูกสอบสวนโดยไม่พบว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือพูดอีกอย่างคือ เมื่อได้วินิจฉัยว่ามีหลักฐานที่แสดงถึง ความผิดเพียงพอแล้ว เขาควรถูกควบคุมตัวเพื่อดำเนินการต่อไปแทนที่จะปล่อยตัวจาก กระบวนการ จากนั้น กระบวนการทั้งหมดมุ่งตรงไปยังเขาโดยอยู่บนพื้นฐานว่าเขาอาจเป็น ผู้กระทำความผิด

2. ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model)

ทฤษฎีนี้มีความตรงกันข้ามกับทฤษฎี Crime Control Model และค่อนข้างที่จะ เน้นหนักไปในแง่ของการคุ้มครองสิทธิบางอย่างของประชาชนมากกว่าการพยายามป้องกัน อาชญากรรม ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมจะยึดหลักนิติธรรมทั้งหลาย เช่น บุคคลจะไม่ถูก กล่าวหาว่าประกอบอาชญากรรม เพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำการนั้นเท่านั้น แต่จะมีความผิดก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายที่เป็นกลางได้พิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้วว่า มีความผิด นอกจากนั้นผู้มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาจะต้องพิจารณาว่าสิทธิอันเป็นธรรมชาติ ของบุคคลนั้น ได้ถูกยอมรับโดยองค์การของกระบวนการยุติธรรมอย่างถี่ถ้วนแล้ว อาทิ เช่น การจับกุม การค้นและยึดเพื่อหาพยานหลักฐาน การสอบสวนอายุความ การลงโทษซ้ำสอง ฯลฯ ในแง่ของการสืบสวน ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมก็จะให้ความสำคัญกับสิทธิส่วนตัวของบุคคล

(Privacy right) การไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนที่มีขอบ (The exclusionary rule) รวมทั้งการแจ้งให้ผู้ถูกซักถามหรือสืบสวนทราบถึงสิทธิของตนก่อน (Miranda warning) เป็นต้น⁴

3. ทฤษฎีความรับผิดชอบของผู้ล่งละเมิด (ทฤษฎีริบลิทิตี)

การเริ่มต้นของทฤษฎีนี้มาจากมุมมองว่า สิทธิในการมีชีวิตนั้นเป็นสิทธิที่มีอยู่ในความเป็นมนุษย์ โดยทฤษฎีนี้เพ่งมองไปที่สิทธิของผู้ประทุษร้าย ซึ่งมีข้อถกเถียงกันว่า ผู้ล่งละเมิดสิทธิสูญเสียสิทธิในชีวิตของเขาไปเนื่องจากการกระทำความผิดหรืออย่างน้อยที่สุด เขาได้เสียสิทธิในการอ้างสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ แต่จากแนวคิดของอีกฝ่ายที่เป็นผู้ล่งละเมิดได้เห็นตรงข้าม ที่มองว่าผลของการป้องกันไม่ได้ทำให้สิทธิในการมีชีวิตอยู่หมดไปทั้งหมดซึ่งมาจากแนวคิด “forfeiture” “การริบลิทิตี” ที่มีถ้อยคำเดิมว่า “outlaw” คือ การยื่นอยู่นอกเขตแห่งกฎหมาย และเป็นเพิกเฉยต่อคำประกาศของศาลหรือของอำนาจรัฐ ซึ่งคนนอกกฎหมายจะถูกริบลิทิตีเมื่อไปเกี่ยวข้องกับคนอื่น ๆ คนทุกคนมีสิทธิในการฆ่าไม่พักต้องสนใจอะไรเลย แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่พ้นบทสรุปที่ว่า สิทธิในการมีชีวิตของผู้ล่งละเมิดยังคงมีอยู่ ไม่อาจจะอ้างการฆ่าด้วยเหตุอันชอบธรรมเพราะเหตุของการถูกริบลิทิตี เพราะสิทธิในการมีชีวิตไม่ได้ถูกริบไปทั้งหมด เป็นเพียงแต่การลดคุณค่าผลประโยชน์ของผู้ล่งละเมิดสิทธิในขอบเขตที่แน่นอน โดยพบว่า ผู้ที่เริ่มก่อความขัดแย้งจะได้รับสิทธิในการคุ้มครองน้อยกว่าเมื่อเทียบกับสิทธิของเหยื่อผู้เสียหาย ดังนั้น การริบลิทิตีจะไม่ใช่กรรมหากเขาทำผิดก็ริบลิทิตีการมีชีวิตของเขาด้วยการให้เขาตาย⁵

4. ทฤษฎีปราสาท (Castle Doctrine)

ทฤษฎีปราสาทเป็นหลักกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งมีหลักว่าบ้านพักอาศัยของบุคคลถือเป็นสถานที่บุคคลมีสิทธิจะปกป้องทำให้ตัวเองปลอดภัยจากอันตรายได้⁶ หลักคำสอนของปราสาท หมายถึง ข้อยกเว้นสำหรับหน้าที่ในการล่าถอยก่อนที่จะใช้การป้องกันตัวเอง จนอีกฝ่ายถึงแก่ความตายหากตนได้อยู่ในบ้านของตนเอง ภายใต้หลักคำสอนเรื่องการป้องกันตัวเอง ฝ่ายที่เชื่ออย่างสมเหตุสมผลว่าตนเองถูกคุกคาม สามารถตอบโต้ด้วยการใช้กำลังถึงตายในที่นี้ ด้วยกำลังตามสัดส่วนเพื่อยับยั้งภัยคุกคามนั้น หลักคำสอนเรื่องการป้องกันตัวเองอยู่

⁴ ปิยวรรณ ตีนาน, การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในคดีอาญามีให้ต้องรับสารภาพโดยไม่สมัครใจ, (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2545), หน้า 190.

⁵ สุเนติ คงเทพ, การป้องกันในเคหสถาน, (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 29.

⁶ วรุณี รัชชาวงศ์, หลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่(Stand Your Ground), (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 4.

ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปในแต่ละเขตอำนาจศาล⁷ ซึ่งเหตุผลที่หลัก Castle Doctrine ให้อำนาจแก่ผู้ป้องกันในที่อยู่อาศัยในเขตแดนเคหสถาน โดยสามารถใช้กำลังได้ถึงตาย คือ 1) ข้อสันนิษฐานว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าภัยอันตรายจะเกิดขึ้น 2) ข้อสันนิษฐานว่าเป็นการเพิ่มความเสียหายแก่ผู้อยู่อาศัย เพราะการบุกเข้าไปในเคหสถานก่อให้เกิดความเสียหายต่อภัยอันตรายเพิ่มสูงขึ้นแก่ผู้อาศัย และมีความเสี่ยงสูงกว่าที่คนเดินอยู่บนถนน เมื่อบ้านเป็นสถานที่พักผ่อนที่เจ้าของให้ความไว้วางใจในความปลอดภัย หากกฎหมายไม่ยอมให้ใช้มาตรการยับยั้งอย่างทันท่วงที บ้านก็ไม่ต่างอะไรกับถนนที่ใช้หลักการป้องกันธรรมดา 3) ป้องกันเกียรติยศและความได้รับการยกย่องนับถือ เพราะสิทธิของบุคคลในการป้องกันจากบุคคลภายนอก การป้องกันที่อยู่อาศัย คือ การป้องกันตนจากการถูกล้ำ เป็นการปกป้องเกียรติยศหรือสิ่งที่ต้องได้รับการเคารพรวมทั้งป้องกันทรัพย์สินและผลประโยชน์ในเคหสถาน 4) เป็นการกระทำเพื่อยับยั้งความผิดอาญาและการบุกรุก เพราะการใช้กำลังป้องกันนั้นเป็นการลงโทษต่อการกระทำ ความผิดที่ควรถูกดำเนิน หรือลงโทษต่อพฤติกรรมที่ชี้ชัดว่ากระทำความผิด หรืออาจกล่าวได้อีกว่า การบุกรุกเคหสถานเป็นการกระทำที่ไม่มีความชอบธรรมควรถูกดำเนิน⁸

5. แนวคิดความเชื่อมั่นของประชาชนต่อตำรวจ (Public Confidence in Policing)

ผู้คนจะพอใจกับการตอบสนองของตำรวจตอนที่พวกเขาเชื่อว่าชุมชนของตนกำลังเสื่อมถอยทางศีลธรรมมากกว่าตอนที่พวกเขาเห็นตำรวจตอบสนองต่อพวกเขาตอนที่มีความกลัวเรื่องความปลอดภัยของตนเอง โมเดลนี้เสนอมุมมองที่ว่าตำรวจเป็นตัวแทนของต้นแบบและอำนาจหน้าที่ของชุมชน ดังนั้น การเสริมสร้างโครงสร้างทางศีลธรรมผู้คนจะดูจากตำรวจเมื่อสัญญาณของการล่มสลายทางสังคมปรากฏชัดขึ้น สิ่งก็ตามมา คือ ตำรวจจะถูกตัดสินว่าไม่มีประสิทธิผลในการจัดการกับอาชญากรรม เนื่องจากตำรวจไม่ได้เป็นเพียงผู้พิทักษ์ที่เรียบง่ายของชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีส่วนในการสร้างและฟื้นฟูระเบียบทางศีลธรรมและสังคม ศีลธรรมประจำตัวกับตำรวจเป็นสิ่งสำคัญ แนวทางอัตลักษณ์ทางสังคมเป็นตัวนำเสนอที่ผู้คนใช้เพื่อกำหนดตัวเองของการเป็นสมาชิกในกลุ่มและประเมินคุณค่าในตนเอง เจ้าหน้าที่ควรเป็นตัวอย่างของกลุ่มที่สะท้อนถึงคุณค่าของกลุ่ม ดังนั้น ความพึงพอใจของสาธารณชนต่อตำรวจจึงขับเคลื่อนด้วยการตัดสินของบุคคลว่า ตำรวจถือค่านิยมและศีลธรรมของชุมชนหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ยังมีภาวะแทรกซ้อนอยู่ ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมทำนายว่า ยังมีคนระบุตัวตนในกลุ่มของตน

⁷ Castle Doctrine, Cornell Law School, สืบค้นวันที่ 8 กันยายน 2566, https://www.law.cornell.edu/wex/castle_dctrine.

⁸ สุเนติ คงเทพ, การป้องกันในเคหสถาน, หน้า 7.

(เช่น ชุมชนของตนเอง) มากเท่าใด ต้นแบบของอำนาจของกลุ่มนั้น (เช่น ตำรวจ) ก็มีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น เมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความโดดเด่นมากขึ้น และสมาชิกก็มีความผูกพันกับกลุ่มมากขึ้น การสร้างต้นแบบจะกลายเป็นพื้นฐานที่มีอิทธิพลมากขึ้นต่อการรับรู้ความเป็นผู้นำ⁹

ภารกิจและความสำคัญของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ในประเทศไทยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ขึ้นตรงต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีหน้าที่และอำนาจหลายด้าน เช่น การรักษาความปลอดภัยขององค์พระมหากษัตริย์ พระราชทายาท หรือผู้แทนพระองค์อันเป็นงานด้านการอารักขาบุคคลสำคัญต่าง ๆ และเป็นหน่วยงานหลักที่ต้องคอยดูแลประชาชนให้อยู่อย่างสงบสุขด้วยการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาต่าง ๆ โดยสามารถทำการจับกุมผู้กระทำความผิดได้ตามกฎหมายทุกกฎหมาย หากการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายและมีโทษทางอาญา ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ และงานสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ งานด้านความมั่นคงของราชอาณาจักรที่อาจต้องทำภารกิจเชิงลับเพื่อสืบหาผู้ที่จะทำลายความคงอยู่ของรัฐ อีกทั้งยังต้องคอยช่วยเหลือและพัฒนาประเทศอีกด้วย¹⁰ จากภาระหน้าที่ของตำรวจตามกฎหมายข้างต้น ยังสามารถแบ่งแยกภาระหน้าที่ของตำรวจได้อีกดังต่อไปนี้¹¹

1. ตำรวจมีหน้าที่รักษากฎหมาย (Enforcing the laws) โดยเฉพาะกฎหมายอาญา กล่าวคือ การห้ามมิให้ผู้ใดกระทำบางสิ่งบางอย่าง หรือบังคับให้ต้องกระทำบางสิ่งบางอย่าง ก็เพื่อประสงค์เป็นการป้องกันสังคมไม่ให้เกิดอันตราย และหากมีการฝ่าฝืนกฎหมายก็กำหนดบทลงโทษไว้ ซึ่งตำรวจก็มีหน้าที่คอยป้องกันสังคมมิให้เกิดความเสียหายหรือเกิดอันตราย อันเนื่องมาจากการกระทำที่ผิดด้วยการดูแลป้องกันมิให้มีผู้กระทำความผิดกฎหมายขึ้น และหากมีผู้กระทำความผิดกฎหมายก็จะมีหน้าที่จะต้องจับกุมมาดำเนินคดีฟ้องร้องไต่สวนต่อไป

2. ตำรวจจะต้องรักษาความสงบเรียบร้อย (Preserving the peace) ทำการตรวจตราดูแลไม่ให้ใครมาทำลายความเรียบร้อย โดยตำรวจต้องเข้าปกป้อง บำบัดช่วยเหลือ ให้สิ่งเหล่านั้นหมดสิ้นไป หรือเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นแล้วตำรวจต้องเข้าทุเลาความร้ายแรงลง ความไม่

⁹ Jonathan Jackson and Jason Sunshine, **Public confidence in policing: a neo-Durkheimian perspective**, ResearchGate, สืบค้นวันที่ 8 กันยายน 2566, https://www.researchgate.net/publication/43292221_Public_Confidence_in_Policing_A_Neo-Durkheimian_Perspective.

¹⁰ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565.

¹¹ ชาย เสวิกุล, อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา, คำสอนปริญญาตรี, (2514), หน้า 126-130.

สงบเรียบร้อยนอกจากจะเกิดจากการกระทำผิดกฎหมายแล้ว สิ่งที่ไม่ผิดกฎหมายแต่ทำให้เกิดความไม่เรียบร้อย เช่น วาตภัย อทกภัย หรืออัคคีภัย ที่เกิดจากธรรมชาตินั้นยังส่งผลกระทบต่อประชาชนทำให้เกิดอาชญากรรมวอยโอกาสจากภัยดังกล่าวด้วย ทำให้ตำรวจต้องเข้าช่วยเหลือบรรเทาแก้ไขเหตุการณ์ให้คืนสู่ความสงบเรียบร้อยโดยเร็วที่สุด เพราะสิ่งเหล่านี้กระทบต่อความตื่นกลัวของประชาชน

3. ตำรวจมีหน้าที่ป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมิให้ตกอยู่ในอันตราย (Protecting Life and Property) ในการป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนนั้น ไม่ได้เป็นการป้องกันจากการกระทำของโจรผู้ร้ายเท่านั้น ยังต้องป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนผู้ทำตัวเองด้วย กล่าวคือ การกระทำอันเกิดจากอุบัติเหตุหรือการฆ่าตัวตาย เพราะเมื่อตำรวจได้รับการแจ้งมีเหตุก็ต้องรีบมาช่วยป้องกันก่อนที่ผู้นั้นจะทำสำเร็จ เช่น การจะฆ่าตัวตายด้วยการกระโดดตึกตำรวจต้องรีบมาที่เกิดเหตุเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้นั้นโดดลงมาจนบางครั้งตำรวจต้องใช้ตัวเองเข้าเสี่ยงโดยการปีนไปยังที่สูงในการระงับเหตุดังกล่าว นอกจากนี้ตำรวจยังต้องทำการป้องกันอันตรายทางอ้อมด้วย เช่น การควบคุมการจราจร โดยการจับกุมผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการขีรตเร็วเกินกำหนด หรือฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร เพื่อให้ความปลอดภัยเกิดขึ้นกับตัวผู้ขับขี่เองและเกิดขึ้นกับผู้อื่นด้วย

4. หน้าที่ในการสืบสวน (Investigating crimes) การสืบสวนมีทั้งการสืบก่อนการกระทำ ความผิดและการสืบสวนหลังกระทำความผิด โดยก่อนการกระทำความผิด คือ การที่ตำรวจต้องศึกษาสังเกตพิจารณาผู้ทางและช่องโอกาสต่าง ๆ ที่คนร้ายจะกระทำความผิดเพื่อดำเนินการหาทางป้องกันมิให้คนร้ายกระทำความผิดขึ้นได้ เช่น การสืบสวนแหล่งสังสรรค์ของผู้กระทำความผิด เพื่อไม่ให้มีโอกาสนในการกระทำความผิด หรือเพื่อรู้วิธีการกระทำความผิดของคนร้าย ลดช่องโอกาสในการกระทำความผิด ในส่วนของการสืบสวนหลังการกระทำความผิดมีความมุ่งหมายสำคัญสองประการ โดยประการแรก เพื่อบรรเทาความเสียหาย เช่น อาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน เกี่ยวกับการลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ยักยอก ฯลฯ ที่ตำรวจต้องติดตามเอาทรัพย์สินกลับคืนมา ส่วนประการที่สอง คือ เพื่อให้รู้ตัวผู้กระทำความผิด ว่าได้กระทำความผิดอย่างไร มีพยานหลักฐานแน่ชัดเพียงใด เพื่อให้เกิดความแน่ชัดแล้วทำการจับกุมแล้วดำเนินคดี ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การสืบสวนของตำรวจเป็นการรักษาความยุติธรรม กรองผู้บริสุทธิ์ออกจากผู้ต้องสงสัย

5. ตำรวจมีหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชน (Serving the public) ตำรวจต้องช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบอกทางหรือตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ต่าง ๆ รับฝากดูแลรถหรือสิ่งของต่าง ๆ ของประชาชนให้ปลอดภัย นำคนเจ็บ

ส่งโรงพยาบาล ให้ความเห็นคดีแพ่ง ไกล่เกลี่ยเรื่องส่วนตัว ช่วยเหลือเด็กหรือคนชราผู้ที่อ่อนแอ ไปส่งบ้าน เปรียบเหมือนเป็นพี่เลี้ยงหรือผู้คอยช่วยเหลือประชาชนอยู่ตลอดเวลา

6. ตำรวจยังต้องมีหน้าที่พิเศษอื่น อีกมากมาย เช่น ในยามประเทศมีศึกสงคราม ตำรวจต้องทำหน้าที่เป็นตำรวจสนาม ต้องทำการรบและป้องกันต่อผู้เข้าศึก ตำรวจตะเวนชายแดน ยังมีหน้าที่ต้องตรวจตราบริเวณชายแดนและเส้นเขตแดนของประเทศ เพื่อป้องกันไม่ให้ราษฎรที่อยู่บริเวณนั้นได้รับความเดือดร้อนจากคนร้ายที่ถือโอกาสกระทำความผิดแล้วใช้ชายแดน เพื่อให้ตนเองรอดพ้นการจับกุม

จึงเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจคือกลไกสำคัญของการมีอยู่ของรัฐ หากตำรวจไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยหรือรักษาความปลอดภัยของประชาชนในรัฐนั้นได้ เพราะมีแต่คนก่อความไม่สงบหรือก่ออาชญากรรม จนตำรวจไม่สามารถควบคุมได้ รัฐนั้นย่อมขาดความมั่นคง และเกิดความกระสับกระส่าย จนประชาชนรู้สึกไม่ปลอดภัย ซึ่งอาชญากรรมที่สำคัญ ๆ ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องนึกถึงเป็นพิเศษ ก็คือ อาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัวขึ้นแก่ประชาชน (Terrorize the public) เช่น การปล้นทรัพย์หรือการลอบฆาตกรรม อาชญากรรมดังกล่าว เป็นอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัวแก่คนทุก ๆ คน ในสังคมนั้น ๆ ซึ่งทุก ๆ คนมีความวิตกว่าในวันหนึ่งเขาอาจจะพบกับอาชญากรรมดังกล่าวแล้วเข้าบ้าง อย่างไรก็ตาม ภัยที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัวแก่ประชาชนนั้นได้ทำลายหรือรบกวนความรู้สึกของประชาชนในหลัก 2 ประการ (1) ความรู้สึกในเรื่องความปลอดภัย (Sense of safety) (2) ความรู้สึกในเรื่องความมั่นคง (Sense of security) ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ไม่จัดการกับอาชญากรรมที่ทำลายหรือรบกวนความรู้สึกของประชาชนดังกล่าวแล้ว ประชาชนจะมีความหวาดกลัวอยู่ทุกขณะและปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น ก็คือ การกล่าวโทษตำหนิติเตียน หรือดูถูกสมรรถภาพและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง¹²

หลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย

การให้สิทธิบุคคลในการทำการป้องกันตัวนั้นมาจากหลักที่ว่ารัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองบุคคลภายในรัฐได้อย่างทันท่วงทีในทุกกรณีที่เกิดขึ้น ทำให้รัฐจำเป็นต้องให้อำนาจแก่ประชาชนที่จะขจัดภัยอันกำลังจะเข้ามาถึงตนเองได้¹³ และหากการกระทำนั้นได้กระทำโดยชอบ

¹² อภา ภมรบุตร, การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม, (2515), หน้า 1-3.

¹³ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลสยาม 2551), หน้า 374.

ด้วยกฎหมายแล้ว ความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ได้อยู่เอง และถือว่าการป้องกันนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมอย่างหนึ่งโดยการต่อสู้¹⁴

กฎหมายเรื่องการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายไทยได้มีการบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 และได้ใช้จนถึงปัจจุบัน¹⁵ โดยบัญญัติไว้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 บัญญัติว่า หากบุคคลใดต้องเผชิญกับภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง กฎหมายได้ให้อำนาจแก่บุคคลนั้นที่จะกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่นได้ เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นนั้นพ้นภัยอันตรายดังกล่าว แต่การกระทำป้องกันนั้นจะต้องกระทำพอสมควรแก่เหตุ จึงจะเป็นการกระทำอันชอบด้วยกฎหมายและส่งผลให้การกระทำนั้นไม่มีความผิด โดยสามารถแบ่งหลักเกณฑ์ได้ดังนี้¹⁶

1. มีภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย
2. ภัยอันตรายนั้นเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง
3. ผู้กระทำจำต้องกระทำไปเพื่อป้องกันสิทธิ ไม่ว่าจะเป็สิทธิของตนเองหรือเป็นสิทธิของผู้อื่น เพื่อให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น
4. การกระทำป้องกันที่กระทำไปนั้นไม่เกินขอบเขต

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแยกอธิบายองค์ประกอบการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้อีกดังนี้

1. ป้องกัน หมายความว่าถึง ทำการกันไว้เพื่อต้านทาน หรือคุ้มครองสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่น¹⁷
2. มีภัยอันตราย หมายความว่าถึง ความน่ากลัวจะเกิดอันตราย¹⁸ หรือเป็นภัยที่เป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน ฯลฯ ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคล¹⁹

¹⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร: หจก.จิรการพิมพ์ 2546), หน้า 712.

¹⁵ จุฬาลักษณ์ รัตนะจันทรวงศ์, การใช้สิทธิป้องกันโดยไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงภัยอันตรายก่อน (Stand Your Ground), (วิทยานพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2556), หน้า 55.

¹⁶ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 374.

¹⁷ พัทม์ เนียมมฤณชร์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ 2548), หน้า 105.

¹⁸ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 21, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556), หน้า 142.

¹⁹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 374.

3. ภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย หมายถึง เป็นภัยอันตรายที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่เป็นเป็นการคุกคามสิทธิของบุคคล ซึ่งการกระทำจะต้องเป็นการกระทำของบุคคลเท่านั้น สัตว์หรือสิ่งของไม่อาจก่อให้เกิดการละเมิดต่อกฎหมายได้และที่สำคัญกฎหมายไม่ได้ใช้คำว่า “ผิดกฎหมาย” แต่ใช้คำว่า “ละเมิดต่อกฎหมาย” ซึ่งมีความหมายกว้างกว่า ดังนั้น “การประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย” จึงไม่จำเป็นต้องผิดกฎหมาย แต่หมายความรวมถึง การกระทำที่ไม่สามารถหยาบยกเอา “เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้” ขึ้นกล่าวอ้างได้ เหตุนี้ “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย” ต่อ “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย” จึงมีมิได้²⁰

ตัวอย่างคำพิพากษา

(ก) คำหยาบเป็นเพียงคำพูดอันไม่สมควรเป็นการยั่วทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บแค้นและโมโหเท่านั้นหาได้เป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย²¹

(ข) จำเลยเพียงแต่เกรงว่าผู้ตายจะชักปืนออกมายิง ทั้งที่ยังไม่มีพฤติการณ์ที่จะล่อว่าผู้ตายจะชักปืนออกมายิงทำร้ายจำเลย และไม่ปรากฏว่าผู้ตายมีอาวุธปืน ถือว่ายังไม่มีภัยอันตรายที่จำเลยจำต้องป้องกันแต่อย่างใด²²

(ค) ผู้ตายไปถามหาจำเลยกับบุตรและมารดาจำเลย บุตรจำเลยจึงหนี ส่วนมารดาจำเลยแจ้งว่าจำเลยไม่อยู่บ้าน ผู้ตายเดินไปห้างบ้านจำเลยประมาณ 2 วา แล้วยิงปืนขึ้นฟ้าเพื่อระบายอารมณ์ การที่จำเลยยิงผู้ตาย ขณะที่จำเลยแอบอยู่ในครัวโดยไม่ปรากฏว่าผู้ตายได้ก่อภัยอันใดขึ้นที่จำเลยจำต้องกระทำเพื่อป้องกันตัว การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นการป้องกันเพื่อให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่าผู้ตายตามฟ้อง²³

4. ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง หมายถึงเป็นภัยอันตรายนั้นกำลังปรากฏอยู่เฉพาะหน้าหรือเป็นอันตรายได้เกิดขึ้นแล้วและกำลังเกิดอยู่ต่อไปอีก ดังนั้นหากเป็นกรณีที่ภัยอันตรายนั้นได้

²⁰ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน 2548), หน้า 249-250.

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 483-484/2550, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5664/2540, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5252/2537, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

อยู่ในอนาคตอันอยู่ห่างไกล เช่น ได้ข่าวว่าเขาจะมาฆ่าในวันพรุ่งนี้ เราจะไปชิงฆ่าเขาเสียก่อน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ได้ หรือเป็นภยันตรายในอดีตก็ไม่ถือเป็นภยันตรายที่ใกล้จะถึง เช่น มีคนเอาไม้มาตีที่ศีรษะเราแล้วเขาได้วิ่งหนีไปแล้ว เราจะตามเขาไปเพื่อตีเขาเพื่อเอาคืนอีกไม่ได้ เพราะการที่เราถูกตีเป็นภยันตรายที่เป็นอดีตไปแล้ว เพราะกฎหมายได้ให้เราทำการป้องกันตัว เพื่อเป็นวิถีทางให้พ้นจากอันตรายเท่านั้น เมื่อภยันตรายเกิดขึ้นแล้วก็ไม่ทำอะไรต้องทำอีกทำได้ เพียงดำเนินการตามกระบิลเมือง คือจับกุมผู้ก่อภยันตรายดำเนินคดีฟ้องร้องกันต่อไป²⁴

ตัวอย่างคำพิพากษา

(ก) จำเลยเป็นผู้ไปคอยตรวจตราคนร้ายในท้องที่ตามที่ได้รับมอบหมายจาก ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อมีคนร้ายเงื้อมีดและวิ่งเข้ามาจะทำร้ายจำเลยในระยะห่างเพียง 3 วา จำเลยมี ปืนอยู่ในมือ จึงยิงคนร้ายด้วยความจำเป็นเพื่อป้องกันชีวิตของจำเลย หาเป็นการเกินสมควรแก่ เหตุไม่ จึงพิพากษากลับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ยกฟ้อง²⁵

คดีนี้ศาลชั้นต้นได้มีความเห็นว่าฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยทำการตามหน้าที่ของยาม ตรวจยิงผู้ตายตายโดยเข้าใจว่าเป็นคนร้ายและยิงในขณะที่ผู้ตายใช้อาวุธเข้ามาจะต่อสู้ จำเลย ไม่ควรมีความผิด พิพากษายกฟ้องส่วนศาลอุทธรณ์เห็นว่า การกระทำของจำเลยเกินสมควร แก่เหตุ เพราะผู้ตายยังอยู่ห่างจำเลยตั้ง 3 วา จึงพิพากษาลงโทษจำเลย²⁶

(ข) ผู้ตายเป็นคนหนุ่มฉกรรจ์ มารูกรานหูดคร่าบุตรสาวจำเลยถึงในบ้าน และยังคง ใช้มีดฟันจำเลยอีก ผู้ตายมีมีดอยู่ในมือ ถ้าจะรอให้ผู้ตายเข้าทำร้ายถึงตัวเสียก่อน จำเลยก็ คงไม่มีทางสู้ เพราะผู้ตายหนุ่มแน่นแข็งแรงกว่า เมื่อตกอยู่ในฐานะเช่นนี้ ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จำเลย จะต้องใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายเพื่อป้องกันตัวไว้ก่อน เป็นเรื่องน่าเห็นใจจำเลย เพราะไม่มีทางที่จะ หลีกเสี่ยงได้ จำเลยจึงยิงเขา เพราะถ้าจะรอให้ผู้ตายเข้าทำร้ายถึงตัวเสียก่อนจำเลยก็คงไม่มี ทางสู้ นั้น เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย²⁷

²⁴ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 143.

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 81 - 82/2483, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำ วินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1069/2503, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำ วินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ให้จำคุก 16 ปี ลดโทษ 1 ใน 4 ตามมาตรา 78 เหลือโทษจำคุก 12 ปี ส่วนศาลอุทธรณ์ฟังว่าการที่จำเลยยิงผู้ตายก็โดยผู้ตายจะทำร้ายจำเลย เป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ ให้ยกฟ้อง²⁸

(ค) ผู้ตายและจำเลยได้เถียงกันด้วยเรื่องที่ว่าจำเลยทวงเงินจากผู้ตาย จนจำเลยออกปากไล่ผู้ตายซึ่งเป็นผู้ใหญ่กว่าให้ไปเสียให้พ้น ผู้ตายก็ลุกพรืดพรวดซึกมีดออกจากเอวห่างจำเลย 1 วา เช่นนั้น ย่อมเป็นเหตุการณที่มีเหตุสมควรจะให้ผู้ตายในฐานะเช่นจำเลยตกใจกลัวว่าผู้ตายจะเข้ามาฟันหรือแทงจำเลย ซึ่งเป็นการจวนตัวเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึงตัวเต็มที่ จำเลยจึงชักปืนยิงไปที่ผู้ตาย 1 นัด โดยนั่งยิงอยู่ตรงนั่นเอง แล้วจำเลยก็วิ่งโดดคนนอกชานเรือนหนีไป ดังนี้ เป็นการที่จำเลยป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 จำเลยจึงไม่มีความผิด²⁹

คดีนี้ศาลชั้นต้นฟังว่าจำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายโดยเจตนาฆ่า ไม่ใช่เป็นการป้องกันตัวพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ส่วนศาลอุทธรณ์พิพากษายืนศาลชั้นต้น³⁰

5. ผู้กระทำจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่น หมายถึง การกระทำของผู้กระทำนั้นต้องมีมูลเหตุชกแจงใจเพื่อป้องกันสิทธิ หากไม่มีความคิดเช่นนั้นแล้ว ก็ไม่เป็นการป้องกัน เพราะกฎหมายคำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำในขณะนั้นเป็นหลัก³¹ และการป้องกันสิทธินั้นนอกจากสามารถทำการป้องกันสิทธิของตนเองได้แล้วยังสามารถทำการป้องกันสิทธิของผู้อื่นได้ด้วย ถึงแม้ว่าผู้อื่นที่กระทำการป้องกันนั้นไม่ได้มีความสัมพันธ์ใด ๆ กับตัวผู้กระทำการป้องกันเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี³² และคำว่า “สิทธิ” ตามมาตรา 68 นั้นก็คือคุณธรรมทางกฎหมาย ซึ่งตามกฎหมายไทยเรานั้น “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย” (Notwehr) ไม่ได้จำกัดไว้ว่าเป็นสิทธิใดบ้างที่จะป้องกันได้ ฉะนั้นตามกฎหมายของไทย “คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล” (Individualrechtsgut) ทุกชนิดเป็น “คุณธรรมทางกฎหมาย” (Rechtsgut) ที่ป้องกันได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมีความอับอายทางเพศ เกียรติ ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และอื่น ๆ ในเรื่องของคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) นั้น มีข้อพิจารณา คือ หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเรื่องของส่วนรวมโดยแท้ “คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวม”

²⁸ เรื่องเดียวกัน.

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1697/2509, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

³¹ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน 2557), หน้า 158.

³² เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 403.

(Universalrechtsgut) จะใช้อ้างป้องกันไม่ได้ เช่น นายดีต่อยทำร้ายนายชัย เพราะเห็นเดินด้วยอาการเมาสุราอย่างมากออกมาจากร้านอาหาร โดยนายดีทำไปเพื่อป้องกันไม่ให้นายชัยขับรถยนต์ของตัวเอง อันอาจเกิดอันตรายต่อส่วนรวม การกระทำของนายดีไม่เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่หากเท็จจริงเปลี่ยนเป็นว่านายดีต่อยทำร้ายนายชัย เพราะเห็นเดินด้วยอาการเมาสุราอย่างมากออกมาจากร้านอาหาร โดยทำไปเพื่อป้องกันไม่ให้นายชัยขับรถยนต์ของตัวเอง ที่มีบุตรสาวของนายชัยที่มีอายุน้อยอยู่แล้วยังมีเพื่อนของบุตรสาวซึ่งเป็นบุตรของเพื่อนบ้านอีกสองคนอีกด้วยที่นั่งอยู่ในรถ ซึ่งทั้งหมดจะไม่ปลอดภัยในการขับรถในขณะเมาสุราจนไม่สามารถบังคับรถให้ปลอดภัย ดังนั้นถือว่า นายดี กระทำป้องกันสิทธิของผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย³³

ตัวอย่างคำพิพากษา

(ก) จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบิดาของจำเลยที่ 2 ได้วิวาทชกต่อยกับผู้เสียหายจำเลยที่ 2 เข้าห้ามปรามมิให้ผู้เสียหายทำร้ายร่างกายจำเลยที่ 1 ผู้เสียหายกลับชกต่อยและเตะจำเลยที่ 2 จนเซไป แล้วหวนกลับไปทำร้ายจำเลยที่ 1 อีก จำเลยที่ 2 จึงใช้เก้าอี้ตีผู้เสียหายถูกที่บริเวณศีรษะและหน้าผากเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัส ดังนี้ การที่จำเลยที่ 1 วิวาทชกต่อยกับผู้เสียหาย จึงเป็นการสมควรใจวิวาท มิใช่ผู้เสียหายประทุษร้ายจำเลยที่ 1 ฝ่ายเดียว แม้ผู้เสียหายจะหวนกลับไปทำร้ายร่างกายจำเลยที่ 1 อีก ก็เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในขณะที่วิวาทกัน จำเลยที่ 2 จึงไม่มีสิทธิที่จะป้องกันจำเลยที่ 1 ได้ ส่วนที่จำเลยที่ 2 ใช้เก้าอี้ตีผู้เสียหาย เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะจำเลยที่ 2 เข้าไปห้ามปรามมิให้ผู้เสียหายทำร้ายจำเลยที่ 1 จึงถูกผู้เสียหายชกต่อยและเตะจำเลยที่ 2 จนเซไป แล้วผู้เสียหายได้หวนกลับมาจะทำร้ายจำเลยที่ 1 ภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายที่เกิดแก่จำเลยที่ 2 เอง คือ การถูกผู้เสียหายชกต่อยและเตะจนเซไปได้ผ่านพ้นไปแล้ว การที่จำเลยที่ 2 ใช้เก้าอี้ตีผู้เสียหาย ในขณะที่ผู้เสียหายกลับทำร้ายจำเลยที่ 1 อีกเช่นนี้ ไม่เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่เป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ³⁴

6. การกระทำป้องกันที่ทำได้ไม่เกินขอบเขต หมายถึง ต้องกระทำภายในขอบเขตของกฎหมาย เพราะหากกระทำไม่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายแล้ว การกระทำนั้นก็

³³ คณิศ ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, หน้า 252.

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5698/2537, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

ไม่เข้าข้อยกเว้นที่ถือว่าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดที่จะเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย³⁵

ขอบเขตการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

ในเรื่องนี้มีกฎหมายที่สำคัญต้องนำมาประกอบการวิเคราะห์ คือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 67 และมาตรา 68 นั้นถ้าผู้กระทำได้กระทำไปเกินสมควรแก่เหตุ หรือเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็นหรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ แต่ถ้าการกระทำนั้นเกิดขึ้นจากความตื่นเต้น ความตกใจ หรือความกลัว ศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำก็ได้” การป้องกันที่จะเกินขอบเขตอันจะทำให้การป้องกันนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ประกอบมาตรา 69 จะเห็นว่าขอบเขตของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมีอยู่ 2 ส่วนที่สำคัญ คือ ส่วนแรกคือการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ ส่วนที่สองคือการกระทำเท่าที่จำต้องกระทำ³⁶

1. ส่วนแรก ในเรื่องการพิจารณาที่ว่า การกระทำใดจึงจะถือว่าได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ นั้น มีทฤษฎีที่สำคัญอยู่ 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีสัดส่วน และทฤษฎีวิถีทาง น้อยที่สุด³⁷ ซึ่งได้มีนักวิชาการและอาจารย์ทางกฎหมายให้อธิบายไว้ดังต่อไปนี้

1.1 ทฤษฎีสัดส่วน การกระทำอย่างไรที่จะถือว่าเป็นการกระทำอันได้สัดส่วนกับภัยอันตรายนั้นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป³⁸ โดยจะต้องดูเสียก่อนว่าอันตรายที่พึงจะเกิดขึ้นนั้น จะได้สัดส่วนกับอันตรายที่ผู้กระทำได้กระทำเพื่อป้องกันนั้นหรือไม่³⁹ ในเรื่องสัดส่วนภัยอันตรายนี้ อาวุธของผู้ก่อภัยอันตรายกับอาวุธที่ผู้ใช้สิทธิป้องกันใช้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งในการที่จะพิจารณาประกอบว่าเกินสัดส่วนหรือไม่ มิได้จำกัดตายตัวลงไปว่าหากอาวุธที่ใช้มีความร้ายแรงต่างกันจะถือว่าเกินสัดส่วนเสมอไป สิ่งสำคัญคือต้องคำนึงถึงภัยอันตรายที่ถูประทุษร้ายกับภัยอันตรายที่ตอบได้ว่าเกินสัดส่วนกันหรือไม่ เช่น คนร้ายใช้มีดดาบยาว 1 วา เจื่อเหนือศีรษะจะพัน

³⁵ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 405.

³⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 725-772.

³⁷ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 144.

³⁸ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 408.

³⁹ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 144.

ขณะอยู่ห่างเพียง 1 วา ผู้ป้องกันย่อมสามารถใช้ปืนยิงป้องกันได้ไม่เกินสัดส่วน เพราะภยันตรายทั้งสองต่างเป็นภยันตรายร้ายแรงถึงชีวิตเช่นเดียวกัน⁴⁰

ตัวอย่างคำพิพากษา

(ก) คดีนี้ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วยกับศาลอุทธรณ์ภาค 1 ฎีกาของจำเลยฟังขึ้น จึงพิพากษายกฟ้อง โดยวินิจฉัยว่าผู้ตายเห็นจำเลยที่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้ตายได้ถือมีดเดินอย่างเร่งรีบเข้าหาจำเลย จนเหลือระยะห่าง 4 เมตร ผู้ตายวิ่งตรงเข้ามา จำเลยได้ใช้อาวุธปืนยิงขึ้นฟ้าเพื่อเตือนให้หยุดแต่ผู้ตายกลับถือมีดในลักษณะจ้วงแทง การกระทำของผู้ตายเป็นการพยายามทำร้ายจำเลย อันละเมิดต่อกฎหมาย เมื่อจำเลยถอยหลังเข้าไปในห้องสายตรวจที่บ้านประตูเปิดคาอยู่ทางด้านขวามือ ด้านซ้ายมือเป็นโต๊ะประชุม ด้านหลังมีโต๊ะและเก้าอี้ตั้งอยู่ทำให้จำเลยติดคาอยู่ตรงประตูทางเข้าห้องสายตรวจโดยห่างจากผู้ตายเพียง 1 เมตร จำเลยจึงตกอยู่ในที่คับขันไม่อาจหลีกเลี่ยงไปทางอื่นได้ การที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายเพียง 1 นัดในภาวะฉุกเฉินเช่นนั้น เพื่อให้พ้นภยันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภยันตรายที่ใกล้จะถึงยอมเป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ ถือได้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย⁴¹

ตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว (ก) ก่อนหน้านี้ศาลชั้นต้นได้ตัดสินลงโทษจำคุกจำเลย 4 ปี โดยวินิจฉัยว่าระยะห่างระหว่างจำเลยและผู้ตายไม่เป็นระยะประชิดตัวการที่จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจย่อมมีความคล่องตัวในการใช้อาวุธประจำกายได้ดีกว่าบุคคลทั่วไป อีกทั้งความร้ายแรงของอาวุธปืนมากกว่าอาวุธมีดพอสมควร การที่จำเลยถอยเข้ามาอยู่ภายในห้องสายตรวจแล้วจึงยิงปืนใส่ผู้ตาย ที่อยู่นอกห้องอันไม่ใช่ระยะจวนตัวจนถึงกับทำให้จำเลยจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงจุดที่ไม่สำคัญของผู้ตายเพื่อยับยั้งได้ แต่กลับยิงไปที่บริเวณหน้าอกที่เห็นได้ว่าอาจถึงตายได้ ศาลชั้นต้นจึงพิพากษาว่าการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุและในชั้นอุทธรณ์ในคดีนี้ ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยว่าการที่จำเลยเห็นผู้ตายมีอาวุธมีดและมีท่าทีที่จะก่อเหตุร้ายแรงได้ จำเลยควรหาสิ่งของที่สามารหหาได้ในห้องปฏิบัติการสายตรวจ เช่น กระบองของเจ้าพนักงานตำรวจ หรือสิ่งของอื่นทำนองเดียวกันมาเพื่อใช้ป้องกันตัวเองหรือ

⁴⁰ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2540, หน้า 4 , ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁴¹ ชัยชนะ ลิ้มประเสริฐ, การนำยุทธวิธีตำรวจมาใช้ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยการค้น การจับ การควบคุม, พิมพ์ครั้งที่ 1, (2565), หน้า 61.

ผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย การที่พันตำรวจโท พ. พยานเบิกความว่าหาท่อนเหล็กได้จากในห้องพนักงานสอบสวนเพื่อนำไปให้จำเลย และดาบตำรวจ ช. ใช้ป้องกันตนเอง กรณีจำเลยมิได้กระทำการดังกล่าวแต่ได้ใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย เป็นการกระทำไปเกินสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่าเหตุแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน คงจำคุก 2 ปี⁴²

(ข) จำเลยลงจากรถจักรยานยนต์ไปยื่นพุดจาเพื่อรับความเข้าใจกับผู้ตายซึ่งมีอาการสิ้นเมฆาสุราแต่ไม่สำเร็จและผู้ตายได้ใช้มีดฟันจำเลยก่อนแต่ไม่ถูก ซึ่งหากจำเลยเพียงแต่ใช้อาวุธปืนที่พกติดตัวออกมาขู่หรือยิงผู้ตายผู้ตายก็ไม่น่าจะกลัวฟันทำร้ายจำเลยอีกต่อไป การที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายที่บริเวณลำคอและช่วงบนเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตายในที่เกิดเหตุแม้ยิงเพียงนัดเดียวก็เป็นการกระทำที่เกินสมควรแก่เหตุและเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันจึงไม่เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ปัญหาว่าเพิ่มโทษจำเลยได้หรือไม่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนแม้จำเลยมิได้ถือศาสตราวุธก็เห็นสมควรแก้ไขให้ถูกต้อง⁴³

(ค) ผู้ร้ายวิ่งเงื้อมมือเข้ามาจะทำร้ายจำเลยซึ่งได้รับหน้าที่จากผู้ใหญ่บ้านให้ไปคอยตรวจตราคนร้ายในท้องที่ในระยะห่างกัน 3 วา จำเลยจึงยิงตายนั่นถือว่าเป็นการจำเป็นเพื่อป้องกันชีวิตพอสมควรแก่เหตุ⁴⁴

(ง) ผู้ตายไม่พอใจจำเลยที่จำเลยยั่วเย้าผู้ตายในการเล่นมอญซ่อนผ้าจึงได้ต่อว่าจำเลยและเตะจำเลย 1 ทีก่อน แล้วชักเหล็กแหลมยาว 1 คืบ วิ่งไล่ทำร้ายจำเลยซึ่งมีอายุ 17 ปี และรูปร่างเล็กกว่าผู้ตาย จำเลยเอี้ยวตัวหลบแล้วใช้มีดพกปลายแหลมยาว 1 คืบ แทงผู้ตายเพื่อสกัดกั้นมิให้ผู้ตายทำร้ายจำเลยไป 1 ที ถูกราวนมซ้ายได้รักรั้วทะลุเข้าภายในช่องอกแล้ววิ่งหนีไป ดังนั้น การกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันตนพอสมควรแก่เหตุ⁴⁵

(จ) การที่ผู้ตายซึ่งมีอายุ 30 ปี ทำร้ายบิดาจำเลยซึ่งมีอายุ 50 ปีโดยไม่มีทางสู้กันและผู้ตายกำลังจะกระทุ้งบิดาจำเลย ช้าอีกจำเลยอายุเพียง 16 ปี ใช้ปืนยิงผู้ตาย 1 นัด แล้วผู้ตายเข้าแย่งปืนจากจำเลยจนปืนลั่นอีก 1 นัด เป็นการกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของบิดาจำเลย

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 59-61.

⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2540, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 81 - 82/2483, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1814/2514, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

ให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึงโดยพอสมควรแก่เหตุการณ์กระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68⁴⁶

(ฉ) ผู้เสียหายใช้ไม้แก่นกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว ยาวประมาณ 1 เมตร เป็นอาวุธทำร้ายจำเลยหลายครั้ง และขณะจำเลยล้มลงไปที่พื้นดิน ผู้เสียหายจะใช้ไม้นั้นตีซ้ำอีกนับเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึงและยากที่จะหนีให้พ้นอันตรายนั้นได้ทันท่วงที เพราะผู้เสียหายอยู่ห่างจำเลยประมาณ 2-3 เมตรเท่านั้น จำเลยจึงยิงผู้เสียหายเพียง 1 นัด ในขณะที่เหตุการณ์กระทำของจำเลยเป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ จำเลยไม่มีความผิด⁴⁷

(ช) ม.จุดน้องสาว อ.ไป อ.ตามไปถาม ม.โดยดี ม.กลับเงือดตาบ ซึ่ง อ.และพยานเข้าใจว่า ม.จะทำร้าย ม.กับ อ.อยู่ห่างกับเพียง 2 คอก อ.จึงแทง ม.ตาย ตัดสินว่า อ.ได้ทำการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ⁴⁸

1.2 ทฤษฎีวิธีทางน้อยที่สุด หมายถึง ถ้าผู้กระทำได้ใช้วิธีทางน้อยที่สุดที่จะทำให้เกิดอันตราย ก็ถือว่าผู้กระทำได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุแล้ว เช่น นาย ก. เป็นง่อยไปไหนไม่ได้ ถูกนาย ข. รังแกด้วยการเชกคิระชะ เพราะเห็นว่านาย ก. ไม่สามารถตอบโต้ได้ และนาย ก. ได้ห้ามเท่าไรก็ไม่ฟัง การที่ ก. จะทำการป้องกันได้มีวิธีเดียวคือการใช้มีดแทงนาย ข. ดังนั้นต้องถือว่าการกระทำของนาย ก. กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ เพราะเป็นวิธีทางที่น้อยที่สุด⁴⁹

ตัวอย่างคำพิพากษา

(ก) จำเลยกับพวกซึ่งทั้งหมดเป็นเพียงนายสิบและพลตำรวจ. เข้าไปในบ้านของ ฉ. ในเวลากลางคืน เพื่อจับกุมผู้ตายซึ่งเป็นคนร้ายสำคัญตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา. โดยมีได้ปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องการจับการค้น. ถ้าผู้ตายขัดขึ้นก็เพียงแต่ไม่มีความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานเท่านั้น ไม่มีสิทธิหรืออำนาจชอบธรรมอันใดที่จะใช้อาวุธทำร้ายจำเลย เพราะจำเลยพูดกับผู้ตายขอจับกุม ยังไม่ทันลงมือทำอะไรลงไปผู้ตายก็ใช้มีดแทงจำเลยถึงสองครั้ง ครั้งแรกมีดบาดมือจำเลย จำเลยเอาปืนยิงชู้ 1 นัด ผู้ตายก็หาหยุดยิงไม่ กลับใช้มีด

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 351/2520, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁴⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 17/2520, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁴⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 913/2467, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁴⁹ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 144-145.

แทงจำเลยอีกถูกหน้าท้องบาดเจ็บสาหัสจนจำเลยตกจากแคร่ เท่านั้นหาพอมไม่ ผู้ตายยังโอดครวญม
จำเลยจะจ้วงแทงอีก พฤติการณ์เช่นนี้ ถ้าหากจำเลยไม่ใช่ป็นยิงผู้ตาย ๆ ก็คงใช้มีดแทงจำเลย
จนถึงตายแน่นอน ศาลฎีกาเห็นว่า การกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันตนให้พ้นภัยอันตราย
ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นการป้องกันชีวิตตนพอสมควรแก่เหตุ⁵⁰

(ข) ผู้ตายบุกรุกเข้าไปฉุกคร่าบุตรสาวจำเลย จำเลยก็กลัวบุตรสาวจะถูกทำร้าย
จึงยิงไปที่ผู้ตายด้วยความตกใจในเวลาฉุกคร่าบุตรสาวกระชั้นห่าง 4 นาที เพื่อช่วยเหลือบุตรสาวของตน
ให้พ้นจากภัยอันตรายที่ผู้ตายเป็นฝ่ายก่อเหตุร้ายขึ้นโดยอุกอาจร้ายแรงภายในบ้านของจำเลย
ประกอบกับผู้ตายเป็นชายอยู่ในวัยฉกรรจ์แข็งแรงกว่าจำเลย จึงเป็นภัยอันตรายนั้นยังเกิดขึ้น
ต่อเนื่องกันอยู่โดยไม่มีทางเลือกที่จะป้องกันด้วยวิธีการอื่น การกระทำของจำเลยจึงเป็นการ
ป้องกันสิทธิของตนและของบุตรสาวให้พ้นจากภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิด
ต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ปรากฏเฉพาะหน้าโดยพอสมควรแก่เหตุ จึงเป็นการป้องกัน
โดยชอบด้วยประมวลกฎหมาย⁵¹

2. ส่วนที่สอง การกระทำเท่าที่จำต้องกระทำ หมายความว่า การกระทำที่เข้าไปนั้น
เป็นการกระทำที่มีเจตนาพิเศษอยู่นั้นคือเพื่อป้องกันสิทธิต่อภัยอันตรายอันใกล้จะถึง แต่หาก
ภัยอันตรายนั้นไม่ได้ใกล้จะถึงหรือเป็นภัยอันตรายที่ได้ผ่านพ้นไปแล้ว ถือว่าการกระทำนั้นเป็น
การกระทำเพื่อป้องกันแต่เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องทำ⁵² ซึ่ง “การป้องกันเกินกว่ากรณี
จำต้องกระทำเพื่อป้องกัน” ได้มีนักวิชาการและอาจารย์หลายท่าน เช่น ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศ
ภักดิ์, ศาสตราจารย์ พิเศษ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร มี
ความเห็นตรงกันว่า การป้องกันเกินกว่ากรณีที่จำต้องต้องกระทำเพื่อป้องกันนี้ หมายถึง
การกระทำโดยมีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธิ จากภัยที่ไม่ใกล้จะถึง หรือภัยที่ผ่านพ้นไปแล้ว⁵³

ตัวอย่างคำพิพากษา

(ก) กระป๋องของจำเลยถูกลักไปหลายครั้งคงเหลืออยู่ตัวเดียวคืนเกิดเหตุเวลา
ประมาณ 19.00 น. ผู้ตายเดินผ่านหน้าบ้านจำเลยตามทางที่มีคนเดินประจำ จำเลยยิงผู้ตาย

⁵⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 387/2512, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำ
วินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁵¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 555/2530, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำ
วินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁵² จิตติ ดิงศภักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 772-773.

⁵³ เกียรติศักดิ์ ตันติจรีพันธ์, **ขอบเขตการป้องกัน**, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ 2556), หน้า 32.

เพราะเข้าใจผิดว่าเป็นคนร้ายมาลักกระเป๋ามีเหตุให้จำเลยต้องป้องกันทรัพย์ แต่ก็เป็นกรกระทำที่เกินกว่ากรณีที่ต้องป้องกัน จำเลยจึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ประกอบด้วย มาตรา 69⁵⁴

(ข) ผู้เสียหายตั้งใจจะหาเรื่องจำเลย เนื่องจากมีสาเหตุทะเลาะวิวาทกันมาก่อน แต่การที่ผู้เสียหายเพียงแค่อำวุธมีดดาบปิดอาวุธปืนของจำเลยไปมาและทำให้จำเลยยิงโดยมิได้เง้ออาวุธมีดดาบขึ้นในลักษณะจะฟันทำร้ายจำเลย การที่จำเลยใช้อาวุธปืนซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรงยิงผู้เสียหายถูกบริเวณไหล่ปลาร้าขาว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของร่างกายจึงไม่เป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ แต่เป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันตาม ป.อ. มาตรา 69⁵⁵

(ค) ผู้ตายเมาสุรา ถีบจนจอตงไปยัง น. ปิตาจำเลย พูดชูในทำนองจะฆาเพราะไม่พอใจที่ น. ตอว่าผู้ตายเทน้ำตาลเมาทิ้ง จำเลยจึงสกัดกั้นโดยยิงผู้ตายด้วยปืนลูกซอง แลวงกระโดดเข้าแย่งปืนสั้น แต่เมื่อได้ปืนมาแล้วจำเลยกลับไซปืนของผู้ตายยิงซ้ำอีก 3 นัด จึงเป็นการกระทำเกินสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันตาม ป.อาญา มาตรา 69⁵⁶

(ง) คืบเกิดเหตุเวลาประมาณ 2 นาฬิกา สุนัขในบ้านจำเลยเห่าจำเลยรู้สึกตัวลุกออกจากบ้านเห็นโจทก์ร่วม ลำคัญผิดว่าเป็นคนร้าย ซึ่งเป็นภยันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภยันตรายใกล้จะถึง จำเลยจึงมีสิทธิที่จะป้องกันได้ แต่การที่จำเลยคว่ำมีดพราสำหรับดาบหญิงยาว 110 ซม. ฟันโจทก์ร่วมถูกที่ศีรษะ 2 แผล กะโหลกศีรษะแตกและถูกข้อศอกข้างละ 1 แผล โดยไม่ปรากฏแน่ชัดว่าโจทก์ร่วมมีอาวุธอะไร และจะได้กระทำการประทุษร้ายจำเลยอย่างไร การกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานพยายามฆ่าโดยป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน⁵⁷

⁵⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2442/2527, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁵⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 318/2547, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1895/2526, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1619/2537, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

ตามคำพิพากษา (ง) ข้างต้นมีความเห็นของผู้บันทึกคำพิพากษาเห็นว่าความจริงแล้ว น่าจะเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ⁵⁸

(จ) วินิจฉัยว่าผู้ตายไปบ้านจำเลยเพื่อตามภรรยาซึ่งเป็นพี่สาวจำเลยกลับบ้านและผู้ตายกำลังจะเข้าทำร้ายคนในบ้านการที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย 4 นัด โดยขณะนั้นผู้ตายไม่มีอาวุธจึงเป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน⁵⁹

ตามคำพิพากษา (จ) ข้างต้นมีความเห็นของผู้บันทึกเห็นว่าความจริงน่าจะเป็น การป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ⁶⁰

(ฉ) ผู้เสียหายกับพวกเข้าไปลักแดงในไร่ของจำเลยในเวลากลางคืน จำเลยใช้อาวุธปืน .22 ยิงผู้เสียหายกับพวกขณะวิ่งหนีถูกที่หลังกระสุนฝังใน การที่จำเลยยิงผู้เสียหายโดยเหตุที่ผู้เสียหายลักแดง 2-3 ใบ ราคาเล็กน้อย กระสุนถูกหน้าอกยกย่อมสังเกตเห็นได้ว่ามีเจตนาจะฆ่าเป็นการกระทำเกินกว่าเหตุแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน จำเลยมีความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นเพื่อป้องกันสิทธิของตนเกินกว่าเหตุ⁶¹

ตามคำพิพากษา (ฉ) ข้างต้นมีความเห็นของผู้บันทึกเห็นว่าคำวินิจฉัยตอนท้าย ตรงคำหลักตามที่อ้างมาข้างต้น แต่คำวินิจฉัยตอนต้นเป็นการวินิจฉัยไปทำนองว่าเป็นการกระทำเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน⁶²

จากหลักเกณฑ์เรื่องการป้องกันจึงเห็นได้ว่าการป้องกันใดจะเป็นการป้องกันไม่เกินสมควรแก่เหตุต้องพิจารณาให้ครบหลักเกณฑ์ทั้งสองประการ คือ ต้องกระทำด้วยวิธีทางที่น้อยที่สุด และต้องได้สัดส่วนกับภัยอันตราย หากไม่ครบหลักเกณฑ์ทั้งสองประการถือว่า

⁵⁸ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2540, หน้า 5, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2853/2538, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁶⁰ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2540, หน้า 5, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁶¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 82/2520, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁶² สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2540, หน้า 5, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

เกินสมควรแก่เหตุ แต่ถึงอย่างไรหลักเกณฑ์นี้ก็ไม่อาจชี้ชัดเจนลงไปเสียทีเดียวว่าการกระทำ โดยป้องกันใดเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เป็นสิ่งที่ศาลซึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมายจะต้องพิจารณา ข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป โดยอาศัยระดับความคิดของบุคคลทั่วไปผู้ตกอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับ กับผู้ถูกระบุชื่ารายโดยละเมิดต่อกฎหมายว่าสมควรเพียงใดทำนองเดียวกับการวินิจฉัยว่า เล็งเห็นผลหรือไม่ หรือการกระทำดังกล่าวเป็นการใช้ความระมัดระวังที่จะต้องมิในเรื่อง การกระทำโดยประมาททั้งนี้ต้องคำนึงถึงความฉุกเฉินที่บังคับให้ผู้ป้องกันต้องตัดสินใจในภาวะ ณ์พลันด้วย⁶³

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ในเรื่องการจับกุมกฎหมายได้ให้อำนาจแก่ตำรวจในการใช้กำลังไว้ในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคท้าย กล่าวคือ หากบุคคลที่จะถูกจับได้ทำการขัดขวาง หรือจะขัดขวางการเข้าจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ตำรวจ สามารถใช้วิธีหรือทำการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์นั้นได้ ดังนั้นการใช้ กำลังกรณีนี้กำหนดให้ใช้กับบุคคลผู้ถูกจับแล้วจะทำการขัดขวางหรือหลบหนี หรือพยายาม หลบหนี โดยการใช้กำลังต้องใช้พอสมควรแก่เหตุ จึงจะชอบด้วยกฎหมาย เพราะหากกระทำ เกินแก่เหตุตามพฤติการณ์แล้ว ผู้ใช้กำลังนั้นก็ต้องรับผิดชอบ⁶⁴

ตัวอย่างคำพิพากษาใช้กำลังเหมาะสมแก่พฤติการณ์

(ก) ตำรวจ 2 คน เข้าจับผู้ร้ายลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตหวงห้าม ผู้ถูกจับไม่ยอมให้จับ เกิดปลุกปล้ำกัน ผู้ใหญ่บ้านเข้าช่วยจับโดยใช้ไม้เท้าตีศีรษะผู้ถูกจับ 1 ที มีรอยแตกจึงจับได้ เป็นการใช้กำลังพอสมควรแก่เหตุและพฤติการณ์ ผู้ใหญ่บ้านไม่มีความผิด⁶⁵

(ข) พนักงานตำรวจร้องขอให้ราษฎรช่วยจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าที่ไม่ยอมให้จับจาก การที่บุคคลนั้นใช้ปืนยิงผู้อื่น ราษฎรซึ่งอยู่ในฐานะช่วยเจ้าพนักงานกระทำการจับกุมได้ใช้ปืนยิง ไปที่ผู้ต้องถูกจับยอมมีอำนาจตามมาตรา 83 เป็นการป้องกันตนเอง และป้องกันมิให้ผู้กระทำ

⁶³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2540, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำ วินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁶⁴ ณรงค์ ใจหาญ, วิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน 2546), หน้า 198.

⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 238/2581, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำ วินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

ผิดหลบหนีการจับกุมเป็นการป้องกันที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับกุม⁶⁶

(ค) ผู้ต้องขังหลบหนีจากเรือนจำโดยมีสิ่งพลายแหลมอยู่ในมือ พัดตีออกติดตามและร้องห้ามให้ผู้ต้องขังหยุดวิ่งผู้ต้องขังไม่ฟังยังคงวิ่งหนีจึงยิงปืนชูไป 1 นัด ผู้ต้องขังวิ่งหนีต่อไป พัดตีจึงยิงอีก 1 นัดถูกแขน โดยมีได้มีเจตนาฆ่าเมื่อจับได้แล้ว พัดตีมิได้ซ้ำเติมทำร้ายผู้ต้องขังอีก การกระทำของพัดตีถือได้ว่าเป็นวิธีป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลบหนีเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งการจับกุมตาม ป.วิ.อ. มาตรา 83⁶⁷

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาใช้กำลังไม่เหมาะสมแก่พฤติการณ์

(ก) แม้เจ้าพนักงานจะมีอำนาจจับและควบคุมผู้กระทำความผิดก็ต้องใช้วิธีการจับและควบคุมภายในขอบเขตของกฎหมาย เขาเพียงทำผิดตามพระราชบัญญัติรถยนต์และจรรยาบรรณเป็นนายตำรวจสั่งให้จับและใส่กุญแจมือ กำขมิให้ประกัน โดยเจตนาจะ让他ได้รับความอับยศและปราศจากอิสระ ดังนี้ ย่อมเป็นมูลความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 270 ฐานทำให้เสื่อมเสียอิสริภาพได้⁶⁸

(ข) ตำรวจทำการจับกุมผู้กระทำความผิดโดยจ้วงปากเพื่อจะเอาผืนเถื่อนออกจากปาก ทำให้ฟันหัก 2 ซี่เรียกว่าทำเกินสมควรกว่าเหตุ มีความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา⁶⁹

(ค) ผู้ใหญ่บ้านไปตามจับผู้ต้องหาว่าลักทรัพย์ ผู้ต้องหาไม่ได้ต่อสู้ ผู้ใหญ่บ้านไม่มีอำนาจตีจับผู้ต้องหานั้น⁷⁰

(ง) ผู้ใหญ่บ้านกับผู้ช่วย จับผู้ร้ายสำคัญเรื่องปล้นทรัพย์ได้แล้ว ผู้ร้ายหลบหนีระหว่างควบคุม ผู้ใหญ่บ้านเกรงว่าจะมีความผิด จึงสั่งให้ผู้ช่วยยิงผู้ร้ายไป 1 นัด ผู้ร้ายถึงแก่ความตาย ดังนั้นถือว่าการกระทำของผู้ใหญ่บ้านกับผู้ช่วยนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 แต่หากกระทำเกินกว่าเหตุหรือเกินไปกว่าที่กฎหมาย

⁶⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 241-242/2504 ประชุมใหญ่, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁶⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 775/2502, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁶⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1530/2582, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1124/2480, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁷⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 766/2486, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

อนุญาตให้ทำได้ จึงมีความผิดฐานฆ่าคนโดยเจตนา⁷¹

(จ) ผู้ตายยิงปืนมาทางเจ้าพนักงานตำรวจและจำเลยที่ 1 ก่อนจำนวน 1 นัด ไม่ปรากฏว่าถูกผู้ใด จำเลยที่ 1 ยิงตอบโต้ไปถูกผู้ตายที่หันหลังวิ่งหนีไม่แน่ใจว่าผู้ตายจะหันกลับมายิงจำเลยอีกหรือไม่ ภัยอันตรายที่จะเกิดจากผู้ตายจึงยังไม่หมดไป และจำเลยที่ 1 ช่วยเจ้าพนักงานมีอำนาจจะจับผู้ตายซึ่งกระทำผิดซึ่งหน้าได้ จำเลยที่ 1 จึงมีอำนาจยิงผู้ตายได้หากพอสมควรแก่เหตุเช่น ยิงที่ขา แต่ผู้ตายถูกยิงอวัยวะสำคัญถึงแก่ความตายทันที เห็นได้ว่ามีเจตนาฆ่าเป็นการใช้วิธีการหรือความป้องกันทั้งหลายไม่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้ตายและเป็นการป้องกันเกินกว่าเหตุแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา⁷²

ข้อสังเกต

การใช้กำลังเพื่อจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 2 นั้น เปรียบเสมือนวิธีการโดยกว้างที่ให้อำนาจผู้จับกุมใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถจับผู้จะต้องถูกจับหรือควบคุมสถานการณ์นั้น เพื่อให้การจับกุมสำเร็จผล ซึ่งวิธีมีได้หลากหลายไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนแน่นอน เพราะแต่ละพฤติการณ์ไม่สามารถใช้วิธีการจับในรูปแบบเดียวได้ อยู่ที่ว่าในขณะที่นั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องและสถานการณ์เป็นอย่างไร และวิธีที่ใช้ขึ้นต้องไม่กระทบสิทธิผู้จะต้องถูกจับจนเกินสมควรแก่เหตุสำหรับความผิดความผิดที่บุคคลนั้นได้ทำไป ซึ่งในเรื่องนี้เห็นได้ว่า

1. ตาม มาตรา 83 วรรค 2 การจะใช้วิธีการตามพฤติการณ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องใช้แรงทางกายภาพต่อเนื้อตัวร่างกายอย่างแน่นอน เพราะการชดชืนหรือชดชวการจับกุมนั้น ผู้ถูกจับต้องใช้แรงกายภาพในการชดชืนหรือหลบหนี กฎหมายจึงให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้จับในการใช้กำลังหรือแรงทางกายภาพเพื่อจัดการกับตัวผู้จะต้องถูกจับและเป็นกรณีผู้ต้องถูกจับไม่ได้ต้องการใช้กำลังเพื่อก่อกองอันตรายแก่ตัวเจ้าหน้าที่ แต่เป็นเพียงการใช้กำลังเพื่อให้หลุดพ้นการจับเท่านั้น จากคำพิพากษาศาลจึงเห็นว่าเป็นการชั่งน้ำหนักกันระหว่างพฤติการณ์การชดชืนหรือหลบหนีกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ผู้จับที่ใช้ในการหยุดพฤติการณ์นั้น โดยเจ้าหน้าที่ผู้จับจะต้องไม่ใช้กำลังเกินสมควร เพราะหากใช้กำลังเกินไป

⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 738/2491, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁷² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 406/2523, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

จะเรียกว่ากระทำเกินกว่าเหตุหรือเกินไปกว่าที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้

2. แต่ในกรณีที่มีการขัดขึ้นหรือขัดขวางของผู้จะต้องถูกจับนั้นล่อพฤติการณ์ที่จะทำให้เกิดภัยอันตรายแก่ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมด้วยแล้วนั้น วิธีการตาม มาตรา 83 วรรค 2 นี้ก็จะไปเชื่อมโยงกับหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ทันที ทำให้การพิจารณาจะเป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างภัยอันตรายจากการขัดขึ้นหรือหลบหนีกับการใช้กำลังป้องกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

กฎหมายที่ควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1. ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทย

1.1 การใช้กำลังในการจับกุม

ในเรื่องการจับกุมได้มีระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดีได้กำหนดวิธีการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ คือ การจับกุมจะต้องจับโดยล่อม (โดยดี) หากคนที่ถูกจับนั้นไม่ได้ต่อสู้แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำร้ายร่างกายเขาไม่ได้ เว้นแต่ผู้ถูกจับนั้นต่อสู้หรือแสดงกิริยาต่อสู้ เจ้าพนักงานผู้จับ เจ้าหน้าที่ผู้จับถึงจะมีอำนาจอาวุธเพื่อป้องกันได้ โดยต้องใช้ไม่เกินว่าสมควร โดยถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับหรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ตำรวจผู้จับสามารถใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ในการจับกุมผู้นั้น และการจะวินิจฉัยว่าการกระทำเช่นไรเป็นการสมควรแก่เหตุหรือไม่นั้น ให้วินิจฉัยตามหลัก 3 ประการ⁷³ คือ

(1) อาการกิริยา

หากคนที่ถูกจับยอมให้จับโดยดี โดยมีได้แสดงกิริยาอาการจะ “ต่อสู้” เจ้าพนักงานแต่อย่างใด เจ้าพนักงานจะใช้อาวุธทำร้ายบุคคลนั้นไม่ได้ เพราะการจะใช้กำลังต้องถือเอาอาการกิริยาของผู้จะต้องถูกจับเป็นสำคัญ คำว่า “ต่อสู้” หมายความว่า ตำรวจไม่ต้องรอให้ผู้ทำร้ายทำร้ายก่อน เพียงผู้ร้ายแสดงกิริยาให้ปรากฏว่า ได้พยายามต่อสู้เท่านั้น เช่น ผู้ร้ายมีปืนอยู่ในมือ ตำรวจบอกให้วางไม่ยอมวาง แสดงกิริยาขู่มขู่ยิง หรือทำท่าจะใช้อาวุธปืนต่อสู้ ตำรวจก็สามารถใช้อาวุธปืนยิงผู้นั้นต่อได้ และหากผู้นั้นบาดเจ็บหรือตายก็ไม่เป็นการเกินกว่าเหตุ เพราะอาวุธปืนร้ายแรงจะปล่อยให้ผู้ร้ายยิงก่อนตำรวจอาจบาดเจ็บสาหัสหรือตายได้

⁷³ ข้อที่ 35 ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี.

(2) อาวุธ

หากผู้ต้องถูกจับมีอาการกิริยาต่อสู้หรือแสดงกิริยาจะต่อสู้แล้ว ตำรวจต้องระมัดระวังเรื่องการใช้อาวุธอีกอย่างหนึ่งด้วย คือต้องใช้ให้สมควรแก่การต่อสู้ เช่น ผู้จะต้องถูกจับใช้ไม้ตรงเข้ามาจะตีเจ้าพนักงานตำรวจ ตำรวจสามารถใช้ปืนเล็กยาวตีไป 1 ที เพื่อป้องกันได้ และหากผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ร้ายนั้นถึงแก่ความตายโดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไม่ได้ตั้งใจก็เห็นว่าเป็นการสมควรแก่เหตุ หรือผู้จะต้องถูกจับใช้มือชกเจ้าพนักงานตำรวจอาจป้องกันโดยการใช้ตะบองตีไม่ให้ชกได้ แต่หากผู้ที่จะต้องถูกจับจะชกเจ้าพนักงานตำรวจ แต่ตำรวจเอาปืนยิงผู้ร้ายตาย หรือบาดเจ็บ เรียกว่าเกินสมควรกว่าเหตุ เพราะเป็นที่ทราบกันอยู่ว่า การชกของผู้ถูกจับนั้นไม่มีความรุนแรงขนาดที่ตำรวจจะต้องทำให้บาดเจ็บล้มตาย จึงไม่ควรใช้อาวุธร้ายแรงฆ่าคนเสียทั้งคน ถือว่ากรณีหลังสุดนี้เจ้าพนักงานตำรวจมีความผิด

ศักดิ์ของอาวุธ ในการเลือกใช้ของตำรวจกับของผู้ร้ายสามารถมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย โดยเจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้อาวุธเกินไปได้บ้าง ในเวลาจำเป็น เช่น ผู้ร้ายใช้ดาบตรงเข้ามาจะฟันเจ้าพนักงานตำรวจ ทั้งเจ้าพนักงานตำรวจก็จมนุ่มไม่มีทางแก้ อย่างอื่นและมีแต่อาวุธปืนจึงจำเป็นต้องยิง แม้จะถูกคนร้ายตายก็ไม่เป็นเกินกว่าเหตุ

(3) กำลังและความจำเป็น เป็นกรณีที่ผู้ถูกจับไม่มีอาวุธแต่มีจำนวนมากกว่าเจ้าพนักงานตำรวจอย่างมากแล้วเข้าล้อมทำร้ายเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อแย่งอาวุธ และตำรวจไม่มีหนทางที่จะป้องกันอย่างอื่นได้ หากเจ้าพนักงานตำรวจได้ทำการยิงไปจนผู้ร้ายถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บ แม้จะเป็นการใช้อาวุธเกินไปได้บ้างก็อาจอยู่ในฐานะพอสมควรแก่เหตุ ตัวอย่างเช่น ตำรวจเดินตรวจท้องที่คนเดียวพบผู้ร้ายมั่วสุมกันอยู่ 4-5 คน แล้วผู้ร้ายเหล่านั้นได้ตรงเข้าต่อสู้อาวุธผู้ร้ายเพื่อแย่งอาวุธที่ตำรวจใช้ปืนยิงไปถูกผู้ร้ายตาย ตำรวจผู้นั้นไม่มีโทษ แต่ในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจมีมากกว่าพอที่จะจับกุมได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ปืนยิงแล้ว ก็ต้องทำการจับในทางที่ละม่อมกว่า ที่ยังพอทำได้ เช่น ช่วยกันเอาปืนตีแต่พอเจ็บแล้วแจ้งจับเช่นนี้เป็นต้น แม้ผู้ร้ายจะได้รับบาดเจ็บบ้างก็ไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุ ในทางกลับกันหากกรณีที่ตำรวจสามารถจับโดยละม่อมได้แต่ไม่กระทำ เช่น ตำรวจมีจำนวน 5 คน มีปืนเล็กยาวเป็นอาวุธ ไปจับผู้ต้องหาว่าลักทรัพย์เพียงคนเดียว โดยผู้ต้องหาไม่มีอาวุธแล้วเข้าต่อสู้ตำรวจ หากช่วยกันเอาปืนตีหรือกระทั่งให้เจ็บก็คงจับได้แต่ไม่ทำ กลับใช้ปืนยิงผู้ต้องหานั้นตาย แบบนี้เรียกว่าเกินกว่าเหตุ เพราะเห็นได้อยู่แล้วว่าคน 5 คน กับคน ๑ คน ที่มีไม้เป็นอาวุธนั้น อาจจะทำการจับกุมได้โดยสะดวกไม่มีความจำเป็นต้องใช้อาวุธร้ายแรงแต่อย่างใด

1.2 เวลาที่จะใช้กำลัง

อำนาจในการใช้กำลังของเจ้าพนักงานตำรวจนั้น ควรใช้เฉพาะแต่ในเวลาต่อสู้อุ เพื่อทำการจับเท่านั้น เมื่อเสร็จการต่อสู้หรือทำการจับกุมได้แล้ว เจ้าพนักงานจะทำร้ายผู้ใดไม่ได้ เพราะหากทำร้ายก็จะต้องมีความผิดเสมอไป ไม่สามารถที่จะแก้ตัวเป็นอย่างอื่น⁷⁴

1.3 การใช้กำลังกรณีที่ถูกจับหลบหนีไปในระหว่างถูกควบคุมตัว

ในเรื่องนี้ไม่มีหลักกฎหมายใดที่จะนำมาใช้เป็นหลักได้ว่าจะใช้อาวุธเพียงใด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็มีบทบัญญัติไว้เพียงกว้าง ว่าให้ผู้จับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้หนีเท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อผู้ถูกจับวิ่งหนีไปข้างหน้า เจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถใช้อาวุธปืนยิงได้ แต่ให้เจ้าพนักงานตำรวจพยายามวิ่งไล่ตามจับโดยเต็มกำลัง⁷⁵

1.4 การใช้อาวุธปืนยิงขู่

การยิงขู่โดยปกติห้ามมิให้ทำ เว้นแต่ผู้จะถูกจับต่อสู้หรือเตรียมการต่อสู้ ไม่ยอมให้จับกุมโดยดีและเจ้าพนักงานได้ขู่ว่าถ้าต่อสู้จะยิง หากผู้จะต้องถูกจับยังเตรียมการต่อสู้ อยู่เช่นนี้แล้ว สามารถใช้ปืนยิงขู่ได้ โดยการยิงต้องยิงสูงไปบนท้องฟ้า และการจะใช้อาวุธปืนยิงผู้จะต้องถูกจับตอนไหนนั้นก็ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไปดังกล่าวแล้วในตอนต้น⁷⁶

2. กฎหมายที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

ในปี พ.ศ. 2565 ได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย ด้วยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อเป็นการยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในประเทศไทย เนื่องจากการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง จึงมีความเห็นสมควรให้การกระทำดังกล่าวกำหนดเป็นฐานความผิด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสากล⁷⁷

ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอันรวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ได้มีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุม จนกระทั่งเจ้าหน้าที่นั้นได้นำตัวผู้จับที่ถูกควบคุมส่งต่อให้พนักงานสอบสวนหรือจนกว่าได้มี

⁷⁴ ข้อที่ 36 ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี.

⁷⁵ ข้อที่ 37 ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี.

⁷⁶ ข้อที่ 38 ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี.

⁷⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565. (2565, 25 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 66 ก, หน้า 43.

การปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถทำการบันทึกภาพและเสียงได้ ก็ให้บันทึกเหตุนั้นเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัว⁷⁸

การกำหนดภาระให้เจ้าหน้าที่ในการกระทำตามกฎหมายนี้ที่ต้องทำการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องนั้น ได้มี ดร.สันติ ผิวทองคำ ได้ตั้งข้อสังเกตว่ากฎหมายได้มุ่งประสงค์จะคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้เป็นปัจเจกชนมิให้ถูกจับกุมคุมขังคุมตัวหรือจำกัดเสรีภาพที่อาจกระทำโดยมิชอบโดยเจ้าหน้าที่ จึงเห็นว่า ในการจับกุม การคุมตัว การควบคุม หรือการกระทำอื่นใดในลักษณะจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคลในคดีอาญา จึงต้องดำเนินการตามขั้นตอนตามกฎหมายนี้กำหนดเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบโดยพนักงานอัยการและฝ่ายปกครอง อีกทั้งเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกจับกุมหรือควบคุมอีกด้วย⁷⁹

ผู้เขียนก็มีความเห็นเช่นเดียวกันและยังมีความเห็นเพิ่มเติมอีกว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งเจ้าหน้าที่นั้นได้นำตัวผู้จับที่ถูกควบคุมส่งต่อให้พนักงานสอบสวนหรือจนกว่าได้มีการปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไปดังกล่าวไปดังกล่าวนั้น นอกจากเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกจับกุมหรือควบคุมแล้ว ยังสามารถนำมาใช้คุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อีกด้วย ในกรณีที่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่นั้นได้มีการใช้กำลังในการจับกุมหรือเพื่อป้องกันตนเองจากภัยอันตรายจากการปฏิบัติหน้าที่เพราะหากกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว สื่อเหล่านี้จะสามารถเป็นหลักฐานที่สำคัญและมีความชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยได้ว่าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการดังกล่าวโดยชอบแล้ว ทำให้ผู้ใช้กฎหมายในการกระบวนกรยุติธรรมสามารถใช้ดุลพินิจได้โดยไม่ต้องมีขั้นตอนเพิ่มเติมหรือซับซ้อนยิ่งยวด

ระดับการใช้กำลังของตำรวจ (Continuum of Force and Dimensions of Hierarchy of Force) ในประเทศไทย

ระดับการใช้กำลัง หมายถึง แนวความคิดที่หรือกรอบปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการใช้กำลังและอาวุธของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการริเริ่มใช้กำลังหรืออาวุธให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ กรอบของกฎหมาย และผลสัมฤทธิ์ในการควบคุม

⁷⁸ มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคนิสัญหาย พ.ศ.2565.

⁷⁹ สันติ ผิวทองคำ, **หลักและสาระสำคัญของ พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคนิสัญหาย พ.ศ. 2565**, หน้า 10.

เหตุการณ์⁸⁰ ซึ่งหลักการเหล่านี้จะอยู่ในมาตรฐานการปฏิบัติในการระงับเหตุ (SOP) เกี่ยวข้องกับเหตุที่เกิดขึ้นเป็นประจำ⁸¹

ตามคู่มือการฝึกของตำรวจจะกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความจำเป็นในการใช้กำลังหรืออาวุธให้พอสมควรแก่เหตุ ภายใต้กรอบของกฎหมายและไม่รุนแรงเกินกว่าเหตุ เพราะหากทำเกินขอบเขตหรือรุนแรงเกินไปแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจถูกดำเนินคดีทั้งทางแพ่ง อาญา และวินัย ตลอดจนทำให้เสียภาพพจน์เกิดเป็นเงื่อนไขให้ประชาชนเกลียดชังตำรวจ อีกทั้งการใช้กำลังจะต้องเป็นไปตามแนวคิดในการแก้ไขปัญหา เพราะหากไม่ถูกต้องอาจทำให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงทำให้ตำรวจ เสียหรือประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บโดยไม่จำเป็น⁸²

โดยหลักการพื้นฐาน การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้อาวุธได้จะต้องมีการแสดงตนก่อน และต้องแจ้งเตือนให้ทราบล่วงหน้าว่า จะมีการใช้อาวุธ เว้นแต่หากกระทำการไปเช่นนั้นแล้วจะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือบุคคลอื่นเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายแก่ชีวิตหรือแก่ร่างกาย หรือเห็นได้ชัดเจนว่าไม่เหมาะสมหรือจำเป็นที่ต้องดำเนินการดังกล่าวในสถานการณ์เช่นนั้น และเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้กำลังหรืออาวุธ ก็ต้องใช้ให้เป็นไปตามสถานการณ์และพฤติการณ์ของคนร้าย และสภาพแวดล้อมจากเขาไปหาหนัก ซึ่งสามารถแบ่งขั้นตอนการตัดสินใจไว้ในการใช้กำลังเป็น 6 ระดับ ดังนี้⁸³

ระดับ 1 การปรากฏตัวของตำรวจ การแสดงตัวหรือการสวมเครื่องแบบของตำรวจ จะทำให้ผู้กระทำผิดที่กระทำผิดบางอย่างก็อาจจะล้มเลิกการทำผิด เช่น การจอดรถในที่ห้ามจอด การลักลอบเรียไร การทะเลาะวิวาท ถ้าคนร้ายยังไม่หยุดให้ตำรวจใช้กำลังระดับต่อไป

⁸⁰ คู่มือยุทธวิธีตำรวจ, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.), (2561), หน้า 21.

⁸¹ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม 2564, สถานีตำรวจนครบาลพลโยธิน, สืบค้นวันที่ 15 กันยายน 2566, https://phahonyothin-police-station.com/picture/310_186_%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%9B%E0%B8%8F%E0%B8%B4%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99_%E0%B8%9B_%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B8%E0%B8%87_13-4-65.pdf

⁸² คู่มือการฝึกหลักสูตรครูฝึกยุทธวิธีตำรวจในเมือง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ใช้เพื่อพลาง, พิมพ์ครั้งที่ 2, (2541), หน้า 21.

⁸³ คู่มือยุทธวิธีตำรวจ, (สตช.), หน้า 21-22.

ระดับ 2 การใช้คำสั่งด้วยวาจา การใช้คำพูดสั่งคนร้ายให้ยอมหรือหยุดกระทำความผิดที่เป็นความผิดหรือการทำร้ายเพื่อให้ผู้นั้นยอมตามที่สั่งของตำรวจ หากไม่ยอมให้ใช้กำลังระดับต่อไป

ระดับ 3 การใช้เทคนิคการควบคุมด้วยกายภาพ เป็นขั้นที่ตำรวจถึงขั้นลงมือ คือ อาจใช้มือเปล่าเข้าแยก กันเอาไว้ กระแทกหรือใช้ท่าทางศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ยูโด อากิโด เข้ามาระงับเพื่อให้คนร้ายยอมทำตาม ถ้าไม่สามารถทำได้ให้ใช้กำลังระดับต่อไป

ระดับ 4 การใช้เทคนิคตอบโต้อย่างรุนแรง ในขั้นนี้ตำรวจอาจใช้อาวุธประจำกายที่ไม่ได้มีความรุนแรงถึงขั้นทำให้เสียชีวิต เช่น การใช้กระบองตีตามข้อต่อของคนร้ายเพื่อให้คนร้ายล้มลง หรือการใช้แก๊สน้ำตาเพื่อให้คนร้ายอยู่ในภาวะเสียเปรียบแล้วยอมให้จับกุม หรือควบคุมคนร้ายไม่ให้กระทำความผิดหรือทำร้ายคนอื่นต่อไปได้ ถ้าไม่สามารถทำได้และหรือคนร้ายยังไม่หยุดให้ใช้กำลังในระดับต่อไป

ระดับ 5 การใช้อาวุธที่ไม่ถึงตาย กรณีคนร้ายใช้อาวุธและอาจทำให้ให้เกิดอันตรายขึ้นบาดเจ็บหรือเสียชีวิต และไม่หยุดการกระทำหลังจากแจ้งเตือน ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจพิจารณาตอบโต้ได้ทั้งไม่ใช้อาวุธและใช้อาวุธที่ไม่ถึงตาย ได้แก่ การใช้เครื่องช็อตไฟฟ้า, กระบอง, กระสุนยาง ปืนยิงตาข่าย และหากพิจารณาแล้วเห็นว่ายังไม่สามารถหยุดหรือควบคุมคนร้ายได้ให้ใช้กำลังขั้นต่อไป

ระดับ 6 การใช้กำลังขั้นเด็ดขาดหรือการใช้อาวุธปืน หากคนร้ายใช้อาวุธทำอันตรายเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือบุคคลอื่นที่เสี่ยงต่อการได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือเสียชีวิต และไม่หยุดการกระทำหลังจากถูกแจ้งเตือน เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีอื่นเพื่อหยุดยั้งภยันตรายที่กำลังจะเกิดขึ้นภายในเวลาอันจำกัดให้ใช้อาวุธปืนยิงเพื่อหยุดยั้งการกระทำของคนร้าย เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องคำนึงถึงระดับการใช้กำลังโดยยึดหลักกฎหมายเรื่องการป้องกันเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการป้องกันตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติเอง หรือผู้อื่นให้พ้นจากภยันตรายซึ่งเกิดจากการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และภยันตรายนั้นใกล้จะถึงและได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ ซึ่งในการตัดสินใจจะต้องพิจารณาถึง ความรุนแรงของอาวุธ, ปฏิบัติการและจำนวนคนร้าย และสิ่งที่สำคัญคำนึงถึงอาวุธของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีใช้อยู่ในขณะนั้นด้วย เป็นเครื่องบ่งชี้ชัดว่าจะใช้กำลังในระดับใด และต้องไม่เกินกว่าเหตุด้วย โดยมีต้องเริ่มต้นในระดับที่ 1 เสมอไป อาจจะเริ่มที่ระดับใดก็ได้ แล้วแต่ในสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น คือ อาวุธ ปฏิบัติการ จำนวนคนร้าย และอาวุธของเจ้าหน้าที่ที่มีใช้อยู่ในขณะนั้น และในทางกลับกันระดับการใช้กำลังอาจลดลงตามลักษณะของความรุนแรงของคนร้ายในเรื่องอาวุธ ปฏิบัติการ จำนวนคนร้าย และอาวุธของเจ้าหน้าที่

จากระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจข้างต้นยังมีหลักหลักการเฟลนิญเหตุ (Felonies In Progress) ที่ต้องใช้ประกอบกัน โดยจะกำหนดว่าในช่วงสถานการณ์ที่มีความแตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ควรดำเนินกลยุทธ์โดยใช้กำลังรูปแบบใด ในต้องกระทำในเวลาใด ซึ่งในกรณีฉุกเฉินเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจไปถึงที่เกิดเหตุแล้วพบคนร้ายใช้อาวุธหรือกำลังจะใช้อาวุธจะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ⁸⁴ คือ

1. หากความรุนแรงของอาวุธหรือกำลังของคนร้ายมีน้อยแต่เวลาของภัยอันตรายเกิดขึ้นทันที เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องจู่โจมทันทีด้วยมือเปล่าหรือกระบอง เพื่อควบคุมคนร้าย
2. หากความรุนแรงของอาวุธหรือกำลังของคนร้ายมีมากและภัยอันตรายเกิดขึ้นในทันที เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องใช้ปืนยิงต่อสู้หรือระงับเหตุทันทีหรือใช้กำลังบุกจู่โจม

ผลงานศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในเรื่องการใช้กฎหมายเรื่องการป้องกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 มีบุคคลหลายท่านทำการศึกษา วิเคราะห์ และให้ความเห็นเอาไว้ดังต่อไปนี้

เกียรติศักดิ์ ดันติจรียาพันธ์ ได้ศึกษาเรื่อง“ขอบเขตการป้องกัน”⁸⁵และจากการศึกษาแนวความเห็นของทางศาลตามคำพิพากษาศาลฎีกา มีความเห็นว่า คำพิพากษาของศาลฎีกาของไทยยังมีความสับสนอยู่มาก เช่น ในประเด็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่า การกระทำไม่เป็นป้องกันโดยศาลไม่วินิจฉัยตาม มาตรา 69 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ผู้บันทึกคำพิพากษาของศาลฎีกาของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ ได้ให้ความเห็นว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุและเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันนั้นมีความสับสนและรวมเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1895/2526 ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นการกระทำเกินสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันตาม มาตรา 69 ซึ่งผู้บันทึกเห็นว่าน่าจะเป็นเรื่องเกินสมควรกว่าเหตุ หรือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 82/2520 ที่คำวินิจฉัยตอนท้ายบอกว่า เป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุตามหลักที่ได้อ้างมา แต่ตอนต้นกลับวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2853/2538

⁸⁴ คู่มือการฝึกหลักสูตรครูฝึกยุทธวิธีตำรวจในเมือง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ใช้เพื่อพลาง, หน้า 29.

⁸⁵ เกียรติศักดิ์ ดันติจรียาพันธ์, ขอบเขตการป้องกัน, หน้า 46.

ที่วินิจฉัยว่า เป็นการกระทำเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันแต่ผู้บันทึกเห็นว่า น่าจะเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ⁸⁶

พวงผกา มุ่งดี ได้ศึกษา “การป้องกันสิทธิตามกฎหมายอาญา”⁸⁷ ได้ให้ความเห็นในเรื่อง การใช้สิทธิป้องกันที่จะทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับผิด ทำให้ผู้ป้องกันได้รับความเดือนร้อนเกินควร เนื่องจากทางปฏิบัติอาจต้องถูกดำเนินคดี ซึ่งในการพิจารณาอาจต้องใช้เวลายาวนานโดยอ้างถึงรายงานของศาลยุติธรรม โดยสำนักงานและงบประมาณ ในเรื่องระยะเวลาในการพิจารณาที่ทำให้เห็นวาระเวลาในการพิจารณาคดีเกิน 6 เดือน มีจำนวนถึง 8 หมื่นกว่าคดี

เมื่อพิจารณาประกอบคดีที่เคยเกิดขึ้นที่เคยมีการใช้สิทธิการป้องกันตัวโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ยิงชายคลั่งไล่แทงบนโรงพักดับ ที่ได้ป้องกันที่ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องต่อสู้ในชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์จนถึงชั้นฎีกาจนศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องต้องใช้เวลาดั้งแต่ปี 2558-2561⁸⁸ ซึ่งผู้เขียนก็มีความเห็นว่า ใช้เวลานานเกินไปและทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องเสียผลประโยชน์หลายด้าน ทั้งจิตใจ เวลา และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ผู้ใช้สิทธิป้องกันควรได้รับการคุ้มครองและดูแลมากกว่านี้

ณรงค์ฤทธิ์ ปาศิริ ได้ศึกษา “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย: ศึกษาขอบเขตที่เหมาะสมของการใช้สิทธิในการป้องกันล่วงหน้า”⁸⁹ ได้มีความเห็นว่าประเทศไทยและต่างประเทศมีกฎหมายเรื่องการป้องกันมานานแล้วแต่ยังไม่มีแนวทางแก้ไขให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และสถานการณ์ในสภาวะปัจจุบัน และเห็นว่ากฎหมายจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะเศรษฐกิจ สังคม การเมืองนั้นเปลี่ยนแปลงไปมาก และปัจจุบันมีโจร ผู้บุกรุกหรือคนร้ายในเคหะสถานเวลากลางคืน ซึ่งจากสถิติมีจำนวนการก่ออาชญากรรมสูงขึ้นควรจะมีการกระทำที่เป็นการป้องกันล่วงหน้าได้

⁸⁶ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2540, หน้า 5, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

⁸⁷ พวงผกา มุ่งดี, การป้องกันสิทธิตามกฎหมายอาญา, วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 หน้า 14 (2561).

⁸⁸ ฎีกายกฟ้อง ส.ต.ท. ยิ่งดับชายคลั่งไล่แทงบนโรงพัก เหตุไร้ทางเลือก ผบก.ปทุมฯให้กำลังใจ ‘ปึกปัด’ สั่งเยียวยา, มติชนออนไลน์, สืบค้นวันที่ 6 กรกฎาคม 2566, https://www.matichon.co.th/local/crime/news_1136272.

⁸⁹ ณรงค์ฤทธิ์ ปาศิริ, การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย: ศึกษาขอบเขตที่เหมาะสมของการใช้สิทธิในการป้องกันล่วงหน้า, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2557), หน้า 121-122.

คณิศร หลวงหวอด และ จันทราทิพย์ สุขุม ได้ศึกษา “การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการวิสามัญคนร้าย”⁹⁰ ได้มีความเห็นว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องยับยั้งเหตุอันตรายร้ายแรง ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้แน่นอนกฎหมายที่มีอยู่ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ก็ยังไม่มีความแน่นอนเพียงพอ ถึงแม้มีระเบียบการปฏิบัติงานของตำรวจเรื่องการจับกุม ก็ไม่มีสภาพบังคับ ทำให้กฎหมายที่ต้องใช้นั้นต้องอ้างกฎหมายเรื่องการป้องกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดหลักการใช้กำลังที่เหมาะสมและส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดความเฉียบขาดในการตัดสินใจในสถานการณ์อันตราย และเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับเหตุอันตรายดังกล่าวแล้ว เกิดการวิสามัญแทนที่จะได้รับความดีความชอบแต่ต้องถูกตั้งกรรมสอบสวนข้อเท็จจริงอีกทั้งต้องถูกฟ้องดำเนินคดีตามกฎหมายก่อนถึงจะพ้นผิดภายหลัง ส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่ขาดความกล้าในการเข้ายับยั้งอาชญากรรมที่เกิดขึ้น

ปวีร์ศรี กิจสุขจิต ได้ศึกษา “การปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยอำนาจในการวิสามัญฆาตกรรม”⁹¹ ได้มีความเห็นว่า การกำหนดหลักเกณฑ์การวิสามัญฆาตกรรมน่าจะต้องแยกออกจากหลักการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เพราะการใช้กำลังของเจ้าพนักงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือผู้บังคับใช้กฎหมายอื่นใด มีความแตกต่างจากการใช้กำลังป้องกันของปัจเจกชนทั่วไปตามประมวลกฎหมาย มาตรา 68 เพราะปัจเจกชนทั่วไปใช้หลักการป้องกัน “คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล” เท่านั้น แต่ของเจ้าพนักงานของรัฐที่ต้องทำการจับกุมนั้นถือเป็นอำนาจรัฐที่ให้ไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3

อิศเรศร์ ปรางทอง ได้ศึกษา “ขอบเขตและมาตรฐานการใช้บังคับอาวุธปืนของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย”⁹² ได้มีความเห็นว่า เนื่องจากเจ้าพนักงานที่บังคับใช้กฎหมายมีอำนาจ ความรับผิดชอบ และความคาดหวังในมุมมาตรฐานการปฏิบัติงานที่บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อาวุธปืนที่ต้องป้องกันตนเองและผู้อื่นจากภัยอันตราย

⁹⁰ คณิศร หลวงหวอด และ จันทราทิพย์ สุขุม, การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการวิสามัญคนร้าย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ Faculty of Humanities and Social Sciences, สืบค้นวันที่ 7 กันยายน 2566, http://www2.huso.tsu.ac.th/ncom/csd/csdful_pdf/f202.pdf.

⁹¹ ปวีร์ศรี กิจสุขจิต, การปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยอำนาจในการวิสามัญฆาตกรรม, วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน หน้า 54-55 (2564).

⁹² อิศเรศร์ ปรางทอง, ขอบเขตและมาตรฐานการใช้บังคับอาวุธปืนของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2557), หน้า 75.

อันละเมิดต่อกฎหมาย จึงอยู่ในสถานะที่เหนือกว่าประชาชนทั่วไป ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการป้องกันจึงควรอยู่ในระดับที่สูงกว่าประชาชนทั่วไปที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68

สิทธิพัฒน์ เฉลิมยศ ได้ศึกษา “นโยบายรัฐเกี่ยวกับระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย: แนวทางการปฏิบัติเพื่อคลี่คลายความรุนแรงอาชญากรรม”⁹³ มีความเห็นว่ ขอบเขตและมาตรฐานการใช้บังคับอาวุธปืนของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายประชาชนมีฐานคติทางสังคมที่มีต่ออยู่ทวิธิตำรวจมีมุมมองที่ไม่กระจ่างชัด ความเข้าใจของประชาชนเห็นภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจผ่านภาพยนตร์ ที่มองว่าเจ้าหน้าที่มีความสามารถพิเศษสามารถใช้อาวุธปืนเลือกเล็งยิงจุดต่าง ๆ ได้ แม้อยู่ในสถานะคับขัน การวิงวอนติดตามผู้กระทำความผิด แล้วใช้อาวุธปืนท่ามกลางผู้คน หรือการเล็งอาวุธปืนยิงไปที่ยางรถยนต์ที่กำลังหลบหนีที่คิดว่าเจ้าหน้าที่ทำได้ และยังเป็นภาพยนตร์ตะวันตกที่สร้างแบบไร้ขีดจำกัดเพื่อตอบสนองความบันเทิง และเมื่อเห็นซ้ำ ๆ ทำให้เกิดการฝังหัวว่าสิ่งที่เห็นในภาพยนตร์ปฏิบัติได้จริง แต่ความจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เนื่องจากประชาชนไม่เคยรับรู้รับทราบหลักการปฏิบัติ และมีพื้นฐานความเข้าใจถึงระดับการเลือกใช้อาวุธที่ต้องสอดคล้องกับสัดส่วนกับพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติจริงจะมีขั้นตอนมากมายก่อนการตัดสินใจใช้กำลัง ประกอบกับปัจจัยด้านชีวภาพในตัวเจ้าหน้าที่ ที่ต้องเผชิญความอ่อนล้า และร่างกายที่เกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว

หลักสากลเกี่ยวกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

1. จรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่รักษากฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials)

องค์การสหประชาชาติ ได้มีการบัญญัติจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่รักษากฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials) ที่ได้รับการรับรองโดยมติที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติที่ 34/169 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2522 กำหนดจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่รักษากฎหมาย ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ในกรณีต่าง ๆ โดยได้ให้ความหมายของ “เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย” ให้รวมถึงเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายทุกคน ไม่ว่าจะ

⁹³ สิทธิพัฒน์ เฉลิมยศ, นโยบายรัฐเกี่ยวกับระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย: แนวทางการปฏิบัติเพื่อคลี่คลายความรุนแรงอาชญากรรม, วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 หน้า 234-235 (2565).

ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับเลือก ซึ่งใช้อำนาจของตำรวจ โดยเฉพาะอำนาจในการจับกุมหรือคุมขังเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ตลอดเวลา โดยให้เจ้าหน้าที่นั้นมีหน้าที่บริการชุมชนและปกป้องทุกคนจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย โดยหลักการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่นั้นได้มีการบัญญัติเอาไว้ในหัวข้อที่ 3 ใน ว่าเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอาจใช้กำลังได้เฉพาะเมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่งและในขอบเขตที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น⁹⁴

ในเรื่องนี้ได้มีคำอธิบายเกี่ยวกับหลักการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวไว้ดังต่อไปนี้⁹⁵

(ก) การใช้กำลังต้องไม่เกินกว่าเหตุ โดยต้องใช้เท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการจับกุม ซึ่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติบังคับใช้กฎหมายควรได้รับการยกเว้นให้สามารถอนุญาตใช้กำลังได้ในการปฏิบัติงานดังกล่าว

(ข) ทฤษฎีสัดส่วนที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญที่แต่ละประเทศจะต้องนำมากำหนดเป็นกฎหมายเพื่อจำกัดการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ และเป็นที่น่าสนใจของแต่ละประเทศว่าทฤษฎีสัดส่วนจะต้องได้รับการเคารพในการตีความตามบทบัญญัตินี้ แต่อย่างไรก็ตามไม่ควรให้การตีความตามบทบัญญัตินี้เป็นการให้อำนาจใช้กำลังเกินสัดส่วนเป็นการถูกต้องตามกฎหมายที่จะทำให้เป้าหมายเกิดผลสำเร็จ

(ค) การใช้อาวุธปืนทุกครั้งจะต้องมีการรายงานต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทันที ซึ่งการใช้อาวุธปืน ถือเป็นมาตรการขั้นสุดท้าย ควรพยายามทุกวิถีทางเพื่อละเว้นการใช้อาวุธปืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็ก โดยทั่วไปแล้ว อาวุธปืนไม่ควรใช้ เว้นแต่เมื่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดมีการต่อต้านการจับด้วยอาวุธหรือเป็นอันตรายต่อชีวิตของผู้อื่นและมาตรการอื่น ๆ ที่รุนแรงน้อยกว่านั้นไม่เพียงพอที่จะยับยั้งหรือจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด

⁹⁴ Article 3, Code of Conduct for Law Enforcement Officials,

⁹⁵ ชัยชนะ ลีประเสริฐ, การนำยุทธวิธีตำรวจมาใช้ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยการค้น การจับ การควบคุม, หน้า 93-94.

2. หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย⁹⁶ (Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials)

หลักการนี้เป็นหลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้กำลังและอาวุธปืนของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย ที่รับรองโดยรัฐสภาแห่งสหประชาชาติครั้งที่ 8 ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ที่ฮาวานา, คิวบา, วันที่ 27 สิงหาคม ถึงวันที่ 7 กันยายน 2533 โดยกล่าวว่า งานของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเป็นงานที่ต้องบริการสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง จึงต้องดำรงเอาไว้และต้องมีการปรับปรุงสภาพการทำงานและสถานะของเจ้าหน้าที่เหล่านี้เมื่อมีความจำเป็น และมองว่าภัยคุกคามที่เกิดขึ้นต่อชีวิตและความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย นั้นเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของสังคมโดยรวม และเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความปลอดภัยของบุคคล ตามสิทธิมนุษยชนที่ได้มีการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และเป็นการยืนยันในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประกอบกับ เป็นการสมควรที่จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย โดยพิจารณาถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม การคุ้มครองสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในการรักษาความปลอดภัยของสาธารณชนและความสงบเรียบร้อยของสังคม และความสำคัญของคุณสมบัติ การฝึกอบรม และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหลักการพื้นฐานที่จะกล่าวต่อไปนั้น กำหนดขึ้นเพื่อช่วยสนับสนุนประเทศสมาชิกในการดำเนินการกิจกรรมการรับรองและส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งรัฐบาลควรที่จะได้ให้ความสำคัญและความเคารพและปฏิบัติตามภายในกรอบแห่งกฎหมายและการปฏิบัติของประเทศ และทำให้เป็นที่ตระหนักรู้และปฏิบัติตามของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายตลอดจนบุคคลอื่น ๆ เช่น ผู้พิพากษา อัยการ นักกฎหมาย สมาชิกของฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และสาธารณชน⁹⁷

⁹⁶ ธีรวัชรณ สิตวรเวศย์, *ขอบเขตและสภาพบังคับทางกฎหมายในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจใช้กำลังเกินกว่าความเหมาะสม*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2561), หน้า 47.

⁹⁷ ชัยชนะ ลีประเสริฐ, *การนำยุทธวิธีตำรวจมาใช้ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยการค้น การจับ การควบคุม*, หน้า 99-100.

หลักเกณฑ์การใช้อาวุธของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายตามบทบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้⁹⁸

หลักเกณฑ์ทั่วไป

1. รัฐบาลและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายควรจัดให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายมีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อบังคับว่าด้วยการใช้กำลังและอาวุธปืน และต้องมีการทบทวนประเด็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังและอาวุธปืนอยู่เสมอ

2 รัฐบาลและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายพึงกำหนดวิธีการให้มีความกว้างขวางให้มากที่สุด และจัดให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายมีอาวุธและเครื่องกระสุนปืนให้มีชนิดหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันต้องมีการพัฒนาอาวุธเพื่อลดความสามารถที่ไม่ทำให้ถึงแก่ชีวิต และได้รับอุปกรณ์ ป้องกันตัว เช่น โล่ หมวกนิรภัย เสื้อกันกระสุน และยานพาหนะกันกระสุนเพื่อที่จะลดความจำเป็นในการใช้อาวุธทุกชนิดเพื่อสำหรับใช้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม

3. การพัฒนาและการใช้อาวุธเพื่อลดความสามารถที่ไม่ทำให้ถึงแก่ชีวิต ควรจะมีการประเมินอย่างรอบคอบเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดตรายต่อผู้ไม่เกี่ยวข้อง อีกทั้งการใช้อาวุธควรอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวด

4. เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต้องเลือกใช้สันติวิธีให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก่อนจะเลือกใช้กำลังและอาวุธปืน เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอาจใช้กำลังและอาวุธปืนต่อเมื่อวิธีการอื่น ๆ ไม่มีประสิทธิผล หรือเห็นแล้วว่าจะไม่บรรลุผลที่พึงประสงค์เท่านั้น

5. การใช้กำลังและอาวุธปืนโดยชอบด้วยกฎหมายต้องใช้กรณีไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องใช้กำลังและอาวุธปืนอย่างจำกัด พอเหมาะแก่ความจำเป็นตามความร้ายแรงของความผิดและตามวัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายที่ต้องการบรรลุในกรณีนั้น ๆ และการใช้กำลังต้องลดความเสียหายและการบาดเจ็บให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด และเคารพและรักษาชีวิตมนุษย์ และเมื่อใช้กำลังแล้วต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าได้ช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ให้กับผู้ได้รับบาดเจ็บหรือผู้ได้รับผลกระทบโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และทำแน่ใจว่าญาติหรือเพื่อนสนิทของผู้ได้รับบาดเจ็บได้รับการแจ้งเหตุโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

⁹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 100-101.

6. หากมีการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากการใช้กำลังหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ บังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องรายงานเหตุนั้นต่อผู้บังคับบัญชาในทันที ตามหลักเกณฑ์ข้อ 22

7. รัฐบาลจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าการใช้กำลังและอาวุธโดยมิชอบ หรือตามอำเภอใจโดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย จะต้องได้รับโทษทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายในประเทศนั้น

8. ไม่สามารถอ้างเป็นเหตุผลที่จะไม่ปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานนี้ได้แม้ใน สถานการณ์ที่ไม่ปกติ เช่น ความไม่มั่นคงภายในด้านการเมืองหรือภาวะฉุกเฉินสาธารณะอื่น ๆ หลักเกณฑ์พิเศษ

9. เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะใช้อาวุธปืนได้ก็ต่อเมื่อเพื่อการป้องกันตัวเองหรือ ป้องกันผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายร้ายแรงที่ใกล้จะมาถึงและมีความรุนแรงที่อาจถึงแก่ชีวิตหรือ อันตรายสาหัส หรือเพื่อป้องกันการเตรียมก่ออาชญากรรมที่ร้ายแรงประเภทที่กำลังจะก่อ ตรายแก่ชีวิต หรือเพื่อทำการจับกุมบุคคลที่แสดงออกว่ากำลังจะก่ออันตรายและได้ต่อสู้ ชัดขวางเจ้าหน้าที่นั้นหรือเพื่อป้องกันการหลบหนีของบุคคลที่แสดงออกว่ากำลังจะก่ออันตราย และต่อสู้ขัดขวาง ทั้งนี้การใช้อาวุธปืนนั้นจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อวิธีที่เบากว่านี้ไม่เพียงพอที่จะกระทำ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้แล้ว และไม่ว่ากรณีใดก็ตาม การเจตนาใช้อาวุธปืนให้เกิด อันตรายถึงชีวิตนั้นให้กระทำได้เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันชีวิตของตนหรือผู้อื่นในภาวะที่ไม่สามารถ หลีกเลียงได้แล้วเท่านั้น

10. ในสถานการณ์ดังกล่าวในข้อ 9 เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต้องแสดงว่าตนเอง เป็นเจ้าหน้าที่และทำการแจ้งเตือน เพื่อให้ทราบว่าเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นจะต้องใช้อาวุธปืนนั้น โดยให้เวลาแก่เขาอย่างเพียงพอ ที่จะสามารถรับรู้ถึงสถานการณ์ได้ เว้นแต่ไม่สามารถกระทำ ได้เนื่องจากในสถานการณ์ขณะนั้นมีความเสี่ยงต่อชีวิตหรืออันตรายที่ร้ายแรงต่อเจ้าหน้าที่หรือ บุคคลอื่นอย่างชัดเจน ซึ่งไม่อาจทำได้หรือไม่เหมาะสม

11. กฎเกณฑ์และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธของเจ้าหน้าที่บังคับใช้ กฎหมายนั้นพึงรวมถึง กำหนดความจำเป็นในการได้รับอนุญาตฝึกพา และต้องมีรายละเอียด ของอาวุธปืนและกระสุน และต้องกำหนดให้ใช้อาวุธปืนเพียงแต่จำเป็นและสมควร

หลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่⁹⁹ (Stand Your Ground)

กฎหมายหลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่ (Stand your ground) หรือที่รู้จักในชื่อ Shoot First Law ได้เขียนทับหลักการ Common Law ของ “หน้าที่ในการล่าถอย” (Duty to retreat) ทำให้บุคคลสามารถใช้กำลังร้ายแรงในการป้องกันตัวในที่สาธารณะเป็นลำดับแรก แทนที่จะเป็นวิธีสุดท้ายที่จะกระทำ¹⁰⁰ หลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่ (Stand Your Ground) ได้พัฒนามาจาก หลักหน้าที่ต้องถอยหนี (Duty to Retreat) ซึ่งหลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่ (Stand Your Ground) คือหลักกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันตัว (Self-Defense Law) ที่ให้สิทธิแก่พลเมืองสามารถตอบโต้โดยใช้กำลังเพื่อป้องกันต่อภัยอันตรายได้ทันทีโดยไม่ต้องถอยหนี แม้ผลที่ตามมาอาจร้ายแรงถึงขั้นทำให้อีกฝ่ายหนึ่งถึงขั้นเสียชีวิตหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “ความถูกต้องไม่จำเป็นต้องยอมอ่อนข้อให้กับความไม่ถูกต้อง” หลักเกณฑ์ที่สำคัญของการเกิดสิทธิ คือ ต้องเชื่อว่ามีเหตุอันควรว่าน่าจะมีภัยอันตรายอันมิชอบด้วยกฎหมายต่อตนเองหรือบุคคลอื่น (Reasonable Believes) เมื่อมีความเชื่อเช่นนั้นก็ทำให้สิทธิการป้องกันเกิดขึ้นแล้ว โดยการตอบโต้สามารถตอบโต้โดยใช้กำลังระดับใดจะต้องพิจารณาจากทาง “อัตรวิสัย” ของบุคคลที่ระทำการป้องกันในขณะนั้นว่ามีความเชื่อ ความเข้าใจในสถานการณ์ว่ามีภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเองผู้อื่นเพียงใด ซึ่งในเรื่องการของการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) ที่ทำให้อีกฝ่ายได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตายโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น ความเชื่อความเข้าใจในสถานการณ์ จะต้องมีความเชื่อว่าจะมีภัยอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือภัยอันตรายร้ายแรงต่อตนเองหรือผู้อื่นหรือเป็นกรณีที่เข้าเงื่อนไขของกฎหมาย จึงจะทำให้การใช้กำลังที่สมควรและชอบด้วยกฎหมาย (Reasonable Force) และหลักสำคัญของการใช้กำลังตามหลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่ (Stand Your Ground) คือ ผู้ที่ใช้กำลังเพื่อป้องกันไม่มีหน้าที่ต้องถอยหนีต่อภัยอันตรายก่อนแม้ว่าการกระทำนั้นอาจทำให้เกิดความรุนแรงถึงตาย (Deadly Force)¹⁰¹

ในเรื่องนี้มีจุดเด่นอยู่ที่การใช้กำลังในการป้องกัน เพราะผู้กระทำการป้องกันโดยใช้กำลังที่ทำให้อีกฝ่ายถึงแก่ความตายสามารถทำได้ตามกฎหมายโดยไม่มีข้อกำหนดว่า ผู้ที่จะทำ

⁹⁹ วรวิภา รัชชานนท์, หลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่(Stand Your Ground), , หน้า 39.

¹⁰⁰ Michelle Degli Esposti, Douglas J. Wiebe, Antonio Gasparini and David K. Humphreys, **Analysis of “Stand Your Ground” Self-defense Laws and Statewide Rates of Homicides and Firearm Homicides**, สืบค้นวันที่ 7 กันยายน 2566, <https://jamanetwork.com/journals/jamanetworkopen/fullarticle/2789154>.

¹⁰¹ จุฬาลักษณ์ รัตนะจินดาวงศ์, **การใช้สิทธิป้องกันโดยไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงภัยอันตรายก่อน (Stand Your Ground)**, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2556), หน้า 97.

การป้องกันจะต้องล่าถอยก่อนจากสถานการณ์อันตรายนั้น ซึ่งการป้องกันสามารถทำได้ในสถานที่ต่าง ๆ ได้ เช่น บ้าน, ยานพาหนะ หรือในทุก ๆ สถานที่ที่บุคคลมีความชอบธรรมตามกฎหมาย และการป้องกันตามหลักนี้ยังปกป้องให้ความคุ้มกัน (Immunity) ตัวผู้ป้องกันอีกด้วย มิให้ถูกฟ้องคดีอาญาและคดีความทางแพ่ง¹⁰²

ประเด็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้มีการนำหลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่ (Stand Your Ground) มาใช้เพื่อประโยชน์ในกระบวนการติดตามจับกุมคนร้าย ซึ่งการนำมาใช้ก้าเจ้าหน้าที่ตำรวจนี้ได้มีมาก่อนที่จะใช้กับพลเมืองก่อนแล้ว และเมื่อนำมาใช้กับภารกิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้กำหนดให้สิทธิการป้องกันให้มีขอบเขตที่กว้างกว่าการป้องกันกรณีทั่วไป เช่น เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ในการจับกุมคนร้าย หากคนร้ายขยับและมีท่าคล้ายจะต่อสู้จะหนีหรือค้นหาอาวุธ หรือเพียงแต่มีเหตุอันสมควรอันเชื่อได้ว่าจะเป็นภัยอันตราย เจ้าหน้าที่ตำรวจมีสิทธิที่จะกระทำการป้องกันโดยยิงก่อนได้ทันที ในที่นี้รวมถึงกรณีผู้ต้องหาที่กระทำความผิดร้ายแรง (Felony) หลบหนีจากการจับกุม จึงเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใต้หลักเกณฑ์นี้ได้ครอบคลุมและเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อีกทั้งประเทศสหรัฐอเมริกายังมีกฎหมายเฉพาะนอกเหนือจากการใช้หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเรื่องการป้องกันเพื่อความชัดเจนของการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่โดยไม่เกรงกลัวว่าจะตกเป็นผู้กระทำความผิดจากการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้เห็นได้ว่ามีแนวโน้มเน้นเรื่องการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (Crime Control) มากกว่าการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา (Due Process)¹⁰³

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลสูงเรื่องการใช้อำนาจ ตามหลัก Stand Your Ground ที่ศาลสูงได้มีความเห็นต่อกรณีของคดี ที่มีผู้ตายตามหลักฐานปรากฏว่าได้ขู่จะฆ่าจำเลยและได้นำอาวุธร้ายแรงติดตัวมาด้วย ซึ่งอาวุธนั้นได้ซ่อนตัวอยู่ในตัวเขาในกระเป๋าและผู้ตายได้ตรงไปยังสถานที่ของจำเลย และแม้ผู้ตายจะได้รับคำเตือนว่าให้ถอยออกไป แต่ด้วยผู้ตายแสดงคำพูดและการกระทำบ่งบอกถึงจุดประสงค์ที่จะโจมตี จำเลยที่อยู่ในที่ของตนมีสิทธิที่จะอยู่ได้เมื่อผู้ตายเดินเข้ามาหาจำเลยด้วยท่าทีข่มขู่และท่าท่าจะใช้อาวุธร้ายแรง และเมื่อจำเลยไม่ได้เป็นผู้ยุยงให้เกิดการทำร้ายร่างกายและในขณะนั้นก็มีเหตุอันสมควรที่จะเชื่อได้โดยบริสุทธิ์ใจ

¹⁰² วรวิทย์ รัชชานนท์, หลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่(Stand Your Ground), หน้า 70.

¹⁰³ จุฬาลักษณ์ รัตนะจินดาวงศ์, การใช้สิทธิป้องกันโดยไม่จำกัดหลักเสียงภัยอันตรายก่อน (Stand Your Ground), หน้า 40.

อันเชื่อว่าผู้ตายตั้งใจจะปลิดชีวิตหรือทำร้ายร่างกายอย่างสาหัส เขาไม่จำเป็นต้องล่าถอยหรือพิจารณาว่าเขาจะถอยได้อย่างปลอดภัยหรือไม่ แต่มีสิทธิที่จะยืนหยัดและตอบโต้ต่อการโจมตีใด ๆ ที่กระทำต่อเขาด้วยอาวุธร้ายแรงในลักษณะกำลังตามพฤติการณ์เช่นนั้น ในขณะที่เขาเชื่อโดยสุจริตและมีเหตุอันสมควรที่จะเชื่อได้ว่าจำเป็นต้องการช่วยชีวิตตนเองหรือป้องกันตนเองจากการบาดเจ็บสาหัสทางร่างกาย¹⁰⁴

กฎหมายเรื่องการป้องกันในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ประกอบด้วยมลรัฐที่มีความเป็นอิสระต่อกัน มีอิสระในการออกกฎหมายของตนเอง Model Penal Code จึงสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นแม่แบบในการร่างกฎหมายอาญา ให้แต่ละมลรัฐพิจารณาแล้วนำมาประกอบการร่างกฎหมายอาญาของตนเอง¹⁰⁵ ได้มีการแบ่งแยกประเภทการใช้กำลังเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายออกเป็น การป้องกันตัว (Self Defense), การป้องกันผู้อื่น (Defense of Others) และการป้องกันทรัพย์สิน (Defense of Property) ซึ่งมีเงื่อนไขและสาระสำคัญแตกต่างกันออกไป¹⁰⁶

1. หลักเกณฑ์พื้นฐานในการป้องกันตัวเองโดยชอบด้วยกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 3 ประการ¹⁰⁷ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ทำการป้องกันมีเหตุอันสมควรเชื่อว่าน่าจะมีภัยอันตรายในขณะนั้นหรือจำต้องกระทำเพื่อป้องกันแม้ยังไม่มีเหตุใด ๆ ตามที่เชื่อนั้น กล่าวคือสิทธิในการป้องกันจะเริ่มเมื่อบุคคลผู้ที่จะทำการป้องกันเชื่อว่ามีภัยอันตราย ซึ่งพิจารณาจากความเข้าใจในขณะนั้นของผู้ป้องกัน ไม่ใช่พิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง แม้ว่าความจริงจะมีภัยอันตรายหรือไม่มีภัยอันตราย หากผู้ที่ใช้กำลังป้องกันเชื่อเช่นนั้นก็มีสิทธิในการป้องกันเป็นการพิจารณาจากอัตวิสัยของผู้กระทำป้องกัน

¹⁰⁴ *Beard v. United States*, 158 U.S. 550 (1895), JUSTIA U.S. Supreme Court, สืบค้นวันที่ 8 กันยายน 2566, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/158/550/>.

¹⁰⁵ วรวิมล รัชชานนท์, *หลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่ (Stand Your Ground)*, หน้า 46.

¹⁰⁶ ฤทธิรงค์ สมอุตร, *การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเน้นหนักเฉพาะกรณีขอบเขตของการป้องกัน*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2536), หน้า 10.

¹⁰⁷ จุฬาลักษณ์ รัตนะจินดาวงศ์, *การใช้สิทธิป้องกันโดยไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงภัยอันตรายก่อน (Stand Your Ground)*, หน้า 97.

(2) ผู้กระทำการป้องกันต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความคิดที่เกิดขึ้น กล่าวคือ ผู้ที่จะทำการป้องกันต้องไม่เป็นผู้ที่ก่ออันตรายหรือเป็นผู้กระทำความผิดใด ๆ ขึ้นมาก่อน หรืออาจกล่าวได้ว่าต้องเป็นฝ่ายที่ถูกประทุษร้ายจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน หรือเป็นฝ่ายที่เชื่อว่าจะได้รับอันตรายโดยมิใช่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับความคิดที่เกิดขึ้นนั้น

(3) การกระทำการป้องกันโดยการใช้กำลังอันสมควร (Reasonable Force) ตามระดับของอันตรายที่ผู้ป้องกันเชื่อหรือเข้าใจ (Reasonable Believe) กล่าวคือ การกระทำแบบใดหรือระดับใดถึงจะเป็นการกระทำที่สมควรและชอบด้วยกฎหมาย (Reasonable Force) ต้องพิจารณาจากอัตวิสัยของบุคคลที่กระทำการป้องกันเช่นนั้นว่าในขณะที่กระทำการโดยป้องกันนั้นบุคคลนั้นมีความเชื่อความเข้าใจในสถานการณ์ว่าจะมีอันตรายเพียงใดที่อาจเกิดต่อตนเองหรือผู้อื่น

2. ขอบเขตการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ที่สำคัญ 2 หลักเกณฑ์¹⁰⁸ ดังต่อไปนี้

(1) เป็นการกระทำเท่าที่จำเป็น (Necessary) และ

(2) เป็นการกระทำที่พอสมควร (Reasonable)

การกระทำเท่าที่จำเป็น (Necessary) หมายถึง การกระทำของบุคคลโดยมีเหตุมีผลที่จำต้องกระทำโดยเห็นและรู้ถึงอันตรายที่คุกคามในสถานการณ์นั้น ทำให้บุคคลตัดสินใจอย่างป้องกันอย่างมีเหตุผลภายใต้สถานการณ์ที่จำต้องกระทำอันเพื่อการหลีกเลี่ยงอันตรายเพื่อมิให้ถูกประทุษร้าย ทั้งนี้คณะลูกขุนจะเป็นผู้พิจารณาว่าการป้องกันนั้นเป็นการกระทำเท่าที่จำเป็นหรือไม่¹⁰⁹

การกระทำที่มีความพอสมควร (Reasonable) ขึ้นอยู่กับการชั่งน้ำหนักคุณธรรมทางกฎหมาย โดยจะศาลจะเป็นผู้พิจารณากำหนดประมาณการใช้กำลังที่ได้รับอนุญาตเป็นราย ๆ ไป ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละประเภทคุณธรรมทางกฎหมาย ซึ่งต้องมีการชั่งน้ำหนักกันระหว่างผู้ประทุษร้ายกับผู้กระทำการป้องกัน โดยกล่าวได้ว่ากรณีที่ผู้ที่มีความชั่วไปกระทำการประทุษร้ายคุณธรรมทางกฎหมายของผู้อื่น คุณธรรมของผู้ชั่วร้ายจะมีคุณค่าที่ได้รับการคุ้มครองน้อยกว่าผู้บริสุทธิ์ เนื่องจากความชั่วของผู้ประทุษร้ายถูกใช้เป็นเหตุผลที่ทำให้คุณธรรมของผู้ประทุษร้ายลดลง เมื่อเทียบกับคุณธรรมทางกฎหมายของผู้ใช้สิทธิป้องกัน

¹⁰⁸ ฤทธิรงค์ สมอุตร, การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเน้นหนักเฉพาะกรณีขอบเขตของการป้องกัน, หน้า 43.

¹⁰⁹ เกียรติศักดิ์ ตันติจรียาพันธ์, ขอบเขตการป้องกัน, หน้า 56.

จึงถือได้ว่าผู้กระทำการประทุษร้ายผู้อื่นถือว่ามีเจตนาทางกฎหมายที่คุ้มครองตนเอง¹¹⁰

3. ระดับการใช้กำลังตาม (Model Penal Code)

3.1 *ระดับถึงตาย (Deadly Force)* คือ การกระทำที่ทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย โดยมีเจตนาให้เกิดผลหรือเล็งเห็นได้ว่ากระทำการดังกล่าวแล้วจะเกิดผลเช่นนั้น ในขณะที่เดียวกันการกระทำอันตรายอย่างใด ๆ ที่กระทำไปโดยมิได้เจตนาเช่นนั้น แม้จะก่อให้เกิดอันตรายถึงแก่ความตายหรืออันตรายสาหัสก็ไม่ถือเป็นการใช้กำลังขั้นถึงตาย (Deadly Force) แม้ผู้กระทำจะได้ทำอันตรายโดยใช้อาวุธก็ตาม¹¹¹ ดังนั้นกรณีที่ยิงปืนไปยังผู้อื่นโดยมีเจตนาฆ่าหรือให้เกิดอันตรายสาหัส แต่ผลเกิด คือ ยิงพลาดไม่ถูกหรือเกิดเพียงอันตรายเล็กน้อย ก็ถือว่าใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) แต่หากต้องการทำเพื่อขู่ที่จะฆ่าหรือทำร้ายให้รับอันตรายสาหัสแต่ไม่มีเจตนาตามคำขู่นั้น ก็ไม่ถือว่าเป็นการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) ทำให้บุคคลนั้นชอบที่จะหนีไปยังผู้ประทุษร้าย แต่ไม่ชอบที่จะหนีวุ่นไป¹¹²

3.2 *ระดับไม่ถึงความตาย (Non-Deadly Force)* เป็นการกระทำที่ไม่ทำให้ผู้ก่ออันตรายได้รับอันตรายถึงขั้นตายหรือบาดเจ็บสาหัส จึงมีความรุนแรงน้อยกว่า กล่าวคือมีเพียงเจตนาเพียงให้ได้รับอันตราย แต่ไม่ถึงต้องฆ่าหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส และมีข้อจำกัดน้อยกว่า¹¹³ เป็นการใช้กำลังที่มีลักษณะนอกเหนือไปจากกำลังถึงตาย (Deadly Force) ในการใช้จะมีความหมายกว้างกับสถานการณ์ที่จะต้องป้องกันในแต่ละกรณี สิ่งสำคัญคือต้องอยู่บนความเหมาะสมของเหตุการณ์นั้น ๆ ที่ต้องคำนึงถึง เหตุการณ์ ความร้ายแรง หรือสภาพแวดล้อมตามบริบทขณะที่ใช้ จึงเห็นได้ว่ามีขอบเขตที่ค่อนข้างกว้างกว่าการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) เนื่องจากครอบคลุมถึงการใช้กำลังหลายรูปแบบ¹¹⁴

¹¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59.

¹¹¹ จุฬาลักษณ์ รัตนะจันทรวงศ์, การใช้สิทธิป้องกันโดยไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงอันตรายก่อน(Stand Your Ground), หน้า 98.

¹¹² กุทริรงค์ สมอุตร, การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเน้นหนักเฉพาะกรณีขอบเขตของการป้องกัน, หน้า 46.

¹¹³ เกียรติศักดิ์ ตันติจรีพันธ์, ขอบเขตการป้องกัน, หน้า 60.

¹¹⁴ จุฬาลักษณ์ รัตนะจันทรวงศ์, อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 111, หน้า 99.

4. การใช้กำลังในการป้องกันตัวเองตามกฎหมายอาญาต้นฉบับ (Model Penal Code)¹¹⁵

การใช้กำลังในการป้องกันตนเองตาม (Model Penal Code) สามารถทำได้ หากผู้กระทำเชื่อว่าจะมีความจำเป็นทันใด เพื่อป้องกันตนเองจากการใช้กำลังอันละเมิดต่อกฎหมายของผู้อื่นในช่วงโอกาสเดียวกัน แต่การใช้กำลังกรณีดังกล่าวก็มีข้อจำกัดของการใช้กำลัง และจะไม่สามารถทำได้ในกรณีที่กระทำเพื่อขัดขวางการจับกุมทั้งที่ผู้กระทำรู้ว่าเกิดขึ้นจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย แม้ว่า การจับนั้นจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย และอีกกรณีหนึ่งคือหากกระทำเพื่อต่อต้านการใช้กำลังของผู้ยึดครองหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินหรือบุคคลอื่นที่กระทำในนามของผู้ครอบครองหรือเจ้าของ โดยที่ผู้ขัดขวางรู้ว่าบุคคลที่ใช้กำลังกระทำการดังกล่าวใช้กำลังภายใต้การอ้างสิทธิเพื่อปกป้องทรัพย์สินของตน แต่ข้อยกเว้นของบุคคลผู้ครอบครองหรือเจ้าของทรัพย์สินหรือบุคคลอื่นที่กระทำในนามของผู้ครอบครองหรือเจ้าของไม่สามารถนำมาใช้อ้างกับผู้กระทำที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำตามหน้าที่ได้ หรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานที่กระทำตามหน้าที่โดยถูกต้องตามกฎหมายเมื่อได้รับการร้องขอ และไม่อาจนำมาใช้กับกรณีที่ผู้กระทำขัดขวางเชื่อว่าการใช้กำลังดังกล่าวนี้มีความจำเป็นเพื่อป้องกันตนเองจากความตายหรือภัยอันตรายแก่กายอย่างสาหัส เป็นต้น¹¹⁶

การใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) ได้มีการจำกัดขอบเขตเอาไว้ โดยยกตัวอย่างของประเภทภัยอันตรายที่รุนแรงมาก ที่จะทำให้ผู้ใช้สิทธิป้องกันสามารถใช้กำลังถึงตาย (Deadly force) ตอบโต้อันทำให้ไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย ได้แก่ การใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองจากอันตรายถึงชีวิต หรือทำการป้องกันตนเองจากการบาดเจ็บสาหัส หรือการลักพาตัว หรือการข่มขืนกระทำชำเราโดยใช้กำลังบังคับหรือขู่เข็ญ¹¹⁷ แม้กฎหมายจะได้อนุญาตให้สามารถใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) ตอบโต้ต่อภัยอันตรายได้ดังกล่าวข้างต้น แต่หากก็มีข้อยกเว้นเอาไว้ที่ไม่สามารถทำได้หากผู้จะใช้กำลังนั้นได้กระทำการยั่วให้มีการใช้กำลังแก่ตนเองเพื่อที่ตนเองจะได้ทำการตอบโต้ผู้ถูกยั่ว หรือผู้ที่จะใช้กำลังนั้นรู้ว่าตัวเองสามารถหลีกเลี่ยงได้ความจำเป็นจากการใช้กำลังดังกล่าวและทำให้ตนเองปลอดภัยอย่างแท้จริง โดยอาจล่าถอยหรือสละการครอบครองสิ่งของบางอย่างที่ถูกต้องแย่งกรรมสิทธิ์ แต่ถึงอย่างไรการหลีกเลี่ยงนี้มิให้นำมาใช้กับ

¹¹⁵ Art.3 Section 3.04 Model Penal Code (USA.), “Use of Force in Self-Protection”

¹¹⁶ วรฤดี รัชชางค์, *หลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่ (Stand Your Ground)*, หน้า 47.

¹¹⁷ ฤทธิรงค์ สมอุตร, *การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเน้นหนักเฉพาะกรณีขอบเขตของการป้องกัน*, หน้า 50.

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามหน้าที่หรือบุคคลอื่นที่ใช้กำลังบังคับช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยไม่จำเป็นต้องหยุดการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแต่อย่างใด หากการหยุดนั้นส่งผลต่อการจับกุมหรือป้องกันการหลบหนี อันเนื่องมาจากการขัดขืนหรือขู่ว่าจะขัดขืนโดยผู้ถูกจับกุมหรือหลบหนี¹¹⁸

จึงเห็นได้ว่าเรื่องการป้องกันตัวทั่วไปในเรื่องนี้มีข้อจำกัดการใช้กำลังที่รุนแรงถึงตาย (Deadly Force) เนื่องจากการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) มีผลกระทบต่อสังคมสูงมาก ดังนั้น การคุ้มครองประโยชน์เพียงเล็กน้อยจึงไม่สามารถอ้างการใช้กำลังขั้นรุนแรงนี้ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย โดยมีความคิดในเรื่องศีลธรรม (Concept of Morality) ถูกกำหนดว่า หากจะต้องกระทำถึงตาย (Deadly Force) ให้บุคคลยอมที่จะสูญเสียประโยชน์เล็ก ๆ น้อย ๆ¹¹⁹

5. การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้¹²⁰

ในกฎหมายอาญาต้นฉบับ (Model Penal Code) ได้มีการบัญญัติการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเอาไว้ โดยอธิบายว่าในการจับการใช้กำลังต่อบุคคลจะชอบด้วยกฎหมาย ต่อเมื่อเป็นการจับหรือช่วยเหลือการจับที่ผู้กระทำเชื่อว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนในการใช้กำลังเพื่อจับกุมตามกฎหมาย ซึ่งการจับกุมจะมีข้อจำกัดในการใช้กำลังกำหนดไว้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ต้องกระทำตามที่กฎหมายกำหนด คือ 1) ผู้จับต้องแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการจับกุม หรือต้องเชื่อว่าผู้ถูกจับทราบวัตถุประสงค์ของการจับ หรือผู้จับไม่สามารถแจ้งได้ผู้ถูกจับทราบได้โดยมีเหตุอันสมควร 2) เมื่อการจับมีหมายจับตามกฎหมายหรือเชื่อว่าถูกต้องตามกฎหมาย

กรณีการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้แต่ต้องเป็นกรณี

- (1) จับผู้ร้ายความผิดร้ายแรง และ
- (2) เป็นการกระทำโดยเจ้าพนักงานที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายหรือผู้ที่เข้าช่วยโดยเชื่อว่าเป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย และ
- (3) กระทำโดยเชื่อว่าจะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริสุทธิ์ และ
- (4) ผู้กระทำเชื่อว่า

¹¹⁸ วรวิทย์ รัชชานนท์, อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 116 , หน้า 47.

¹¹⁹ กุทริรงค์ สมอุตร, อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 117, หน้า 53.

¹²⁰ ธรรมนูญ สิตวรเวศย์, ขอบเขตและสภาพบังคับทางกฎหมายในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจใช้กำลังจับกุมความเหมาะสม, ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2561), หน้า 51.

(ก) ผู้จะถูกจับได้กระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้กำลังหรือขู่เชิญว่าจะใช้กำลัง
ขั้นรุนแรงจนถึงแก่ความตาย

(ข) มีความเสี่ยงที่ผู้ถูกจับจะก่อให้เกิดความตายหรือความอันตรายสาหัสต่อ
ผู้อื่น หากไม่ถูกจับในทันที

(ค) เป็นการใช้กำลังเพื่อให้การจับกุมตามกฎหมายบรรลุ โดยใช้กำลังเพื่อ
ป้องกันการหลบหนีการจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมาย

จากบทบัญญัติเรื่องการป้องกันของ Model Penal Code นี้แสดงให้เห็นว่าเรื่อง
การป้องกันตัวกฎหมายได้มีการแบ่งประเภทของสิทธิในการป้องกันเอาไว้เป็นเรื่อง ๆ โดยเฉพาะ
เช่น การป้องกันตัวเอง การป้องกันผู้อื่น การป้องกันทรัพย์สิน โดยแยกออกจากเรื่องของการ
ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ที่จะมีหลักเกณฑ์การใช้กำลังไว้
คนละเรื่องโดยเฉพาะ นอกจากมีการแยกประเภทแล้วยังมีการแยกระดับการใช้กำลังไว้อย่าง
ชัดเจน โดยแบ่งเป็นระดับการใช้กำลังที่ไม่ถึงตาย (Non-Deadly Force) และการใช้กำลังถึงตาย
(Deadly Force) ซึ่งแต่ละระดับก็กำหนดเงื่อนไขการใช้เอาไว้โดยเฉพาะ หากการใช้กำลังนั้น
ไม่ตรงกับเงื่อนไขที่กำหนดเอาไว้ก็จะทำให้การใช้กำลังนั้นไม่สมเหตุสมผล ไม่อาจเป็นการป้องกัน
หรือใช้กำลังโดยชอบได้

เมื่อพิจารณาถึงการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ก็จะได้เห็นว่ากฎหมาย
มุ่งที่จะกำหนดให้การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่เป็นเรื่องการบังคับตามกฎหมายแทนที่จะเป็นเรื่อง
การป้องกันจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยกำหนดให้เป็นเรื่องของการจับของเจ้าหน้าที่บังคับใช้
กฎหมาย ซึ่งการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ก็มีการกำหนดระดับการใช้กำลังไว้เช่นเดียวกัน คือ
การใช้กำลังไม่ถึงตาย (Non-Deadly Force) และการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) แต่เงื่อนไข
การใช้กำลังและเหตุผลเป็นคนละอย่างกับการป้องกันโดยทั่วไป

6. คำพิพากษาฎีกาที่เป็นหลักการในการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ในการป้องกันตัวของประเทศสหรัฐอเมริกา

คดีในศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาสองคดี ได้แก่ คดีระหว่างเทเนซซีกับการ์เนอร์
(Tennessee v. Garner) และคดีระหว่างแกรแฮมกับคอนเนอร์ (Graham v. Connor) ได้กำหนด
มาตรฐานรัฐธรรมนูญสำหรับการใช้กำลังของตำรวจ โดยคดีของการ์เนอร์เป็นมาตรฐานที่ใช้
ควบคุมการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) กล่าวคือ เจ้าหน้าที่อาจใช้กำลังถึงตายได้เมื่อมี
ความเชื่อที่สมเหตุสมผลว่าผู้ต้องสงสัยจะแสดงออกว่าจะทำอันตรายจนถึงเสียชีวิตหรือทำร้าย
ร่างกายอย่างรุนแรงในส่วน ของแกร์แฮม ได้กำหนดมาตรฐาน “ความสมเหตุสมผลตามวัตถุ
ประสงค์” ในการพิจารณาว่าเจ้าหน้าที่ใช้กำลังมากเกินไปในระหว่างการจับกุม การหยุด

การสอบสวนพลเมืองคนอื่นหรือไม่ การประเมินการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องทบทวนข้อเท็จจริงและสถานการณ์ของการเผชิญหน้าแต่ละครั้งโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของ การ์เนอร์และเกรแฮม¹²¹

6.1 คดีระหว่างเทนเนสซีกับการ์เนอร์ (Tennessee v. Garner) เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจของรัฐยิงและสังหารการ์เนอร์ ขณะที่เขากำลังหลบหนีจากที่เกิดเหตุ แม้จะรู้ว่าการ์เนอร์ไม่มีอาวุธ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจเชื่อว่าเขามีเหตุผลในการยิงเขาเพื่อป้องกันการหลบหนี พ่อของการ์เนอร์ได้แย้งรัฐเทนเนสซีตามรัฐธรรมนูญและได้ยื่นฟ้องต่อศาลแขวงของรัฐบัลกลาง โดยเรียกร้องค่าเสียหาย สำหรับการละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของลูกชาย ศาลแขวงเห็นว่าการกฎหมายและการกระทำของเจ้าหน้าที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ แต่ความเห็นของศาลอุทธรณ์ได้กลับคำพิพากษา โดยให้เหตุผลว่ากฎเกณฑ์ของรัฐเทนเนสซีขัดต่อรัฐธรรมนูญของการอนุญาตให้ใช้กำลังร้ายแรงได้ เช่นเดียวกับกรณีนี้ เห็นได้ชัดว่าไม่มีอาวุธ ผู้ต้องสงสัยหลบหนีที่ไม่เป็นอันตราย ห้ามใช้กำลังดังกล่าวเว้นแต่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีและเจ้าหน้าที่มีเหตุอันน่าเชื่อถือได้ว่า ผู้ต้องสงสัยอาจคุกคามต่อการเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บทางร่างกายต่อเจ้าหน้าที่หรือผู้อื่น ต่อมาศาลฎีกาก็ได้พิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ โดยให้เหตุผลว่าไม่สามารถใช้กำลังดังกล่าวได้ เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนี และเจ้าหน้าที่มีเหตุอันเชื่อถือได้ว่าผู้ต้องสงสัยอาจคุกคามต่อการเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บทางร่างกายอย่างรุนแรงต่อเจ้าหน้าที่หรือผู้อื่น¹²²

6.2 คดีระหว่างเกรแฮมกับคอนเนอร์ (Graham v. Connor)

ผู้ร้องเกรแฮมซึ่งเป็นโรคเบาหวานขอให้เบอร์รี่ เพื่อนของเขาขับรถไปที่ร้านสะดวกซื้อเพื่อซื้อน้ำส้มเพื่อป้องกันการเกิดปฏิกิริยาอินซูลิน เมื่อเข้าไปในร้านและเห็นคนจำนวนมากอยู่ข้างหน้า เกรแฮมกลัวจะไม่ได้น้ำส้มทันเวลาจึงรีบออกไปและขอให้ เบอร์รี่ ขับรถไปส่งเขาไปที่บ้านเพื่อนแทน ผู้ถูกกล่าวหา คอนเนอร์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำเมือง รู้สึกสงสัยหลังจากเห็น เกรแฮม รีบวิ่งเข้าและออกจากร้าน จึงตามไปที่รถของเบอร์รี่ไปและเรียกให้หยุดทำการสอบสวน โดยสั่งให้ทั้งคู่รอในขณะที่เขาตรวจดูว่าเกิดอะไรขึ้นในร้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจสำรองของผู้ถูกกล่าวหามาถึงที่เกิดเหตุ ใส่กุญแจมือเกรแฮม และเพิกเฉยหรือปฏิเสธ

¹²¹ Use of force reporting guide, new york city department (2019), หน้า 2, New york city Police Department, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2566, <https://www.nyc.gov/site/nypd/stats/reports-analysis/use-of-force.page>.

¹²² Tennessee v. Garner, 471 U.S. 1 (1985), JUSTIA U.S.Supreme Court, สืบค้นวันที่ 8 กันยายน 2566, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/471/1/>.

ความพยายามที่จะอธิบายและรักษาอาการของเกรแฮม ในระหว่างการเผชิญหน้า เกรแฮม ได้รับบาดเจ็บหลายแห่ง เขาได้รับการปล่อยตัวเมื่อคอนเนอร์รู้ว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้นในร้าน ส่งผลให้ เกรแฮม ยื่นฟ้องต่อศาล โดยกล่าวหาว่าพวกเขาใช้กำลังมากเกินไปในการหยุด ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิที่เขาได้รับภายใต้การแก้ไขรัฐธรรมนูญที่สิบสี่ของสหรัฐอเมริกา¹²³

จากการฟ้องต่อศาลดังกล่าวศาลฎีกาได้วางหลักการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยกล่าวถึง หลักความเหมาะสม (Reasonableness Standard) เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของการใช้กำลังในสถานการณ์ว่าจะต้องพิจารณาจากความรู้หรือความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อันมีเหตุผลต่อสถานการณ์ในตอนนั้นว่าจะใช้ดุลพินิจตอบโต้เช่นเดียวกันหรือไม่ มากกว่าการตัดสินใจที่ย้อนกลับมาคิดเมื่อสถานการณ์ได้ผ่านพ้นไปแล้วว่าควรทำเช่นนั้น โดยให้หลักเกณฑ์การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องคำนึงถึง 3 ปัจจัย¹²⁴ คือ

1. ตัวของผู้ถูกจับมีพฤติกรรมจะต่อสู้หรือพยายามหลบหนีหรือไม่ เพราะหากให้ความร่วมมือก็ไม่มีเหตุผลในการใช้กำลังอีกต่อไป และหากพฤติกรรมเหล่านั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว ก็ไม่มีเหตุผลในการใช้กำลังจับอีก

2. ต้องพิจารณาถึงลักษณะของความผิดว่ามีความร้ายแรงเพียงใด หากเป็นความผิดร้ายแรง เช่น ฆ่าคนตาย ข่มขืนกระทำชำเรา ปล้นทรัพย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้กำลังถึงขั้นรุนแรงถึงตายได้ แต่หากลักษณะความผิดเป็นความผิดที่ไม่มีความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้ความรุนแรงถึงตายก็ไม่เหมาะสม

3. ความปลอดภัยของตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจและตัวผู้จะถูกจับเอง ถึงแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีหน้าที่ปราบปรามผู้กระทำความผิด แต่ก็ไม่จำเป็นต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเสี่ยงชีวิตของตัวเองเพื่อกระทำหน้าที่นั้น ตำรวจสามารถอ้างสิทธิป้องกันได้เช่นบุคคลทั่วไป รวมถึงการป้องกันบุคคลอื่นและผู้กระทำผิดด้วย

7. กฎหมายเรื่องการป้องกันของรัฐมินนิโซต้า (Minnesota)

รัฐมินนิโซต้า (Minnesota) ได้มีกฎหมาย Minnesota Statutes ที่บัญญัติกฎหมายเอาไว้ใช้ภายในรัฐ ซึ่งในเรื่องของการป้องกันโดยใช้กำลังได้นั้นก็มีการบัญญัติเอาไว้ โดยได้แบ่งแยกการใช้กำลังของบุคคลทั่วไปกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายโดยมีเงื่อนไขแตกต่างกัน

¹²³ *Graham v. Connor*, 490 U.S. 386 (1989), JUSTIA U.S. Supreme Court, สืบค้นวันที่ 8 กันยายน 2566, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/490/386/>.

¹²⁴ ธรรมนูญ สิตวรเวศย์, อ้างถึงแล้วในเชิงบรรณที่ 120 , หน้า 81-82.

ในเรื่องการใช้กำลังป้องกันของบุคคลทั่วไป กฎหมายให้สามารถทำการป้องกันได้ แต่การใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) จะกระทำต่อเจ้าพนักงานที่ได้แสดงตนและกำลังปฏิบัติหน้าที่ ณ สถานที่ที่ได้มีการกระทำความผิดหรือการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะจะทำไม่ได้ โดยบุคคลสามารถใช้กำลังตามสมควรและอาจใช้ได้โดยปราศจากความยินยอม ของอีกฝ่ายเมื่อปรากฏสถานการณ์หรือผู้ใช้กำลังเชื่อว่าเกิดเหตุที่จะใช้กำลังได้ในสถานการณ์ตามที่กฎหมายกำหนด¹²⁵ เช่น เมื่อใช้ในการต่อต้านหรือช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อต่อต้านความผิดในการต่อสู้ของบุคคลนั้น หรือการใช้กำลังโดยบุคคลใด ๆ ในการครอบครอง อสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินส่วนบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยบุคคลอื่นที่ช่วยเหลือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายในการต่อต้านการบุกรุกหรือการรบกวนทรัพย์สินดังกล่าว โดยมีชอบด้วยกฎหมาย¹²⁶

ในส่วนการป้องกันตัวของเจ้าพนักงานตำรวจกฎหมายได้บัญญัติรองรับไว้โดยเฉพาะ โดยบุคคลสามารถใช้กำลังตามสมควร และอาจใช้ได้โดยปราศจากความยินยอมของอีกฝ่าย เมื่อปรากฏสถานการณ์หรือผู้ใช้กำลังเชื่อว่าเกิดเหตุที่จะใช้กำลังได้ในสถานการณ์ และการใช้กำลังต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานหรือบุคคลซึ่งช่วยเหลือเจ้าพนักงานภายใต้คำสั่งของเจ้าพนักงาน ในกรณีเพื่อให้การจับกุมเป็นไปตามกฎหมาย หรือเพื่อให้ขั้นตอนตามกฎหมาย สำเร็จลุล่วง หรือเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาล ในส่วนของเจ้าพนักงานนี้ กฎหมายจะมีข้อกำหนดน้อยกว่าการป้องกันของประชาชนที่เป็นกรป้องกันกรณีทั่วไป เนื่องจากเจ้าพนักงานกระทำเพื่อประโยชน์แก่การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทำให้เจ้าพนักงานสามารถใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเชื่อของตนในขณะนั้นว่าจะต้องป้องกันตนเองหรือผู้อื่น จากภัยอันตราย หรือเพื่อจับกุมผู้ร้าย¹²⁷

ในส่วนของการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นกฎหมายได้มีการบัญญัติเอาไว้โดยเฉพาะและให้ความหมายของการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) เอาไว้สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าหมายถึง กำลังที่ผู้กระทำใช้ให้เกิดผลหรือสิ่งทีผู้กระทำควรรู้ตามสมควรว่าทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากที่จะก่อให้เกิดการเสียชีวิต หรือการบาดเจ็บสาหัสต่อร่างกาย การเจตนายิงปืน และการใช้อาวุธอย่างอื่นนอกเหนือจากอาวุธปืนที่บรรจุกระสุนที่มีอันตรายถึงชีวิตน้อยกว่าและใช้โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจภายในขอบเขตหน้าที่ราชการ โดยกระทำ

¹²⁵ จุฬาลักษณ์ รัตน์ะจินดาวงศ์, อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 111, หน้า 130.

¹²⁶ Chapter 609 Section 6 2022 Minnesota Statutes (USA).

¹²⁷ จุฬาลักษณ์ รัตน์ะจินดาวงศ์, อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 111, หน้า. 129

ไปที่บุคคลหรือยานพาหนะที่เชื่อว่าเป็นบุคคลนั้นอยู่ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) นอกจากนี้ กฎหมายได้บัญญัติเจตนาฆาตกรรมของการใช้กำลังถึงตายเอาไว้ โดยได้อธิบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่พนักงานตำรวจอันเป็นสิ่งสำคัญในการใช้อำนาจที่จะใช้กำลังถึงตาย จะต้องใช้อย่างรอบคอบและเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และการจะใช้กำลังถึงตายต้องใช้เฉพาะเมื่อจำเป็นเพื่อป้องกันชีวิตมนุษย์หรือเพื่อป้องกันอันตรายร้ายแรงต่อร่างกาย ซึ่งการพิจารณาว่าจำเป็นต้องใช้กำลังถึงตายหรือไม่ เจ้าหน้าที่จะต้องประเมินแต่ละสถานการณ์โดยคำนึงถึงพฤติการณ์เฉพาะของแต่ละกรณี และการประเมินต้องประเมินจากมุมมองของเจ้าพนักงานที่มีเหตุผลในสถานการณ์เดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับผลรวมของพฤติการณ์ที่เจ้าพนักงานทราบหรือรับรู้ในขณะนั้นมากกว่าประโยชน์ของการมองย้อนกลับไป และเหตุการณ์ทั้งหมดจะต้องคำนึงถึงโอกาสที่เจ้าพนักงานอาจถูกบังคับให้ตัดสินใจอย่างรวดเร็วเกี่ยวกับการใช้กำลังถึงตาย¹²⁸

¹²⁸ Chapter 609 Section 609.066 2022 Minnesota Statutes (USA).

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน” เป็นการศึกษาแบบ Conventional Legal Research ซึ่งมีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ และตรวจสอบข้อมูลในเชิงประจักษ์ โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยทำการศึกษากฎหมาย ระเบียบ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี แนวคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการเข้าระงับเหตุฉุกเฉิน รวมทั้งศึกษาถึงข้อเท็จจริงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในการเข้าระงับเหตุฉุกเฉินในต่างประเทศ และมีการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายของไทย

2. การศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) โดยค้นหาความจริงจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) โดยมีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) เพื่อทราบถึงความรู้สึกและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชน แล้วนำมาประกอบกับข้อมูลของสถานการณ์จริงที่ได้ศึกษามา เพื่อค้นหาแนวทางและมาตรการในการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย

ขอบเขตการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยทำการศึกษา หลักการ กฎหมาย ระเบียบ แนวคิด ทฤษฎี และคำพิพากษา เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเข้าระงับเหตุฉุกเฉิน ทั้งของไทย และของต่างประเทศ

2. ขอบเขตด้านประชากร

บุคคลผู้เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านยุทธวิธีตำรวจ และประชาชนทั่วไปที่มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาจะใช้เครื่องมือในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการใช้ยุทธวิธีและกลุ่มประชาชนผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น มีวิธีการดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วิชาการ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ เอกสารต่าง ๆ กฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศ รวมถึงฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมารวบรวมและสรุปเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาและประเด็นที่จะสร้างแบบคำถามในการสัมภาษณ์
3. นำประเด็นคำถามและแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ แก้ไขตามความเหมาะสมเพื่อให้ตรงตามเนื้อหา ละยื่นขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
4. นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่เสร็จสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจจากเอกสารหนังสือ ตำรากฎหมาย ตำราวิชาการ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ เอกสารต่าง ๆ กฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศ รวมถึงฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้ศึกษาค้นคว้าติดต่อประสานขอความร่วมมือกลุ่มเป้าหมายเพื่อสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ กฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดบทความเพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับในประเด็นที่สนใจ

2. นำคำตอบที่ได้จากการวิเคราะห์มาบรรยายเนื้อหาเชิงพรรณนาโวหาร
3. นำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลเป็นประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายในการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือตำราวิชาการ ตำรา กฎหมาย บทความ ผลงานวิชาการ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นระบบและนอกจากนี้ยังได้เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานจากสายงานต่าง ๆ ที่ต้องบังคับใช้กฎหมายและเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการกระบวนการทางอาญา ที่สำเร็จการศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ โดยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ทางเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาและข้อมูลจากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานทั้งสองฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

วิเคราะห์ปัญหาการตีความตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ที่สามารถตีความได้โดยกว้าง โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ

กฎหมายไทยนั้นไม่ได้มีการแบ่งแยกประเภทของการป้องกันตัวออกเป็นเรื่อง ๆ หรือแบ่งระดับของการใช้กำลังตอบโต้ จึงไม่สามารถระบุถึงขอบเขตของการใช้กำลังได้อย่างแน่นอนหรือมีความชัดเจนเพียงพอ กล่าวคือ กฎหมายของไทยจะมีการบัญญัติตัวบทกฎหมายไว้เป็นหลักกว้าง ๆ สามารถใช้ได้กับทุกสถานการณ์ โดยบัญญัติเพียงแต่ว่าการป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นจากภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงนั้นสามารถทำได้ แต่ต้องเป็นการกระทำพอสมควรแก่เหตุ แล้วการกระทำเช่นไรถึงจะเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ นั้น ก็ไม่มีการกำหนดไว้ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใช้กฎหมายที่จะมองต่อข้อเท็จจริงของการกระทำว่า การป้องกันที่ทำไปนั้นโดยเทียบกับภัยที่เกิดขึ้นว่าพอเหมาะพอสมกันหรือไม่ แม้มีเหตุที่บุคคลกำลังจะทำร้ายให้เป็นอันตรายถึงชีวิตแล้ว ก็มีอาจยืนยันได้ว่า การตอบโต้ของผู้ใช้สิทธิป้องกันจะสามารถใช้กำลังที่มีความรุนแรงถึงชีวิตได้เพราะความเหมาะสมของการใช้กำลัง อาจต้องพิจารณาถึงหลายปัจจัยหลายมุมมอง ที่อาจมีความเห็นแตกต่างกัน เนื่องจากไม่มีบทกฎหมายใดที่สามารถใช้เป็นหลักเพื่อวัดระดับหรือใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ทำให้ทางปฏิบัติต้องใช้คำพิพากษาของศาลเป็นหลักในการอ้างอิงเพียงอย่างเดียว

แต่เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายของต่างประเทศในประเทศสหรัฐอเมริกาในกฎหมาย Model Penal Code ที่มีการแบ่งเรื่องของการป้องกันออกเป็นเรื่อง ๆ อีกทั้งยังมีแบ่งระดับของการใช้กำลังออกเป็น 2 ระดับ คือ การใช้กำลังระดับไม่ถึงความตาย (Non-Deadly Force) และการใช้กำลังระดับถึงตาย (Deadly Force) ซึ่งในส่วนการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ ก็จะแยกออกจากการใช้กำลังป้องกันตัวของประชาชนทั่วไปเป็นคนละเรื่อง ซึ่งหลักเกณฑ์เรื่องของการป้องกันของแต่ละกรณีก็จะไม่เหมือนกัน

การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจของประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายไว้โดยเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ โดยให้สิทธิเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้กำลังได้เพื่อให้การดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการจับ การบังคับใช้กฎหมาย หรือบังคับตามคำสั่งศาลเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แทนที่จะเป็นการกระทำเพื่อป้องกันตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายไทยที่ไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้โดยเฉพาะ ถึงแม้จะมีกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 ซึ่งเป็นกฎหมายที่วางหลักเพื่อรองรับสถานการณ์ที่ผู้จับไม่ยินยอมแต่โดยดี เพราะผู้ถูกจับจะหนีหรือขัดขวางการจับ แต่ไม่ได้เป็นกฎหมายที่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้กำลังให้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้โดยตรง ทำให้เรื่องการใช้กำลังในการจับกุมยังไม่มี ความชัดเจน

วิเคราะห์ปัญหาการนำคำพิพากษาของไทยเกี่ยวกับการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมาใช้ในการใช้กำลังเพื่อป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1. หลักการและทฤษฎีที่ศาลนำมาใช้ในการพิจารณาเรื่องของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมีความยุ่งยากซับซ้อนเกินไป

เนื่องจากกฎหมายไทยเรื่องการป้องกันที่พอสมควรแก่เหตุ นั้น ไม่ได้มีบทบัญญัติตัวบทกฎหมายที่กำหนดระดับการใช้กำลังที่เหมาะสมเอาไว้ ทำให้ในทางปฏิบัติการพิจารณารว่าการกระทำแบบใดถึงจะเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุจึงต้องอ้างอิงคำพิพากษาของศาลฎีกาเป็นหลัก ซึ่งทฤษฎีที่ศาลนำมาใช้ในการวินิจฉัยการกระทำพอสมควรแก่เหตุที่จะทำให้การป้องกันไม่เป็นความผิดนั้น ได้แก่ ทฤษฎีสัดส่วนและทฤษฎีวิธีทางน้อยที่สุด โดยการใช้ต้องนำมาปรับพิจารณาประกอบกับพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นตามข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ซึ่งมีความซับซ้อนหลายขั้นตอน

เนื่องจากในทางพิจารณาการใช้กำลังของผู้ป้องกันแม้จะเป็นไปตามหลักสัดส่วน คือ การดำเนินถึงภัยอันตรายที่ผู้ก่อภัยได้กระทำกับระดับภัยอันตรายที่ผู้ป้องกันได้ตอบได้ว่า

ได้สัดส่วนกันหรือไม่ กล่าวคือ ในเบื้องต้นต้องพิจารณาว่าอันตรายที่พึงจะเกิดขึ้นนั้น จะได้สัดส่วนกับอันตรายที่ผู้กระทำได้กระทำเพื่อป้องกันนั้นหรือไม่ซึ่งต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น หากผู้ก่ออันตรายทำให้เกิดภยันตรายต่อร่างกายโดยการชกต่อยผู้ป้องกันก็อาจต้องใช้มือเปล่า หรือสิ่งของอื่นใดที่มีระดับความอันตรายเดียวกันเพื่อตอบโต้กลับไปได้ หรือหากผู้ก่อภยันตรายใช้ไม้หรือมีดเข้ามาจะทำร้าย ผู้ป้องกันก็สามารถใช้อาวุธไม้หรือมีดหรืออาวุธปืนตอบโต้กลับไปได้เช่นกัน โดยอาวุธอาจจะไม่เหมือนกันก็ได้ แต่ถึงอย่างไร การพิจารณาเรื่องความเหมาะสมยังไม่ยุติลงหากปรากฏว่ายังมีหนทางอื่นที่ทำให้เห็นว่าจะทำให้การป้องกันนั้นสามารถทำได้โดยใช้ความรุนแรงน้อยกว่า และผู้ทำการป้องกันสามารถทำได้ ผู้ป้องกันก็ต้องเลือกหนทางที่ต้องใช้ความรุนแรงน้อยที่สุด ตัวอย่างเช่น การใช้อาวุธปืนยิงผู้ก่อภยันตรายที่มีอาวุธมีด ควรยิงที่อวัยวะที่ไม่สำคัญ เช่น แขน ขา เพราะอาจไม่ถูกต้องตามทฤษฎีวิถีทางที่น้อยที่สุด เพราะปรากฏว่ายังทางเลือกที่จะป้องกันด้วยวิธีการอื่นอีก ซึ่งในสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีข้อจำกัดด้านเวลา อาจทำให้ผู้ป้องกันไม่สามารถใช้วิธีการที่ถูกต้องได้

2. คำพิพากษาของศาลไทยเรื่องการป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ไม่ได้มีลักษณะเป็นการวางหลักกฎหมายที่จะใช้ยึดถือปฏิบัติได้

คำพิพากษาของศาลไทยเกี่ยวกับการป้องกันตัวจะมีลักษณะเป็นการวินิจฉัย เพื่อชี้ขาดเท่านั้น โดยวินิจฉัยเพียงแต่ว่าการกระทำของผู้ป้องกันที่ใช้กำลังหรืออาวุธตอบโต้ต่อภยันตรายที่เกิดขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ เช่น ผู้ก่อภยันตรายใช้มีดส่วนผู้ป้องกันใช้ไม้ หรือผู้ก่อภยันตรายใช้ปืนส่วนผู้ป้องกันตอบโต้ด้วยอาวุธปืนเช่นกันแต่ยิงหลายนัด โดยศาลก็จะนำข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาปรับกับข้อกฎหมายและวินิจฉัยเพื่อบอกว่าการใช้การกระทำของผู้ป้องกันที่ตอบโต้ไปนั้น เป็นการกระทำสมควรแก่เหตุหรือไม่ แต่ไม่ได้มีการวินิจฉัยที่มีลักษณะของการวางหลักเกณฑ์เรื่องการป้องกันที่เหมาะสมว่าควรทำอย่างไร

แต่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากจะมีบทบัญญัติกฎหมายที่วางหลักการใช้กำลังในแต่ละเรื่องแล้ว คำพิพากษาของศาลฎีกายังวางหลักการเอาไว้เพื่อให้สามารถยึดเป็นแนวทางการป้องกันที่จะชอบด้วยกฎหมายได้ ซึ่งคำพิพากษาของศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาสองคดี ได้แก่ คดีระหว่างเทนเนสซีกับการ์เนอร์ (Tennessee v. Garner) และคดีระหว่างแกรแฮมกับคอนเนอร์ (Graham v. Connor) ที่เป็นหลักกำหนดมาตรฐานรัฐธรรมนูญ สำหรับการใช้อำนาจของตำรวจ โดยคดีระหว่างเทนเนสซีกับการ์เนอร์ (Tennessee v. Garner) เป็นมาตรฐานที่ใช้ควบคุมการใช้อำนาจถึงตาย (Deadly Force) กล่าวคือ ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถใช้อำนาจถึงตายกับผู้ต้องถูกจับได้ก็ต่อเมื่อ มีความจำเป็นเพื่อ

ป้องกันการหลบหนีและเจ้าหน้าที่มีเหตุอันน่าเชื่อถือได้ว่าผู้ต้องสงสัยอาจคุกคามต่อการเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บทางร่างกายอย่างรุนแรงต่อเจ้าหน้าที่หรือผู้อื่น

ในส่วนคดีระหว่างแกรแฮมกับคอนเนอร์ (Graham v. Connor) ได้กำหนดมาตรฐานความสมเหตุสมผลตามวัตถุประสงค์ ในการพิจารณาว่าเจ้าหน้าที่ใช้กำลังมากเกินไปในระหว่างการจับกุมหรือการหยุดการสอบสวน โดยศาลฎีกาได้วางหลักการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยกล่าวถึงหลักความเหมาะสม (Reasonableness Standard) เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของการใช้กำลังในสถานการณ์ว่าจะต้องพิจารณาจากความรู้หรือความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจอันมีเหตุผลต่อสถานการณ์ในตอนนั้นว่าจะใช้ดุลพินิจตอบโต้เช่นเดียวกันหรือไม่ มากกว่าการตัดสินใจที่ย้อนกลับมาคิดเมื่อสถานการณ์ได้ผ่านพ้นไปแล้วว่าควรทำเช่นนั้น โดยให้หลักเกณฑ์การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องคำนึงถึง 3 ปัจจัย คือ¹²⁹

1. ตัวของผู้ถูกจับมีพฤติกรรมจะต่อสู้หรือพยายามหลบหนีหรือไม่ เพราะหากให้ความร่วมมือก็ไม่มีเหตุผลในการใช้กำลังอีกต่อไป และหากพฤติกรรมเหล่านั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว ก็ไม่มีเหตุผลในการใช้กำลังจับอีก

2. ต้องพิจารณาถึงลักษณะของความผิดว่ามีความร้ายแรงเพียงใด หากเป็นความผิดร้ายแรง เช่น ฆ่าคนตาย ข่มขืนกระทำชำเรา ปล้นทรัพย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้กำลังถึงขั้นรุนแรงถึงตายได้ แต่หากลักษณะความผิดเป็นความผิดที่ไม่มีความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ตำรวจจะการใช้ความรุนแรงถึงตายก็ไม่เหมาะสม

3. ความปลอดภัยของตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจและตัวผู้จะถูกจับเอง ถึงแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีหน้าที่ปราบปรามผู้กระทำความผิด แต่ก็ไม่จำเป็นต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเสี่ยงชีวิตของตัวเองเพื่อกระทำหน้าที่นั้น ตำรวจสามารถอ้างสิทธิป้องกันได้เช่นบุคคลทั่วไป รวมถึงการป้องกันบุคคลอื่นและผู้กระทำผิดด้วย

3. การใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ประกอบกับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 ไม่มีความชัดเจนและยากต่อการนำมาใช้ปฏิบัติงาน

ในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่จะนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 มาใช้ประกอบกับ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ในเรื่องการป้องกันตัว โดยใช้การป้องกันตัวที่พอสมควรแก่เหตุเป็นที่ถือว่าเป็นการกระทำพอสมควร

¹²⁹ ญัฎฐวรรณ สิตวเรศย์, ขอบเขตและสภาพบังคับทางกฎหมายในกรณีเจ้าหน้าที่พนักงานตำรวจใช้กำลังจับกุมความเหมาะสม, หน้า 81-82.

แก่เหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินไปเพื่อการจับกุม และอาจต้องมีการบังคับทางเนื้อตัวร่างกายและเสรีภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากการจับแต่ละครั้งผู้ถูกจับอาจมิได้ยินยอมแต่โดยดี และอาจต่อสู้หรือขัดขืนหรือหลบหนีได้ กฎหมายจึงบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ผู้จับสามารถใช้วิธีหรือความป้องกันเพื่อให้สามารถทำงานได้

หากแยกพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคท้าย ก็จะทำทราบว่า หากการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่แล้ว จะเป็นกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้ใช้กำลังเพื่อก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ผู้ถูกจับเพียงแต่ต้องการใช้กำลังเพื่อให้หลุดพ้นจากการจับเท่านั้น การพิจารณาจึงเป็นการชั่งน้ำหนักกัน ระหว่างการกระทำที่จะขัดขืนหรือหลบหนีกับการกระทำที่ใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อป้องกันการหลบหนีนั้น โดยเจ้าหน้าที่ผู้จับจะต้องไม่ใช้กำลังเกินสมควร เพราะหากใช้กำลังเกินไป จะเรียกว่ากระทำเกินกว่าเหตุหรือเกินไปกว่าที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้ ทำให้ตัวเจ้าหน้าที่นั้นมีความผิดทางอาญาเสียเอง

ในอีกกรณีหนึ่งหากการขัดขืนหรือขัดขวางของผู้ถูกจับนั้นส่อพฤติการณ์ที่จะทำให้เกิดภัยอันตรายแก่ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุมด้วยแล้วนั้น วิธีการตาม มาตรา 83 วรรค 3 ก็จะไปเชื่อมโยงกับหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ทันที ทำให้การพิจารณาจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างภัยอันตรายอันเกิดจากการขัดขืนหรือหลบหนี เทียบกับการใช้กำลังเพื่อป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ต้องพิจารณาตามหลักการป้องกันตัวของบุคคลทั่วไป และหากการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อป้องกันตัวนั้นสมควรแก่เหตุแล้ว ก็ถือว่าการปฏิบัติเรื่องการจับกุมตามพฤติการณ์ก็มีความเหมาะสมด้วย

เห็นได้ว่าในทางปฏิบัติแล้วกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 ไม่ได้เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังเพื่อการปฏิบัติหน้าที่โดยแท้ แต่เป็นกฎหมายที่อนุญาตให้ใช้กำลังได้เมื่อมีเหตุที่ผู้ต้องถูกจับมีพฤติการณ์ขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี จึงจะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้กำลังในการจัดการได้เพื่อให้การจับสำเร็จผล ส่วนการใช้กำลังที่จะชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะชัดเจนที่สุด จะต้องเป็นกรณีที่การใช้กำลังเพื่อป้องกันตัวตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และจะได้ต่อเมื่อมีภัยอันตรายเข้ามาหาตัวเจ้าหน้าที่แล้วเท่านั้น ทำให้การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีลักษณะเหมือนการยิง ประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 68 มาใช้ และจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อภัยอันตรายได้เข้ามาหาตัวแล้วกฎหมายจึงไม่ได้มีลักษณะเพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยแท้ ยังไม่ชัดเจนมีลักษณะคลุมเครือ ยากต่อการนำมาใช้ปฏิบัติงาน

4. การมีเพียงข้อเท็จจริงตามคำพิพากษา ยังไม่มีความแน่นอนเพียงพอที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำมาเป็นหลักในการใช้กำลังเพื่อป้องกันตัวอย่างเพียงพอ

ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นที่ปรากฏในคำพิพากษานั้นเป็นเปรียบเทียบได้เหมือนเป็นกรณีศึกษา (Case study) เท่านั้นไม่ใช่หลักกฎหมายที่มั่นคงและสามารถยึดถือเป็นหลักที่แน่นอนได้ในบางครั้ง เพราะไม่ใช่หลักที่เขียนไว้ตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจผู้วินิจฉัยที่จะมองต่อข้อเท็จจริงในแต่ละพฤติการณ์ แม้จะมีแนวคำพิพากษาที่ทำให้ผลคำพิพากษามีองค์ประกอบเช่นเดียวกัน ก็มีโอกาสยืนยันได้ว่า ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษานั้นจะมีลักษณะและองค์ประกอบเช่นเดียวกันทุกประการ แต่ละคดีย่อมมีเหตุปัจจัยหลายอย่างมาเกี่ยวข้องที่ทำให้ผลคำพิพากษาเปลี่ยนแปลงไป จึงไม่อาจยืนยันได้ว่า หากกระทำตามข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาแล้วจะได้รับผลเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 68 นั้น มีลักษณะเป็นการวินิจฉัยทั้งข้อเท็จจริงในสถานการณ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจรวมทั้งของบุคคลทั่วไปโดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน และบางครั้งยังใช้ข้อสันนิษฐานที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเสียแต้มต่อด้วยเพราะเหตุผลของการเป็นตำรวจที่มองว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจเหนือกว่าในทุกด้าน ไม่ว่าจะได้รับการฝึกมากกกว่า มีอาวุธเหนือกว่า โดยมีได้มอง ในมุมที่ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีข้อจำกัดด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเป็นไปได้ตามข้อสันนิษฐาน เช่น การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดความเหนื่อยล้า การฝึกอบรมที่ไม่เพียงพอ สภาพร่างกาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการเข้าระงับเหตุที่ต้องใช้กำลังและความเด็ดขาดทั้งนั้น การวิเคราะห์เหตุผลของการกระทำตามข้อเท็จจริงที่นำการกระทำที่มีเหตุปัจจัยแตกต่างกันมาวัดด้วยมาตรฐานเดียวกัน จึงอาจไม่สอดคล้องของบริบทเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะหากเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องนำข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาของบุคคลทั่วไปมาเป็นบรรทัดฐานโดยถูกตั้งข้อสันนิษฐานอย่างเสียเปรียบ ก็อาจทำให้มุมมองเรื่องข้อเท็จจริงไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่สถานการณ์ใกล้เคียงกันแต่แนวทางการตัดสินขัดแย้งกัน (อาวุธมีดหรือไม้กับอาวุธปืน)

กรณีไม่เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2540 ที่ผู้ตายได้ใช้มีดฟันจำเลยก่อนแต่ไม่ถูกซึ่งหากจำเลยเพียงแต่ใช้อาวุธปืนที่พกติดตัวออกมาชู้หรือยิงชู้ผู้ตายผู้ตายก็ไม่น่าจะกล้าฟันทำร้ายจำเลยอีกต่อไปการที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงถูกผู้ตายที่บริเวณลำคอและช่วงบนเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตายในที่เกิดเหตุแม้เพียงนัดเดียวก็เป็นการกระทำที่เกินสมควรแก่เหตุและเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันจึงไม่เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1895/2526 ผู้เสียหายเพียงแค่อำนาจมืดดาบปิดอำรูบปืนของจำเลยไปมาและทำให้จำเลยยิงโดยมิได้เสื่ออำรูบมืดดาบขึ้นในลักษณะจะฟันทำร้ายจำเลย การที่จำเลยใช้อำรูบปืนซึ่งเป็นอำรูบร้ายแรงยิงผู้เสียหายถูกบริเวณไหปลาร้าขวาซึ่งเป็นส่วนสำคัญของร่างกาย จึงไม่เป็นการป้องกันพอสม ควรแก่เหตุ

กรณีเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 387/2512 ผู้ตายก็ใช้มีดแทงจำเลย ครั้งแรกมีดบาดมือจำเลย จำเลยเอาปืนยิงชู้ 1 นัด ผู้ตายไม่หยุดแต่กลับใช้มีดแทงจำเลยอีกถูกหน้าท้องบาดเจ็บสาหัส จนจำเลยตกจากแคร่ เท่านั้นหาพอมไม่ ผู้ตายยังโดดคร่อมจำเลยจะจ้วงแทงอีก ถ้าหากจำเลยไม่ใช้ปืนยิงผู้ตาย ๆ ก็คงใช้มีดแทงจำเลยจนถึงตายแน่นอน ศาลฎีกาเห็นว่า การกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันตนให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นกรป้องกันชีวิตตนพอสมควรแก่เหตุ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1069/2503 ผู้ตายก็ลูกพรวดพราดชกมีดออกจากเอวห่างจำเลย 1 วา เช่นนั้น ย่อมเป็นเหตุการณที่มีเหตุสมควรจะให้บุคคลในฐานะเช่นจำเลยตกใจกลัวว่าผู้ตายจะเข้ามาฟันหรือแทงจำเลย ซึ่งเป็นการจวนตัวเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึงตัวเต็มที จำเลยจึงชักปืนยิงไปที่ผู้ตาย 1 นัด โดยนั้งยังอยู่ตรงนั้นเอง แล้วจำเลยก็วิ่งโอดนออกซานเรือนหนีไป ดังนี้ เป็นการที่จำเลยป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 17/2520 ผู้เสียหายใช้ไม้แก่นกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว ยาวประมาณ 1 เมตรเป็นอำรูบทำร้ายจำเลยหลายครั้ง และขณะจำเลยล้มลงไปที่พื้นดิน ผู้เสียหายจะใช้ไม้นั้นตีซ้ำอีก นับเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและยากที่จะหนีให้พ้นภัยอันตรายนั้นได้ทันท่วงที เพราะผู้เสียหายอยู่ห่างจำเลยประมาณ 2-3 เมตรเท่านั้น จำเลยจึงยิงผู้เสียหายเพียง 1 นัด ในขณะที่นั้น การกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ จำเลยไม่มีความผิด

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่สถานการณ์ใกล้เคียงกันแต่แนวทางขัดแย้งกัน (อำรูบปืนกับอำรูบปืน)

เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 241-242/2504 ประชุมใหญ่ พนักงานตำรวจร้องขอให้ราษฎรช่วยจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า ที่ไม่ยอมให้จับจากการที่บุคคลนั้นใช้ปืนยิงผู้อื่น ราษฎรซึ่งอยู่ในฐานะช่วยเจ้าพนักงานกระทำการจับกุมได้ใช้ปืนยิงไปที่ผู้ต้องถูกจับยอมมีอำนาจตามมาตรา 83 เป็นการป้องกันตนเอง และป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดหลบหนีการจับกุมเป็นการป้องกันที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับกุม

ไม่เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 406/2523 ผู้ตายยิงปืนมาทางเจ้าพนักงานตำรวจและจำเลยที่ 1 ก่อนจำนวน 1 นัด ไม่ปรากฏว่าถูกผู้ใด จำเลยที่ 1 ยิงตอบโต้ไปถูกผู้ตายที่หันหลังวิ่งหนี ไม่แน่ใจว่าผู้ตายจะหันกลับมายิงจำเลยอีกหรือไม่ ภัยอันตรายที่จะเกิดจากผู้ตายจึงยังไม่หมดไป และจำเลยที่ 1 ช่วยเจ้าพนักงานมีอำนาจจะจับผู้ตายซึ่งกระทำผิดซึ่งหน้าได้ จำเลยที่ 1 จึงมีอำนาจยิงผู้ตายได้หากพอสมควรแก่เหตุเช่น ยิงที่ขา แต่ผู้ตายถูกยิงอวัยวะสำคัญถึงแก่ความตายทันที เห็นได้ว่ามีเจตนาฆ่า เป็นการใช้วิธีการหรือความป้องกันทั้งหลายไม่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้ตาย และเป็นการป้องกันเกินกว่าเหตุแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา

ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและศาลสูงที่มีความเห็นไม่ตรงกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 81 - 82/2483

จำเลยเป็นผู้ไปคอยตรวจตราคนร้ายในท้องที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่บ้าน เมื่อมีคนร้ายถือมีดและวิ่งเข้ามาจะทำร้ายจำเลยในระยะห่างเพียง 3 วา จำเลยมีปืนอยู่ในมือ จึงยิงคนร้ายด้วยความจำเป็นเพื่อป้องกันชีวิตของจำเลย หาเป็นการเกินสมควรแก่เหตุไม่ จึงพิพากษากลับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ยกฟ้อง

คดีนี้ศาลชั้นต้นได้มีความเห็นว่าฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยทำการตามหน้าที่ของยามตรวจยิงผู้ตาย โดยเข้าใจว่าเป็นคนร้ายและยิงในขณะที่ผู้ตายใช้อาวุธเข้ามาจะต่อสู้อ จำเลยไม่ควรมีความผิดพิพากษายกฟ้อง ส่วนศาลอุทธรณ์เห็นว่าการกระทำของจำเลยเกินสมควรแก่เหตุ เพราะผู้ตายยังอยู่ห่างจำเลยตั้ง 3 วา จึงพิพากษาลงโทษจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 446/2561

คดีนี้ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วยกับศาลอุทธรณ์ภาค 1 ฎีกาของจำเลยฟังขึ้น จึงพิพากษายกฟ้อง โดยวินิจฉัยว่าผู้ตายเห็นจำเลยที่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้ตายได้ถือมีดเดินอย่างเร่งรีบเข้าหาจำเลย จนเหลือระยะห่าง 4 เมตร ผู้ตายวิ่งตรงเข้ามา จำเลยได้ใช้อาวุธปืนยิงขึ้นฟ้าเพื่อเตือนให้หยุดแต่ผู้ตายกลับถือมีดในลักษณะจ้วงแทง การกระทำของผู้ตายเป็นการพยายามทำร้ายจำเลย อันละเมิดต่อกฎหมาย เมื่อจำเลยถอยหลังเข้าไปในห้องสายตรวจที่บ้านประตูเปิดคาอยู่ทางด้านขวามือ ด้านซ้ายมือเป็นโต๊ะประชุม ด้านหลังมีโต๊ะและเก้าอี้ตั้งอยู่ ทำให้จำเลยติดคาอยู่ตรงประตูทางเข้าห้องสายตรวจโดยห่างจากผู้ตายเพียง 1 เมตร จำเลยจึงตกอยู่ในที่คับขันไม่อาจหลีกเลี่ยงไปทางอื่นได้ การที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายเพียง 1 นัด ในภาวะฉุกเฉินเช่นนั้น เพื่อให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงย่อมเป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ ถือได้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

ตามคำพิพากษาศาลฎีกาตัวอย่าง ก่อนหน้านี้ศาลชั้นต้นได้ตัดสินลงโทษจำคุกจำเลย 4 ปี โดยวินิจฉัยว่าระยะห่างระหว่างจำเลยและผู้ตายไม่เป็นระยะประชิดตัวการที่จำเลยเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจย่อมมีความคล่องตัวในการใช้อาวุธประจำกายได้ดีกว่าบุคคลทั่วไป อีกทั้งความร้ายแรงของอาวุธปืนมากกว่าอาวุธมีดพอสมควร การที่จำเลยถอยเข้ามาอยู่ในห้องสายตรวจแล้วจึงยิงปืนใส่ผู้ตาย ที่อยู่นอกห้องอันไม่ใช่ระยะจวนตัวจนถึงกับทำให้จำเลยจะไม่สามารถเล็งยิงจุดที่ไม่สำคัญของผู้ตายเพื่อยับยั้งได้ แต่กลับยิงไปที่บริเวณหน้าอกที่เห็นได้ว่าอาจถึงตายได้ ศาลชั้นต้นจึงพิพากษาว่าการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ และในชั้นอุทธรณ์ในคดีนี้ ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยว่าการที่จำเลยเห็นผู้ตายมีอาวุธมีดและมีท่าทีจะทำก่อเหตุร้ายแรงได้ จำเลยควรหาสิ่งของที่สามารถหาได้ในห้องปฏิบัติการสายตรวจ เช่น กระบองของเจ้าพนักงานตำรวจ หรือสิ่งของอื่นทำนองเดียวกันมาเพื่อใช้ป้องกันตัวเองหรือผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย การที่พันตำรวจโท พ. พยานเบิกความว่าหาท่อนเหล็กได้จากในห้องพนักงานสอบสวนเพื่อนำไปให้จำเลยและดาบตำรวจ ช. ใช้ป้องกันตนเอง กรณีจำเลยมิได้กระทำการดังกล่าวแต่ได้ใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย เป็นการกระทำไปเกินสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่าเหตุแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน คงจำคุก 2 ปี

5. การต่อสู้คดีในชั้นศาลใช้เวลานาน

จากการศึกษาพบว่า การป้องกันสิทธิตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 แนวทางการวินิจฉัยของศาลแต่ละชั้นยังมีความเห็นแย้งกันในประเด็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ ทำให้มีโอกาสสูงที่การสู้คดีอาจต้องสู้ถึงศาลฎีกา ทำให้ผู้ป้องกันสิทธิได้รับความเดือดร้อนหลายด้าน เพราะต้องใช้เวลาในการต่อสู้คดียาวนาน และหากต้องสู้ถึงชั้นศาลฎีกา บางครั้งอาจต้องใช้ระยะเวลา 2-3 ปี ในระหว่างที่ต้องรอผลคำพิพากษาจนกว่าตนเองได้รับความบริสุทธิ์นี้ อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตใจ หน้าที่การงาน เสียเงินและเวลา อาจทำให้ผู้บุคคลในสังคมเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะใช้กำลังป้องกันตนเองหรือผู้อื่น คงไม่มีใครอยากเข้าไปเสี่ยงเพราะกลัวถูกดำเนินคดี ซึ่งหากความกลัวนี้เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ ก็อาจทำให้มาตรฐานความปลอดภัยของสังคมนั้นลดลง การคุ้มครองสิทธิของประชาชนในสังคมอาจถูกหลีกเลี่ยง เพราะตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจยังไม่แน่ใจเลยว่าตนเองจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่ ก็ไม่อาจจะดูแลผู้อื่นได้อย่างมั่นใจ ผู้ได้รับความเสียหายหรือคนบริสุทธิ์ในสังคมที่อาจไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างเต็มที่

วิเคราะห์ปัญหาเรื่องมุมมองของผู้ใช้กฎหมายต่อข้อเท็จจริงในสถานการณ์ฉุกเฉินที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องใช้กำลังป้องกันตัว และความสอดคล้องกับข้อมูลข้อเท็จจริงจากผลการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญในต่างประเทศ

1. ประเด็นเรื่องความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจเรื่องการเลือกยิงจุดไม่สำคัญของร่างกาย

ประชาชนมีฐานคติทางสังคมที่มีต่ออยู่ทวิธิตำรวจมีมุมมองที่ไม่กระจ่างชัด ความเข้าใจของประชาชนเห็นภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจผ่านภาพยนตร์ ที่มองว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถพิเศษสามารถใช้อาวุธปืนเลือกเล็งยิงจุดต่าง ๆ ได้ แม้อยู่ในสภาวะคับขัน การวิ่งลุยติดตามผู้กระทำความผิด แล้วใช้อาวุธปืนท่ามกลางผู้คน หรือการเล็งอาวุธปืนยิงไปที่ยางรถยนต์ที่กำลังหลบหนีที่คิดว่าเจ้าหน้าที่ทำได้ และยังเป็นภาพยนตร์ตะวันตกที่สร้างแบบไร้ขีดจำกัดบางครั้งผู้ใช้กฎหมายยังมองว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้อาวุธปืนยิงจุดที่ไม่สำคัญในร่างกายในสถานการณ์ฉุกเฉินได้¹³⁰ แม้ผู้ต้องสงสัยใช้อาวุธปืนต่อสู้เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังสามารถเลือกยิงจุดที่ไม่สำคัญได้¹³¹ ซึ่งมุมมองนั้นขัดแย้งกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดร. ลูวินสกี ผู้เป็นนักวิทยาศาสตร์ด้านพฤติกรรมชั้นนำ ที่ทำงานโดยเน้นไปที่การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับพลวัตของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับความเครียดสูงและการเผชิญหน้าที่เป็นอันตรายถึงชีวิต¹³² ได้มีความเห็นว่า ในความเป็นจริง ความคิดนี้เป็นผลมาจากการฝึกของฮอลลีวูดซึ่งตำรวจในภาพยนตร์และโทรทัศน์สามารถทำทุกอย่างเพื่อควบคุมผลลัพธ์ของเหตุการณ์ตามความต้องการของผู้กำกับหนัง มันสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจผิดเกี่ยวกับพลวัตในชีวิตจริงและจบลงด้วยการคาดหวังทักษะที่ไม่สมจริงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในชีวิตจริง จากการศึกษาโดยศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์กองทัพประเทศสหรัฐอเมริกา เผยให้เห็นปัญหาเชิงปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับการเลือกยิงจุดไม่สำคัญบนร่างกายเหล่านี้ โดยผู้เชี่ยวชาญอธิบายถึงพื้นฐานบางประการเกี่ยวกับพลวัตและกายวิภาคศาสตร์ของมนุษย์ รวมถึงความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกันของการพลาดและการถูกยิง โดยอธิบายว่ามีและแขนอาจเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่เคลื่อนไหวเร็วที่สุดตัวอย่างเช่น ผู้ต้องสงสัยโดยเฉลี่ยสามารถขยับมือและแขนไปทั่วร่างกายเป็นมุม 90 องศา

¹³⁰ ชัยชนะ ลิ้มประเสริฐ, การนำอยู่ทวิธิตำรวจมาใช้ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยการค้น การจับ การควบคุม, หน้า 59 .

¹³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 406/2523, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, <http://deka.supremecourt.or.th>.

¹³² Force Science, (n.d.), William J. Lewinski, Ph.D., สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2566.

<https://www.forcescience.com/instructor/william-lewinski/>.

ในเวลา 12/100 วินาที เขาสามารถขยับมือจากความสูงระดับสะโพกถึงระดับไหล่ได้ในเวลา 18/100 วินาที เจ้าหน้าที่ทั่วไปเหนียวโกปีนให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้บนปืนกลล็อก หนึ่งในระบบยิงแบบกึ่งอัตโนมัติที่เดินโกเร็วที่สุด ต้องใช้เวลา 1/4 วินาที ในการยิงแต่ละนัด ไม่มีทางที่เจ้าหน้าที่จะโต้ตอบได้ หรือยิงตามการเคลื่อนไหวและยิงโจมตีแขนของผู้ต้องสงสัยที่กำลังคุกคาม หรือยิงอาวุธที่อยู่ในมือของผู้ต้องสงสัยในช่วงเวลาที่กำลังโจมตีได้ แม้ว่าผู้ต้องสงสัยจะถืออาวุธให้หนึ่งเป็นเวลาคี่วินาทีหรือมากกว่านั้น การยิงที่แม่นยำเช่นนั้นก็น่าจะเป็นไปได้เลย เพราะตำรวจต้องยิงไปที่ผู้ต้องสงสัยขณะที่อาวุธของเขาแทบจะไม่หยุดนิ่ง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่เองก็อาจจะเคลื่อนไหวขณะยิงด้วย แม้ว่าแขนก่อนบนเคลื่อนไหวช้ากว่าแขนก่อนล่างและมือ แต่การยิงที่ต้นแขนมีโอกาสมากขึ้นที่คุณจะยิงโดนหลอดเลือดแดงที่แขนของผู้ต้องสงสัย หรือมวลศูนย์กลางลำตัว พื้นที่ที่มีโอกาสเสียชีวิตสูง ดังนั้นพื้นที่ที่บางคนมองว่าปลอดภัยจากความเสียหายต่อการเสียชีวิต ก็อาจมีความเสี่ยงในระดับเดียวกับการเล็งเป้าหมายมวลศูนย์กลางร่างกาย อีกกรณีหนึ่งหากจะยิงที่ขาที่เคลื่อนไหวช้ากว่าแขนในตอนแรกและมีความนิ่งมากกว่า แต่บริเวณลำตัวส่วนล่างและต้นขาส่วนบนนั้นเต็มไปด้วยเส้นเลือด ผู้ต้องสงสัยที่ถูกโจมตีที่นั่น อาจเลือดออกได้ภายในไม่กี่วินาทีหากหลอดเลือดแดงหลักเส้นใดเส้นหนึ่งถูกตัดขาด ดังนั้นการยิงซ้ำอีกครั้งเพื่อให้เพียงได้รับบาดเจ็บอาจไม่ทำให้เกิดบาดเจ็บเพียงอย่างเดียว ในทางกลับกัน หากเจ้าหน้าที่สามารถจัดการกับขาของผู้ต้องสงสัยได้โดยไม่ทำให้เสียชีวิต แต่ยังเหลือมือของผู้กระทำผิดยังมีอิสระในการยิง ความสามารถของเขาในการคุกคามชีวิต ยังไม่ได้หยุดลงอย่างแท้จริง¹³³ จากข้อเท็จจริงที่กล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญข้างต้น จึงเห็นได้ว่า มุมมองเรื่องข้อเท็จจริงที่ว่าตำรวจสามารถเลือกยิงจุดไม่สำคัญของร่างกายในขณะเหตุฉุกเฉินนั้น ไม่น่าจะเป็นไปได้เลยและไม่สมควรที่จะทำ ซึ่งไม่สอดคล้องกับมุมมองของกฎหมายไทยที่บางครั้งมีความเห็นว่า การป้องกันพอสมควรแก่เหตุจากบุคคลที่ติดอาวุธมีดหรือปืนที่กำลังเข้ามาทำร้าย เจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานการณ์ฉุกเฉินคับขัน เจ้าหน้าที่ตำรวจยังสามารถเลือกยิงจุดที่ไม่สำคัญได้

¹³³ William J. Lewinski, **Why shooting to wound doesn't make sense scientifically legally or tactically**, police 1, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566. <https://www.police1.com/patrol-issues/articles/why-shooting-to-wound-doesnt-make-sense-scientifically-legally-or-tactically-6bOdYvNUEECtWRI/>.

2. ประเด็นเรื่องการยิงขา

การยิงที่บริเวณขาของผู้ร้ายที่ติดอาวุธปืนเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำอย่างยิ่ง แต่ในกรณีที่ผู้ร้ายติดอาวุธมีดนั้นยังมีความเป็นไปได้ในบางสถานการณ์ แต่ต้องไม่ใช่ในสถานการณ์ฉุกเฉินที่จวนตัว เนื่องจากมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง กล่าวคือ หากผู้ร้ายอยู่ใกล้การเลือกยิงอาจง่าย แต่โอกาสและเวลาในการเล็งและยิงก็ยิ่งน้อยลง ความเสี่ยงของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะถูกทำร้ายก็เพิ่มมากขึ้น ในทางตรงข้ามหากอยู่ผู้ร้ายอยู่ในระยะไกล แม้ความปลอดภัยและเวลาของตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเล็งและยิงจะมีมากขึ้น แต่การยิงก็จะยิ่งยากตามไปด้วยเพราะเป้าหมายก็จะมีความเล็กลง อีกทั้งขาจะมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา สิ่งสำคัญที่จะหยุดผู้ร้ายได้คือการสร้างความเสียหายต่ออวัยวะอย่างเพียงพอ ทำให้การยิงตรงบริเวณขาจึงไม่ควรยิงเพียงนัดเดียวประกอบกับหากผู้ยิงขาดความแม่นยำประกอบกับกระสุนปืนไม่มีคุณภาพทำลายอย่างเพียงพอ การหวังผลเพื่อหยุดยั้งก็น้อยลงไปด้วย ดังนั้นการยิงจึงต้องยิงจนกว่าภัยคุกคามหรือภัยอันตรายนั้นได้หมดลง ซึ่งในสถานการณ์ฉุกเฉินเจ้าหน้าที่ตำรวจจะถูกระตุ้นให้เกิดความเครียดและที่มีผลต่อประสิทธิภาพของตำรวจในด้านต่าง ๆ ลดลง รวมถึงความแม่นยำในการยิงกระสุนที่ออกไปจึงอาจพลาดไปถูกจุดสำคัญส่วนอื่นของร่างกาย และอาจเป็นการกระทำที่ดูรุนแรงเกินกว่าการยิงที่ลำตัวเพียงไม่กี่นัด ดังนั้นการเลือกยิงขาอาจเหมาะสมในสถานการณ์ที่ไม่ใช่เหตุฉุกเฉิน และเป็นการยิงของนักแม่นปืนที่มีอาวุธประสิทธิภาพสูงในการยิงระยะไกลและมีเวลาในการตัดสินใจเพียงพอ

3. ประเด็นเรื่องระยะห่างระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้ต้องสงสัยที่ติดอาวุธมีด

ได้มีผู้ทำการทดลองและเป็นที่รู้จักกันในหลัก 21 ฟุต (ประมาณ 6.4 เมตร) ซึ่งเป็นหลักที่ใช้กันแพร่หลายในหมู่ของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา¹³⁴ และจากการทดลอง พบว่า ผู้ชายที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพแข็งแรงโดยเฉลี่ยสามารถวิ่งได้ระยะทาง 7 หลาในเวลาประมาณ 1.5 วินาที แสดงให้เห็นว่าผู้โจมตีติดอาวุธที่ระยะห่าง 21 ฟุต ได้อยู่ในโซนอันตรายของคุณแล้ว¹³⁵ แต่ความเห็นนี้ได้ถูกโต้เถียงว่าระยะห่างระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้ต้องสงสัยเพียง 21 ฟุต นั้นยังไม่เพียงพอ และได้ให้คำแนะนำว่า เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถ

¹³⁴ Ron Martinelli, **Revisiting the "21-Foot Rule"**, สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2566, <http://www.cainstructor.com/Articles/21%20Foot%20Rule%20July%202016/Revisiting%20the%2021%20foot%20rule.pdf>.

¹³⁵ Dennis Tueller, **How CLOSE is TOO CLOSE**, THE POLICE POLICY STUDIES COUNCIL, สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2566, http://www.theppsc.org/Staff_Views/Tueller/How.Close.htm.

ชักปืนและยิงได้สำเร็จก่อนที่ผู้ต้องสงสัยจะไปประชิดตัวนั้น จะต้องให้เจ้าหน้าที่และผู้ต้องสงสัย อยู่ห่างกันประมาณ 32 ฟุต (ประมาณ 9.7 เมตร)¹³⁶ ซึ่งการทดลองครั้งหลังนี้สอดคล้องกับ ข้อเท็จจริงของคดีของ Buchanan v. City of San Jose ว่าหลัก 21 ฟุต นั้นยังไม่ปลอดภัย เพราะเมื่อผู้ร้ายที่ถือมีดกำลังวิ่งเข้าหาตำรวจแล้วถูกยิง ผู้ร้ายอาจยังสามารถเคลื่อนที่ไปได้อีก 37 ฟุต (ประมาณ 11.2 เมตร) ก่อนที่เขาจะล้มลง¹³⁷ จึงเห็นได้ว่าการมองข้อเท็จจริงเรื่องระยะห่าง ที่เป็นระยะอันตรายหรือประชิดตัวตามมุมมองกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 แล้วจะเห็นได้ว่ายังมีมุมมองเกี่ยวกับระยะที่เป็นอันตรายหรือระยะประชิดตัวในกรณี เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องต่อสู้กับผู้ต้องสงสัยที่มีอาวุธมีด ยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง มุมมอง ของกฎหมายไทยที่คลาดเคลื่อนนี้อาจนำไปสู่การตัดสินตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าใช้กำลังเกินสมควร และทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องถูกดำเนินคดี ทั้งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจได้กระทำไปเหมาะสมแก่ เหตุการณ์ในสถานการณ์นั้นแล้ว

4. ประเด็นเรื่องจำนวนกระสุนที่ทำการยิง

ในประเทศไทยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะพยายามยิงออกไปไม่เกิน 1 นัด เพื่อที่จะนำไปอ้าง ในชั้นศาลว่ากระทำการป้องกันตัวไปพอสมควรแก่เหตุ¹³⁸ ซึ่งสอดคล้องกับคำพิพากษาของศาลฎีกาหลายคดีที่ข้อเท็จจริงมักปรากฏว่าผู้ใช้สิทธิป้องกันตนเองโดยใช้อาวุธปืนยิงเพียง 1 นัด ถือเป็นการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่จากเหตุการณ์ในต่างประเทศที่ผู้ร้ายถือมีดวิ่งเข้าหาเจ้าหน้าที่ตำรวจที่พยายามฆ่าตัวตายด้วยฝีมือตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจพยายามยิงไปที่ ลำตัวช่วงล่าง จำนวน 7 นัด โดยหลังจากถูกยิงคนร้ายล้มลงชั่วขณะหนึ่ง ก่อนที่เขาจะติดตัว กลับขึ้นมาขึ้นด้วยเลือดโชกก่อนจะพุ่งเข้าหาเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกครั้ง¹³⁹ เหตุการณ์นี้อาจเป็นข้อ บ่งชี้ได้ว่าการยิงเพียงนัดเดียวที่จะทำให้การป้องกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการป้องกัน

¹³⁶ William L, Sandel. Hunter Martindale, J. Pete Blair, **A scientific examination of the 21-foot rule**, Research Gate Logo, สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2566, https://www.researchgate.net/publication/341783951_A_scientific_examination_of_the_21-foot_rule.

¹³⁷ VON KLIEM, JD. LL.M, **The 21-foot “rule” is back in the news!**, FORCE SCIENCE, สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2566. <https://www.forcescience.com/2019/09/the-21-foot-rule-is-back-in-the-news/>.

¹³⁸ เรวัช กลิ่นเกษร, **แนะนำการใช้อาวุธปืน โดย พล.ต.ท.เรวัช กลิ่นเกษร**(Video), Youtube, สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2566, <https://www.youtube.com/watch?v=d3s7GAOBGIO>.

¹³⁹ MailOnline, **Just kill me**, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2566, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-7209719/Heart-stopping-body-cam-footage-shows-two-Georgia-police-officers-killing-knife-wielding-man.html>.

โดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 นั้น เป็นการวางหลักเกณฑ์การป้องกันที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถทำการป้องกันตัวเองในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างปลอดภัย

5. ประเด็นเรื่องความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืน

โดยที่กฎหมายไทยมักมองว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสามารถมากกว่าประชาชนในเรื่องการใช้อาวุธปืน ในต่างประเทศได้มีการศึกษาโดยทำการทดลอง ซึ่งผลปรากฏว่าจากการตรวจสอบระดับความแม่นยำในการยิงปืนโดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ที่ผู้เข้าร่วมถูกแยกตามประสบการณ์การใช้อาวุธปืนออกเป็นกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ ระดับกลาง และมือใหม่ (ประสบการณ์ขั้นต่ำ/ไม่มีเลย) ทดสอบความแม่นยำ ณ ตำแหน่งเป้าหมายตั้งแต่ 3 ถึง 75 ฟุต ผลที่ได้ ไม่พบความแตกต่างในเรื่องความแม่นยำระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มระดับกลาง โดยผู้เชี่ยวชาญและระดับกลางให้ผลลัพธ์ที่ดีกว่ามือใหม่ในทุกระยะ ยกเว้นระยะที่ห่างกันระดับ 3 ถึง 15 ฟุต ที่ผลนั้นน่าตกใจที่ผู้เชี่ยวชาญมีความแม่นยำมากกว่ามือใหม่เพียง 10% ทำให้ผลการศึกษาดังนี้ระบุว่าเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีข้อได้เปรียบเหนือมือปืนระดับกลางและมีข้อได้เปรียบเหนือมือใหม่เล็กน้อย¹⁴⁰ ในประเด็นนี้เห็นได้ว่ามุมมองเกี่ยวกับตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ว่ามี ความสามารถเหนือบุคคลทั่วไปในการใช้อาวุธปืนนั้น ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะจากการทดลองในระยะใกล้ระดับ 3-15 ฟุต ที่เป็นระยะประชิด ความแตกต่างของเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญอาวุธปืนและผู้ที่เป็นมือใหม่มีความแตกต่างกันน้อยมาก ดังนั้นมุมมองที่ว่าเจ้าหน้าที่มีความได้เปรียบด้านฝีมือและต้องใช้งำลังที่น้อยกว่าบุคคลทั่วไปในการต่อสู้ จึงเป็นการตั้งข้อสันนิษฐานที่ทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความเสียเปรียบในการต่อสู้คดีจากการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68

¹⁴⁰ William J. Lewinski, Ron Avery, Jennifer L. Dysterheft, Nathan D. Dicks, Jacob M. Bushey, **The Real Risks During Deadly Police Shootouts: Accuracy of the Naïve Shooter**, FORCE SCIENCE, สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2566, <https://www.forcescience.com/2015/05/the-real-risks-during-deadly-police-shootouts-accuracy-of-the-naive-shooter/>.

วิเคราะห์กฎหมายเรื่องการป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และ ความสอดคล้องกับภารกิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1. ประเด็นความรับผิดชอบและวัตถุประสงค์การใช้สิทธิเพื่อป้องกัน

เนื่องจากตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 สิทธิที่เป็นคุณธรรมทางกฎหมาย เรื่องการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่ได้จำกัดไว้ว่าเป็นสิทธิใดบ้างที่จะป้องกันได้ ทำให้ตามกฎหมายของไทย สิทธิหรือคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคลทุกชนิดเป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่ป้องกันได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นความอับอายทางเพศ เกียรติ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และอื่น ๆ¹⁴¹ จึงเห็นได้ว่า สิทธิตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 นั้นเป็นการป้องกันสิทธิของบุคคลทั่วไปที่สามารถใช้อย่างกว้างขวาง และส่วนใหญ่เป็นการใช้กฎหมายเพื่อตัวเองหรือคนที่ตนมีความสัมพันธ์

ตำรวจใช้สิทธิป้องกันเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในสังคม เป็นการกระทำเพื่อผู้อื่น โดยแท้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงทำหน้าที่เปรียบตั้งเครื่องมือของรัฐที่ใช้ดูแลความสงบเรียบร้อย และคุ้มครองคนภายในรัฐให้อยู่อย่างสงบสุขและปลอดภัย เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่บริการแก่ประชาชน ต้องคอยรักษากฎหมาย ป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนให้ปลอดภัย ทำให้ตำรวจต้องแบกรับภาระและความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าคนทั่วไปจึงมีสถานะด้านการบังคับใช้กฎหมายที่เหนือกว่า การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ประชาชนอันมิได้เป็นการใช้กำลังอันมีวัตถุประสงค์เพื่อตนเอง ซึ่งหลักการตามหลักสากลก็ได้อธิบายว่างานของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเป็นงานที่ต้องบริการสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การที่เกิดภัยคุกคามต่อชีวิตและความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย นั้นถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของสังคมโดยรวม ทำให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิ และความปลอดภัยของบุคคล ที่ได้มีการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

2. ประเด็นลักษณะของการใช้กฎหมาย

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องใช้กำลัง เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการจับกุม การตรวจค้น และการควบคุม เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องสามารถควบคุมสถานการณ์ได้เมื่อต้องเผชิญกับภัยอันตรายที่มีความไม่แน่นอนภายใต้ความกดดันการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและต้องสอดคล้องกับข้อกฎหมาย

¹⁴¹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, หน้า 252

เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องประเมินสถานการณ์ว่าลักษณะความผิดว่าผิดฐานใดและภัยคุกคามอยู่ระดับใด เพื่อวางแผนกลยุทธ์เข้าจับกุมผู้กระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้ได้รับภัยอันตรายตามหลักยุทธวิธีที่เป็นสากล ซึ่งแตกต่างจากการป้องกันตัวของบุคคลทั่วไปที่ใช้กฎหมายเป็นไปเพื่อการป้องกันสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่นโดยแท้โดย มิได้มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทอื่นทางสังคมที่ความรับผิดชอบ เว้นแต่บุคคลนั้นได้กระทำการเพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน ซึ่งในเรื่องนี้ก็ยังไม่มีความหมายที่ให้ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานที่เป็นบุคคลทั่วไป สามารถใช้กำลังเพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ได้โดยตรง นอกจากนี้เป็นการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการตามหมายจับ

3. ประเด็นการใช้กำลังภายใต้การควบคุม

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นนอกจากต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจยังถูกควบคุมด้วยระเบียบที่หน่วยงานของตนนั้นกำหนดขึ้นมา ซึ่งระเบียบนั้นได้กำหนดรายละเอียดเพื่อขยายหลักการตามตัวบทกฎหมายที่ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องปฏิบัติตาม เพราะหากไม่ปฏิบัติตามแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจต้องได้รับรับโทษทางวินัย นอกจากนั้น การปฏิบัติในเรื่องการเข้าระงับเหตุ การจับกุม การตรวจค้น การควบคุม เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักยุทธวิธีที่ตนเคยได้รับการฝึกอบรมอันเป็นหลักปฏิบัติที่หน่วยงานต้นสังกัดของตนกำหนดไว้ในแบบฝึก เพราะหากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้ปฏิบัติตามหลักยุทธวิธีที่ได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว หากเกิดความความเสียหายขึ้นอาจถูกพิจารณาว่าไม่ได้ทำตามขั้นตอนที่กำหนดและไม่ได้รับการคุ้มครองดูแลตามสิทธิต่าง ๆ ที่พึงได้ ซึ่งแตกต่างจากการป้องกันตัวของบุคคลทั่วไป ที่บุคคลทั่วไปไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงกฎ ระเบียบใด ๆ หรือต้องปฏิบัติตามหลักการใด ๆ จึงมิได้ถูกควบคุมการปฏิบัติมากเท่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ และสามารถใช้อำนาจได้อย่างอิสระเพียงแต่ต้องกระทำไม่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดก็เพียงพอแล้ว

วิเคราะห์ปัญหาการนำกฎหมายเรื่องการป้องกันมาใช้ในการปฏิบัติงานตำรวจ

เนื่องจากการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจมักใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคท้าย ทำให้การใช้กำลังอย่างเหมาะสม ส่วนใหญ่ต้องยึดและอ้างอิงตามหลักการป้องกันพอสมควรแก่เหตุตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ตามข้อเท็จจริงที่ศาลได้วินิจฉัยเป็นตัวอย่างเอาไว้เป็นกรณี ๆ ไป ซึ่งเห็นได้ว่าศาลจะไม่ได้วินิจฉัยในลักษณะเป็นการวางหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติเพื่อเป็นหลักในการพิจารณา แต่จะเป็นการวินิจฉัยตัดสินเพียงว่าการกระทำนั้นพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ จึงทำให้คำพิพากษาไม่มีลักษณะเป็นหลักกฎหมายที่บุคคลสามารถนำมาอ้างเพื่อใช้ใน

การปฏิบัติได้ ซึ่งแตกต่างประเทศสหรัฐอเมริกาที่คำพิพากษามีลักษณะเป็นดังตัวบทกฎหมายที่สามารถนำมายึดถือเป็นแนวทางได้ ทำให้ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยอาจต้องจำข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นตามคำพิพากษาที่ได้วินิจฉัยเป็นเรื่อง ๆ ว่าการกระทำเช่นไรเป็นการกระทำป้องกันพอสมควรแก่เหตุ และนำตัวอย่างข้อเท็จจริงที่ใกล้เคียงดังกล่าวมาเป็นหลักปฏิบัติในการใช้กำลัง โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพยายามใช้วิธีการที่ใกล้เคียงหรือน้อยกว่าตามข้อเท็จจริงนั้น เพื่อให้การใช้กำลังนั้นชอบด้วยกฎหมายและตนเองไม่ต้องถูกดำเนินคดี

ในเรื่องของข้อเท็จจริงเรื่องการป้องกันที่พอสมควรแก่เหตุแม้ว่าจะมีระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดีที่เป็นตัวอย่างแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการใช้กำลังป้องกันแต่ละกรณี ที่พอจะทำให้ทราบว่า การป้องกันพอสมควรแก่เหตุต้องทำเช่นไร ซึ่งก็ใกล้เคียงกับคำพิพากษาของศาลฎีกาบางฎีกาที่เคยพิพากษาเอาไว้ แต่ก็ไม่อาจยืนยันได้ว่าหากทำตามแล้วผลที่ออกมาจะเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพราะเป็นดุลพินิจของผู้ใช้กฎหมายหรือศาลที่จะนำมาใช้เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมหรือไม่ เพราะไม่ได้มีข้อบังคับใดกำหนดให้ผู้ใช้กฎหมายหรือศาลต้องยึดหรือต้องพิจารณาเรื่องการใช้กำลังพอสมควรแก่เหตุตามระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดีที่บัญญัติไว้ จึงทำให้ยังไม่มีหลักเกณฑ์เรื่องการใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่แน่นอน

เนื่องจากกฎหมายไทยไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายเรื่องการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจเอาไว้ในกฎหมายโดยเฉพาะให้มีความชัดเจนอย่างเช่นประเทศอเมริกา เช่น การใช้อาวุธปืนจะต้องใช้อย่างรอบคอบและเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และการจะใช้กำลังถึงตายต้องใช้เฉพาะเมื่อจำเป็นเพื่อป้องกันชีวิตมนุษย์หรือเพื่อป้องกันอันตรายร้ายแรงต่อร่างกายหรือต้องใช้เมื่อเป็นวิถีทางสุดท้ายแล้วหรือเมื่อวิถีทางอื่นไม่ได้ผล ซึ่งตรงนี้อาจทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดหลักการที่แน่นอนที่เป็นกฎหมาย ทำให้การใช้กำลังอย่างไม่มีทิศทางแน่นอน บางครั้งรุนแรงเกินไป บางครั้งก็ใช้น้อยเกินไปจนตัวเองได้รับบาดเจ็บ ซึ่งอาจส่งกระทบต่อการปฏิบัติงานในการคุ้มครองสิทธิและชีวิตของประชาชนผู้บริสุทธิ์ ทำให้ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องหาหลักการอื่น ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น หลักการตามยุทธวิธีการใช้กำลังจากเขาไปหาหนัก โดยใช้ขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติในการระงับเหตุ (SOP) ที่เกี่ยวข้องกับเหตุที่เกิดขึ้นเป็นประจำ อันเป็นหลักการที่หน่วยงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้เขียนขึ้น แต่หลักการดังกล่าวก็เป็นเพียงแนวทางการปฏิบัติงาน ส่วนการจะนำมาพิจารณาประกอบว่า การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ก็ได้มีผลบังคับให้ผู้ใช้กฎหมายหรือศาลต้องนำมาประกอบการพิจารณาคดี ซึ่งยังไม่ได้ปรากฏเป็นแนวทางการวินิจฉัยการใช้

กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานตามคำพิพากษา แต่อย่างไรทำให้สุดท้ายแล้วสิ่งที่สำคัญคือต้องดูตัวอย่างข้อเท็จจริงตามแนวทางคำพิพากษาอยู่ดี

จึงเห็นได้ว่า ไม่ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะนำหลักเกณฑ์ใดมาใช้ในการปฏิบัติงาน ก็ไม่อาจเอาหลักเกณฑ์ใดหลักเกณฑ์หนึ่งมายึดเป็นหลักได้เลย เพราะไม่ว่าจะนำหลักการใดมายึดปฏิบัติ ก็ไม่มีความแน่นอนหรือมีแนวทางที่เป็นแนวเดียวกัน ทำให้การทำงานเป็นไปได้โดยยาก

เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ ย่อมมีความเสี่ยงที่จะมีโอกาสถูกตั้งข้อหาดำเนินคดีหากเกิดการบาดเจ็บหรือเสียหายขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือภาระหน้าที่ที่รัดตัวประกอบกับกฎหมายที่ไม่มีความแน่นอน อีกทั้งความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดความมั่นใจ ทำให้การปฏิบัติงานไม่มีคุณภาพขาดความเด็ดขาดในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นนอกจากส่งผลถึงความปลอดภัยแล้วยังอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและความปลอดภัยของผู้บริสุทธิ์และประชาชนผู้ตกอยู่ในภยันตรายอีกด้วย เพราะหากเพียงการใช้กำลังในการป้องกันตัวเองจากการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ยังไม่มีความมั่นใจหรือความกล้าอย่างเพียงพอ การจะใช้กำลังเพื่อปกป้องดูแลประชาชนก็คงเป็นไปได้ยาก เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจหาทางหลีกเลี่ยงการเข้าเผชิญเหตุที่มีภัยและมีความเสี่ยง เพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากสถานการณ์นั้น และสุดท้ายหากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมผู้กระทำความผิดทางอาญาได้อย่างเข้มงวดได้แล้ว ความสงบเรียบร้อยของประชาชนถูกก็อาจถูกทำลาย ทำให้สังคมต้องอยู่อย่างหวาดกลัวส่งผลกระทบต่ออิสรภาพการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

วิเคราะห์ประเด็นเหตุฉุกเฉิน (Emergency)

คำว่า “เหตุฉุกเฉิน” หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้ก่อภยันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายได้พยายามจะทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างไม่หยุดยั้งไม่ว่าด้วยวิธีใด จนทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจตกอยู่ในภาวะคับขัน จำต้องใช้กำลังเพื่อป้องกันตัวเพื่อระงับเหตุนั้น หรือเป็นกรณีที่คนร้ายได้ก่อภยันตรายต่อตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีเวลาดังตัวเพราะเป็นสถานการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นโดยพลัน ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องตัดสินใจตอบสนองทันทีทันใดเพื่อให้รอดพ้นจากภยันตรายนั้น ซึ่งมักเป็นสถานการณ์ที่มีการใช้ความรุนแรง

เห็นได้ว่า สถานการณ์ข้างต้นเป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจถูกบังคับด้วยเวลาและความกดดันและจำเป็นต้องตัดสินใจเพียงเสี้ยววินาทีในการใช้กำลัง ซึ่งในสถานการณ์เช่นนั้นหากกฎหมายไม่มีความชัดเจน ยังให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องนำทฤษฎีต่าง ๆ ตัวอย่างคำพิพากษาของศาล ระเบียบ และหลักยุทธวิธี นำมาวิเคราะห์แบบผสมผสานเพื่อหาผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

เหมือนกับการมานั่งพิจารณาในภายหลังเมื่อเหตุการณ์ทั้งหมดได้ผ่านพ้นไปแล้วนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจย่อมไม่อาจตัดสินใจใช้กำลังได้อย่างทันการได้ ดังนั้น ในกรณีเหตุฉุกเฉินมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กฎหมายต้องให้อำนาจต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถดำเนินการไปได้โดยปลอดภัยและชอบด้วยกฎหมายภายใต้ข้อจำกัดอย่างสมเหตุสมผล

วิเคราะห์กฎหมายไทยกับหลักสากลเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

หลักจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่รักษากฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials) ที่เป็นหลักสากลได้อธิบายเกี่ยวกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ว่าต้องใช้ไม่เกินกว่าเหตุ โดยต้องใช้เท่าที่จำเป็น ตามทฤษฎีสัดส่วนที่เหมาะสม เห็นได้ว่ามีสอดคล้องกับทฤษฎีสัดส่วนที่นำมาใช้กับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ของไทยที่ต้องดูเสียก่อนว่าอันตรายที่พึงจะเกิดขึ้นนั้น จะได้สัดส่วนกับอันตรายที่ผู้กระทำได้กระทำเพื่อป้องกันนั้นหรือไม่

ในส่วนของทฤษฎีวิถีทางที่น้อยที่สุดของไทยที่ผู้กระทำต้องใช้วิถีทางน้อยที่สุดที่จะทำให้เกิดอันตรายนั้น หากเปรียบเทียบกับหลักสากลก็เห็นได้ว่าใกล้เคียงกับหลักการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามหลักจรรยาบรรณฯ และหลักการใช้อาวุธปืนฯ ที่กำหนดให้การใช้อาวุธปืนถือเป็นมาตรการขั้นสุดท้าย และควรพยายามทุกหนทางที่จะไม่ใช้อาวุธปืนและเป็นไปตามหลักการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทย แต่ในหลักเรื่องการใช้อาวุธปืนตามหลักสากลนั้น จะมีการกำหนดข้อยกเว้นไว้อย่างชัดเจนว่า แม้จะไม่ควรใช้อาวุธปืน แต่หากผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดมีการต่อต้านการจับด้วยอาวุธหรือเป็นอันตรายต่อชีวิต และมาตรการอื่น ๆ ไม่เพียงพอที่จะหยุดยั้งโดยใช้ความรุนแรงน้อยกว่าแล้วก็สามารถใช้อาวุธปืนได้ ในประเด็นนี้ผู้เขียนมองว่าเป็นการวางหลักการเรื่องความเหมาะสมสำหรับการใช้อาวุธปืนตอบโต้กับภัยอันตรายในระดับที่มีความรุนแรงถึงชีวิตหรืออันตรายต่อร่างกายอย่างร้ายแรงหรืออันตรายสาหัส แต่ในประเทศไทยยังไม่ได้มีการนำหลักการนี้เข้ามาใช้เพื่อเป็นหลักในการยึดถือปฏิบัติ

หลักสากลที่สำคัญอีกหนึ่งหลักหลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย (Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials) เป็นอีกหนึ่งหลักที่กำหนดหลักการพื้นฐานในการใช้กำลังและอาวุธปืนที่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้อย่างชัดเจน โดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะใช้อาวุธปืนได้ก็ต่อเมื่อเพื่อการป้องกันตัวเองหรือป้องกันผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายร้ายแรงที่ใกล้จะมาถึงและมีความรุนแรงที่อาจถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายสาหัส หรือเพื่อป้องกันการตระเตรียมก่ออาชญากรรมที่ร้ายแรงประเภทที่กำลังจะก่อตรายแก่ชีวิต หรือเพื่อทำการจับกุมบุคคลที่แสดงออกว่ากำลังจะก่ออันตรายและได้ต่อสู้ขัดขวางเจ้าหน้าที่นั้นหรือเพื่อ

ป้องกันการหลบหนีของบุคคลที่แสดงออกว่ากำลังจะก่ออันตรายและต่อผู้ขัดขวาง ซึ่งหลักเกณฑ์นี้เป็นหลักเกณฑ์ที่ทำให้เห็นว่าความอันตรายระดับใดที่มีความเหมาะสมที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถใช้อาวุธปืนได้แต่ไทยยังไม่ได้นำหลักดังกล่าวมาทบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากลดังกล่าว

ในต่างประเทศเช่นประเทศสหรัฐอเมริกาจะเห็นได้ว่าการนำบทบัญญัติของหลักสากลเรื่องการใช้อำนาจและการใช้อาวุธปืนมาเป็นหลักกฎหมาย เพื่อให้เห็นถึงความเหมาะสมของหลักการใช้อำนาจอย่างชัดเจน โดยอนุญาตให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายสามารถใช้อำนาจถึงชีวิตได้เมื่อภัยอันตรายที่เกิดขึ้นนั้นรุนแรงถึงชีวิตหรือเป็นอันตรายสาหัสแล้ว ก็สามารถใช้อาวุธปืนได้แล้ว โดยไม่ต้องคำนึงอีกว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเลือกยิงจุดที่ไม่สำคัญเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับหลักสัดส่วนอีก

ในส่วนนี้ผู้เขียนมองว่าการนิยามการใช้อาวุธปืนต่ออาวุธมีที่สามารถก่ออันตรายถึงชีวิตหรือบาดเจ็บสาหัสได้นั้น เป็นการใช้อำนาจตามหลักสัดส่วนเรียบร้อยแล้ว แต่เรื่องความเหมาะสมนี้ยังไม่สิ้นสุด เพราะการใช้อาวุธปืนต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อหยุดยั้ง ซึ่งการหยุดยั้งตามความคิดของผู้เขียนนั้น หมายถึง หากผู้ก่ออันตรายได้หมดความสามารถในการก่อภัยคุกคามแล้ว การใช้อาวุธปืนก็ควรหยุดลงด้วย ซึ่งต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงของสถานการณ์ เช่น หากผู้ร้ายถือมีดยาววิ่งเข้ามาจะทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตำรวจสามารถใช้อาวุธปืนระงับเหตุได้แล้วเพราะเข้าหลักสัดส่วน โดยไม่จำเป็นต้องไปเลือกยิงจุดที่ไม่สำคัญอีก เพราะถือได้ว่าได้สัดส่วนแล้ว แต่หากเจ้าหน้าที่ได้ยิงผู้ก่ออันตรายจนไม่สามารถวิ่งมาทำร้ายได้แล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องหยุดยิง ไม่ใช่ยิงจนแน่ใจว่าผู้ร้ายนั้นได้เสียชีวิต เป็นต้น

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ในมลรัฐมินนิโซตาก็จะเห็นได้ว่าจะมีการบัญญัติหลักการนี้เข้าไปในบทกฎหมายเรื่องการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ของไทยไม่ได้มีการนำหลักนี้เข้ามาใช้

วิเคราะห์กฎหมายเรื่องการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจของไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายเรื่องการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเด็นนี้ผู้เขียนได้นำกฎหมายเรื่องการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยมาเปรียบเทียบกับกฎหมายเรื่องการป้องกันตัวของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ประกอบด้วยหลักกฎหมายที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลสูงและบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการใช้อำนาจหรือการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในมลรัฐมินนิโซตา (Minnesota) เนื่องจากเห็นว่า แม้ประเทศสหรัฐอเมริกา จะใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ส่วนประเทศไทยใช้ระบบ

กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ซึ่งมีความแตกต่างกัน แต่ในเรื่องการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพลวัตของมนุษย์ ที่เป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องอ้างอิงผลลัพธ์จากการพิสูจน์และทดลองที่มีมาตรฐานความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศ อีกทั้งเรื่องดังกล่าวยังเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธและความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เห็นได้ว่าเป็นเรื่องเฉพาะวิชาชีพซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการบัญญัติกฎหมายสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้โดยเฉพาะ ที่มีความละเอียดและชัดเจนยิ่งกว่าประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) และคำนึงถึงความเป็นจริงของสถานการณ์ในภาวะฉุกเฉินได้อย่างสมเหตุสมผล และยังมีมาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศ จึงเห็นว่าการนำกฎหมายประเทศของสหรัฐโดยนำจุดเด่นของกฎหมายในมลรัฐมินนิโซตา (Minnesota) มาเปรียบเทียบกับจะสามารถทำให้เห็นข้อแตกต่าง และเห็นถึงความสำคัญของการบัญญัติกฎหมายให้อย่างชัดเจนและเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉินได้เป็นอย่างดี

1. การแบ่งประเภทเรื่องของการป้องกัน

ในประเทศไทยกฎหมายไม่ได้มีการแบ่งประเภทเรื่องของการป้องกันว่าแบ่งเป็นเรื่องอะไรบ้าง แต่กฎหมายเรื่องของการป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 สามารถนำมาปรับใช้ได้กับทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับป้องกันสิทธิของบุคคล นอกจากนั้นยังนำมาใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกด้วยในการจับกุม โดยนำมาประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคท้าย ซึ่งแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการแบ่งประเภทของการป้องกันออกเป็นเรื่อง ๆ ได้แก่ การป้องกันตัว, การป้องกันผู้อื่น และการป้องกันทรัพย์สิน ซึ่งในแต่ละเรื่องของการป้องกันก็จะมี ความแตกต่างในเรื่องของหลักการ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาเรื่องกันป้องกันในเคสสถานแตกต่างจากการป้องกันทั่วไป เพราะกฎหมายจะนำหลัก Castle Doctrine เข้ามาใช้ในการพิจารณาและให้สิทธิผู้ป้องกันไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยง โดยข้อสันนิษฐานทางกฎหมายจะเป็นคุณแก่ผู้ป้องกันมากกว่า

2. การแบ่งระดับการใช้กำลังป้องกันตัว

ในประเทศไทยเรื่องการใช้กำลังป้องกันตัวที่จะทำให้การป้องกันนั้นเป็นการใช้กำลังที่ไม่มีความผิดกฎหมาย การป้องกันนั้นจะต้องกระทำพอสมควรแก่เหตุ ซึ่งการพิจารณาว่าพอสมควรแก่เหตุหรือไม่นั้นจะพิจารณาจากทฤษฎีสัดส่วนและทฤษฎีวิถีทางน้อยที่สุด ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ใช้กฎหมายว่าจะใช้อย่างไร แต่กฎหมายไทยไม่ได้มีหลักกฎหมายใดหรือหลักเกณฑ์ใดที่กำหนดระดับของการใช้กำลังเอาไว้ ว่าอันตรายขนาดไหนถึงจะควรใช้กำลังระดับใด การพิจารณาการใช้กำลังที่พอสมควรจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บังคับใช้กฎหมายหรือ

ตัวผู้พิพากษาเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีหลักเกณฑ์มาตรฐานกลางแต่สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา การใช้กำลังจะแบ่งระดับการใช้กำลังออกเป็น 2 ระดับใหญ่ ๆ 1) ระดับถึงตาย (Deadly force) 2) การใช้กำลังไม่ถึงตาย (Non Deadly force) ซึ่งแต่ละหลักเกณฑ์ของแต่ละระดับก็จะมีเหตุผลความจำเป็นที่แตกต่างกัน โดยหลักเกณฑ์การใช้กำลังถึงตายจะมีการวางหลักที่เป็นมาตรฐานคล้ายกันไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาของศาลสูง หลักกฎหมายใน Model Penal Code หรือกฎหมายในระดับมลรัฐของมินนิโซต้า (Minnesota) เอาไว้อย่างชัดเจนว่า สามารถใช้ได้เพื่อตอบโต้ต่ออันตรายถึงชีวิตหรือตอบโต้ต่อภัยอันตรายที่อันตรายร้ายแรงต่อร่างกายหรือทำให้ได้รับอันตรายสาหัส จึงเป็นหลักเกณฑ์มาตรฐานกลางที่สามารถยึดถือได้อย่างชัดเจน

ในส่วนของผู้พิพากษาที่ตำรวจในเรื่องหลักเกณฑ์การใช้กำลัง ก็จะมีการแบ่งระดับการใช้กำลังเช่นเดียวกันกับหลักการป้องกันข้างต้นคือแบ่งออกเป็น 2 ระดับ แต่เงื่อนไขการใช้กำลังและเหตุผลเป็นคนละอย่างกับการป้องกันโดยทั่วไป เนื่องจากกฎหมายมุ่งที่จะกำหนดให้การใช้กำลังของผู้พิพากษาที่เป็นเรื่องการบังคับตามกฎหมายเรื่องการจับ การตรวจค้น แทนที่จะเป็นเรื่องการป้องกันจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยหลักเกณฑ์เรื่องการใช้กำลังระดับถึงตายศาลฎีกาของประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักเกณฑ์การใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) ไว้โดยเฉพาะว่าสามารถใช้ได้เมื่อมีความจำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีและเจ้าหน้าที่มีเหตุอันเชื่อได้ว่ามีการคุกคามต่อการเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บทางร่างกายอย่างรุนแรงหรืออันตรายสาหัสต่อเจ้าหน้าที่หรือผู้อื่น

3. ประเด็นเรื่องของคุณพิจารณาความเหมาะสมในการใช้กำลังของผู้พิพากษาที่ตำรวจ

ประเทศสหรัฐอเมริกาจะไม่ได้ใช้ดุลยพินิจของบุคคลทั่วไปมาตัดสินว่าการกระทำของผู้พิพากษาที่ตำรวจที่ใช้กำลังไปนั้นเหมาะสมหรือไม่ แต่หลักความเหมาะสมของการใช้กำลังในแต่ละสถานการณ์ได้มีคำพิพากษาของศาลฎีกาวางหลักว่า ต้องพิจารณาจากความรับรู้หรือความเข้าใจของผู้พิพากษาที่ตำรวจอันมีเหตุผลต่อสถานการณ์ในตอนนั้นว่าจะใช้ดุลยพินิจตอบโต้เช่นเดียวกันหรือไม่ มากกว่าการตัดสินใจที่ย้อนกลับมาคิดเมื่อสถานการณ์ได้ผ่านพ้นไปแล้วว่าควรทำเช่นนั้น

ส่วนกฎหมายในมลรัฐมินนิโซต้า (Minnesota) ก็ให้ความสำคัญกับการใช้ดุลยพินิจและความเป็นจริงของสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเผชิญเช่นกัน โดยกล่าวไว้ในเจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่องการใช้กำลังของผู้พิพากษาที่ตำรวจในการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) ว่า การพิจารณาว่าจะต้องใช้กำลังถึงตายหรือไม่ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องประเมินแต่ละสถานการณ์โดยคำนึงถึงพฤติการณ์เฉพาะของแต่ละกรณี และต้องประเมินจากมุมมองของผู้พิพากษาที่ตำรวจที่มีเหตุผลในสถานการณ์เดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับผลรวมของพฤติการณ์ที่เจ้าพนักงานทราบ

หรือรับรู้ในขณะนั้นมากกว่าประโยชน์ของการมองย้อนกลับไป โดยเหตุการณ์ทั้งหมดจะต้องคำนึงถึงโอกาสที่เจ้าพนักงานอาจถูกบังคับให้ตัดสินใจอย่างรวดเร็วเกี่ยวกับการใช้กำลังถึงตาย

ตาราง 1 เปรียบเทียบกฎหมายเรื่องการป้องกันตัวระหว่างประเทศไทยกับ

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศ	การแบ่งประเภท เรื่องการป้องกัน	การแบ่งระดับการ ใช้กำลังป้องกันตัว	การป้องกันตัว ของตำรวจกับ ประชาชน	การใช้ดุลพินิจเรื่อง ความเหมาะสมของ การใช้กำลัง
ประเทศไทย	ไม่มีการแบ่งประเภท เรื่อง การป้องกัน	ไม่มีการแบ่งระดับ การใช้กำลัง เพียงแต่ ระบุว่าต้องกระทำพอ สม ควรแก่เหตุ	ใช้กฎหมายเดียวกัน คือ ป.อาญา มาตรา 68	พิจารณาจากดุลพินิจ ของบุคคลทั่วไป
ประเทศสหรัฐอเมริกา	มีการแบ่งประเภท ของการป้องกัน ออกเป็นเรื่องๆ ได้แก่ การป้องกันตัว, การป้องกันผู้อื่น และ การป้องกันทรัพย์สิน	มีการแบ่งระดับการ ใช้กำลังเป็น 2 ระดับ คือ ระดับการใช้กำลัง ไม่ถึงตาย และระดับ การใช้กำลังถึงตาย	มีการบัญญัติกฎหมาย ไว้โดยเฉพาะสำหรับ ตำรวจเพื่อให้ สอดคล้องกับภารกิจ และหน้าที่	พิจารณาจากความ รับรู้หรือความเข้าใจ ของตำรวจอันมี เหตุผลต่อสถานการณ์ ในตอนนั้นว่าจะใช้ ดุลพินิจตอบได้ เช่นเดียวกันหรือไม่

ที่มา: ผู้วิจัย

วิเคราะห์ความแตกต่างเรื่องการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศไทยกับประเทศ สหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกาคนอเมริกาเป็นชาติที่ขึ้นชื่อในเรื่องวัฒนธรรมที่ตรงไปตรงมา พุดอย่างที่คิดโดยไม่ได้มองว่าเป็นการไม่รักษาน้ำใจ ตัวตนที่เป็นจะพูดตรง ๆ เพราะไม่ชอบการปิดบัง ไม่มีพิธีหรือหยาบอะไรมาก¹⁴² ทำให้การบังคับใช้กฎหมายจึงไม่ต้องอยู่บนพื้นฐานความเกรงอกเกรงใจผู้ใหญ่-ผู้น้อย ทำให้การบังคับใช้กฎหมายจึงมีความเด็ดขาดอยู่บนพื้นฐานสิทธิที่เท่าเทียมกัน การบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายกฎหมายค่อนข้างให้ความสำคัญในดุลพินิจความเชื่อของตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจ หรือเชื่อในดุลพินิจความความเข้าใจในขณะนั้นแม้ว่าความจริงจะมีภัยอันตราย

¹⁴² North America Study. Culture ShockII ที่นักเรียนไทยต้องเจอ. สืบค้นวันที่ 15 ตุลาคม 2566.

หรือไม่มีภัยอันตราย ทำให้เรื่องการใช้กำลังบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความได้เปรียบในการเผชิญอันตราย เพราะแค่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเชื่ออันสมเหตุสมผลก็ทำให้การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจชอบด้วยกฎหมายแล้ว จึงมีลักษณะค่อนข้างเน้นไปตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) ที่การบังคับใช้กฎหมายต้องมีการดำเนินการต้องมีคุณภาพเด็ดขาด และรวดเร็ว ลดโอกาสในการคัดค้านของอาชญากรรมให้น้อยที่สุด โดยระบบต้องไม่มีความยุ่งยากในเรื่องพิธีการหรือขั้นตอนซับซ้อน อันทำให้ขัดขวางการมุ่งไปข้างหน้า การสันนิษฐานของตำรวจ คือ กระบวนการคัดกรองที่อันเป็นเครื่องวัดที่น่าเชื่อถือได้ว่าใครน่าจะได้กระทำความผิด

ในเรื่องหลักการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีลักษณะเป็นการยืนหยัดต่อสู้ตามหลัก (Stand your ground) โดยให้สิทธิแก่พลเมืองสามารถตอบโต้โดยใช้กำลังเพื่อป้องกันต่อภัยอันตรายได้ทันทีโดยไม่ต้องถอยหนี แม้ผลที่ตามมาอาจร้ายแรงถึงขั้นทำให้อีกฝ่ายหนึ่งถึงขั้นเสียชีวิตเพราะว่าความถูกต้องไม่จำเป็นต้องยอมอ่อนข้อให้กับความไม่ถูกต้อง โดยให้สิทธิเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถพิจารณาว่าหากคนร้ายขยับและมีทีท่าคล้ายจะต่อสู้อาจจะหยิบสิ่งของหรือค้นหาอาวุธ หรือเพียงแต่มีเหตุอันสมควรอันเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าได้ว่าจะเป็นภัยอันตราย เจ้าหน้าที่ตำรวจมีสิทธิที่จะกระทำการป้องกันโดยยิงก่อนได้ทันที นอกจากนี้ในกรณีผู้ต้องหาที่กระทำความผิดร้ายแรง (Felony) หลบหนีจากการจับกุม ก็สามารถใช้อำนาจที่มีความรุนแรงจัดการได้เช่นเดียวกัน จึงเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใต้หลักเกณฑ์นี้ได้ครอบคลุมและเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงของสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะที่ไม่อาจคาดเดา ควบคุมไม่ได้ มีความแปลกใหม่ กัดดันด้านเวลา และต้องประสบกับความกดดันทางร่างกายอันเกี่ยวกับการรับรู้แคบลง การได้ยินเสียงลดลง และเกิดการมองเห็นแบบอุโมงค์ ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องตอบสนองทางร่างกายแบบอัตโนมัติแบบสัญชาตญาณตามการรับรู้เพื่อเอาชีวิตรอด ดังนั้นการที่กฎหมายที่ให้สิทธิเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังเพื่อป้องกันภัยอันตรายโดยใช้ความเชื่อโดยมีเหตุผลแบบนั้น จึงเอื้ออำนวยกับการเผชิญเหตุฉุกเฉินในสถานการณ์คับขันอย่างเหมาะสมและทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความได้เปรียบและปลอดภัยในการปฏิบัติงานมากกว่า ประเทศไทยมีพื้นฐานจากสังคมวัฒนธรรมในลักษณะเป็นคนจิตใจอ่อนโยน นับถือผู้หลักผู้ใหญ่ อ่อนน้อม หลีกเลียงความขัดแย้ง และการเผชิญหน้าด้วยความรุนแรง ให้ความสำคัญเกี่ยวกับระดับฐานะตำแหน่งของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายจึงเน้นความละมุนละม่อมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การจะจับหรือบังคับใช้กฎหมายต้องพิจารณาถึงตำแหน่งหน้าที่การงานของบุคคลมาประกอบ หากช่วยเหลือกันได้ก็มักจะช่วยเหลือกันการบังคับใช้กฎหมายของไทยจึงขาดความเด็ดขาดเป็นมาตรฐานเดียวกัน

กฎหมายจึงมีลักษณะเปิดกว้างและให้อำนาจแก่ผู้มีตำแหน่งในสังคมสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางเพื่อบังคับใช้กฎหมาย ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีมาตรฐานเดียวกัน คนที่เป็นชาวบ้านธรรมดาไม่มีอำนาจทางสังคมจึงอาจถูกกดขี่ข่มเหงและไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเช่นคนมีอำนาจได้ อันเป็นที่มาของความเคลือบแคลงใจของคนในสังคมต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้บังคับใช้กฎหมายที่เกรงว่าอาจจะช่วยเหลือพรรคพวกเดียวกันหรือใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกไม่ควรได้

การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยจึงเน้นการใช้สันติวิธีเป็นหลัก และการใช้กำลังหรืออาวุธปืนให้น้อยที่สุด และจะใช้เฉพาะเมื่อวิธีการอื่นไม่มีประสิทธิผล และเน้นการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าให้มากที่สุด เพราะการจะใช้กำลังได้อย่างชอบด้วยกฎหมายจะมีลักษณะเป็นกรณีไม่มีทางเลือกอื่นแล้ว หรือไม่สามารหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งโดยหลักเห็นได้ว่าจะมีความสอดคล้องกับหลักสากลอันเกี่ยวกับหลักพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและใช้อาวุธปืนอีกทั้งกฎหมายไทยเรื่องการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจยังให้ความสำคัญกับ ทฤษฎีสัดส่วนที่เหมาะสม อันเป็นไปตามหลักสากลเรื่องจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่รักษากฎหมายอีกด้วย การบังคับใช้กฎหมายของไทยจึงเน้นไปทางทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) การคุ้มครองสิทธิบางอย่างของประชาชนมากกว่าการพยายามป้องกันอาชญากรรม โดยบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่าประกอบอาชญากรรมเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำการนั้นเท่านั้น

วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางกฎหมายอาญา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางอาญาและมีความรู้ด้านกฎหมาย และเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์สูง เพื่อเก็บข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์แล้วนำมาวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน

1. ประเด็นเรื่องขอบเขตของการป้องกันตัวที่พอสมควรแก่เหตุ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“เรื่องขอบเขตของการการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ยังไม่ชัดเจน เนื่องจากมีปัญหาอยู่ที่การตีความหรือการใช้กฎหมายตามแนว

ความเห็นในทางทฤษฎีหรือแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งแตกต่างกันว่าการกระทำเพียงใดที่อยู่ในขอบเขตหรือเกินขอบเขตของการป้องกัน”¹⁴³

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเทิง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“บทบัญญัติดังกล่าวมีขอบเขตหลักเกณฑ์ของการป้องกันตัวที่ไม่ค่อยชัดเจนเท่าไรนัก เพราะหลักเกณฑ์ของการป้องกันตัวส่วนใหญ่จะมาจากคำพิพากษาของศาลฎีกาเป็นหลัก ซึ่งอาจทำให้การเกิดความเข้าใจในการตีความของผู้บังคับใช้กฎหมายของบทบัญญัติดังกล่าวที่คลาดเคลื่อนได้”¹⁴⁴

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเทิง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“ไม่ชัดเจน กล่าวคือ กรณีเกิดการต่อสู้ที่จำเป็นต้องใช้อาวุธเพื่อป้องกันตัว ซึ่งจำเป็น ต้องกระทำเพื่อป้องกันตัว หรือทรัพย์สิน จนทำให้คนร้ายนั้นได้รับอันตรายหรือถึงแก่ความตาย ยังไม่สามารถฟันธงโดยชัดแจ้งว่าเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุอย่างชัดเจน ผู้ป้องกันตัวยังต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อนำสืบพิสูจน์กระทำในชั้นศาลด้วย”¹⁴⁵

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเทิง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“การพิจารณาเรื่องการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุจึงไม่มีขอบเขตอย่างชัดเจนเพียงพอ แต่เป็นการใช้ดุลพินิจพิจารณาของศาลเป็นเรื่อง ๆ ไป ข้อเสียของการไม่ระบุขอบเขตของการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ ก็คือผู้ที่ป้องกันตัวเองไม่สามารถรู้ได้อย่างชัดเจนว่าการกระทำของตนเองเป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ เพราะไม่มีการนิยามคำดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้เกิดความสับสนถ้าเกิดเหตุร้ายขึ้นมาว่าตนเองสมควรจะต้องใช้หลักการป้องกันตัวเองอย่างไรจึงจะพอสมควรแก่เหตุ”¹⁴⁶

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลแขวงเวียงป่าเป้า อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

¹⁴³ นิติกรชำนาญการพิเศษ, ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย, 6 ธันวาคม 2566, การสัมภาษณ์

¹⁴⁴ นิติกรชำนาญการพิเศษ, ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย, 25 พฤศจิกายน 2566, การสัมภาษณ์

¹⁴⁵ เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ, ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย, 26 พฤศจิกายน 2566, การสัมภาษณ์

¹⁴⁶ นิติกร, ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย, 25 พฤศจิกายน 2566, การสัมภาษณ์

“ตาม ป.อาญา ม 68 หลักการดังกล่าวนั้นยังไม่มี ความชัดเจนและเหมาะสมเพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้กว้างเกินไป ไม่มีความชัดเจน ควรจะมีบทบัญญัติเรื่องการป้องกันตัวสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ไว้เป็นการเฉพาะ เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจเผชิญเหตุได้ปรากฏตัวขึ้น ได้ออกคำสั่งให้ผู้ก่อเหตุ โดยทั่วไปผู้ก่อเหตุควรที่จะเกรงกลัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากยังฝ่าฝืนไม่เกรงกลัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของแล้ว การปกป้องชีวิต ทรัพย์สินของคนในสังคม คงเป็นไปได้ยาก รัฐควรกำหนดการกระทำพอสมควรแก่เหตุให้ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ที่ยังป้องกันเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจ”¹⁴⁷

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“ขอบเขตของการป้องกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 นั้น ยังมีปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตหรือข้อจำกัด เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายข้างต้นไม่ได้อธิบายเรื่องของขอบเขตของการกระทำใดเป็นการกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือสิทธิของผู้อื่นอันเกิดจากการละเมิดของกฎหมาย ว่ามีขอบเขตถึงเรื่องใดบ้างจึงมีความไม่ชัดเจน เพียงแต่กำหนดข้อจำกัดว่าการใช้สิทธิป้องกันไว้เพียงการกระทำไม่เกินกว่าเหตุ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการเข้าใจผิดสำหรับการกระทำเพื่อป้องกันและอาจทำให้ผู้กระทำป้องกันได้กระทำป้องกันที่เกินกว่าเหตุ”¹⁴⁸

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวน อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“เป็นบทบัญญัติที่มีความไม่ชัด ต้องนำมาปรับใช้เป็นที่กรณีไป ต้องใช้การตีความและพิจารณาว่าการป้องกันดังกล่าวพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ ต้องมีการคิดไตร่ตรองมากเกินไป ขัดกับสถานการณ์จริง และขัดกับสัญชาตญาณการเอาตัวรอดของมนุษย์”¹⁴⁹

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่งานหน่วยปฏิบัติการพิเศษ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“ขอบเขตการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ ไม่มีความชัดเจนเพียงพอ คำว่าพอสมควรแก่เหตุเป็นความหมายกว้าง ๆ ไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์

¹⁴⁷ เจ้าหน้าที่งานตำรวจศาล, ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, 27 พฤศจิกายน 2566, การสัมภาษณ์

¹⁴⁸ รองสารวัตรประจำกองบัญชาการตำรวจนครบาล, ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย, 1 ธันวาคม 2566, การสัมภาษณ์

¹⁴⁹ รองสารวัตร(สอบสวน)สถานีตำรวจภูธรพญาเม็งราย, ตำบลพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย, 2 ธันวาคม 2566, การสัมภาษณ์

หรือวิธีการใดใดในการ ปฏิบัติป้องกันตนเองหรือผู้อื่นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้ทราบถึงความหมายของคำว่าพอสมควรแก่เหตุ นั้น ทุกวันนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ด้วยหลักยุทธวิธีและประสบการณ์ เฉพาะตัวของเจ้าหน้าที่ โดยพยายามปรับให้เข้ากับตัวบทกฎหมายมากที่สุด เช่น ระวังเหตุคนร้าย 1 คนมีอาวุธเป็นไม้หน้าสามอาละวาดไล่ทุบตีชาวบ้าน ตำรวจก็ต้องใช้กำลังคนมากกว่า ใช้อุปกรณ์ที่ไม่ร้ายแรงไปกว่าไม้หน้าสามแต่ไม่เสียเปรียบในการจับกุม เช่น โล่ ไม้ง่าม กระบองปืนช็อตไฟฟ้า เป็นต้น”¹⁵⁰

จากการสัมภาษณ์ประเด็นเรื่องบทบัญญัติของกฎหมาย ทำให้ทราบถึงความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ที่เห็นสอดคล้องกันว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เรื่องการป้องกันมีความหมายที่กว้างและมีขอบเขตที่ไม่ชัดเจนเพียงพอ ยังมีปัญหาเรื่องการตีความเกี่ยวกับการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุที่ยังไม่มีความแน่นอน และยังคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง ผลของการไม่ระบุขอบเขตของการป้องกันที่พอสมควรแก่เหตุที่ชัดเจน ทำให้ผู้ที่ป้องกันตัวไม่สามารถรู้ได้ว่าการกระทำของตนเองเป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ เพราะไม่มีการนิยามคำดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน ทำให้ต้องนำคำพิพากษาของศาลฎีกามาเป็นกรณีตัวอย่างในการหาหลักการปฏิบัติ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดความสับสนเมื่อจำเป็นต้องทำการป้องกันว่าควรทำอย่างไร จึงจะเป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ ซึ่งการวิเคราะห์การป้องกันอย่างเหมาะสมนั้น ต้องใช้การพิจารณาที่ไตร่ตรองมากเกินไป ชัดกับสถานการณ์จริง และชัดกับสัญชาติญาณการเอาตัวรอดของมนุษย์ อีกทั้งเมื่อทำการป้องกันตัว ผู้ทำการป้องกันตัวยังต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อนำสืบพิสูจน์ในชั้นศาลที่ใช้ระยะเวลาอันยาวนานอีกด้วย

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์อีกแนวคิดหนึ่ง มีความเห็นว่าจากตัวบทกฎหมาย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 นั้น มีความชัดเจนแล้ว

2. ประเด็นเรื่องมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องบันทึกวิธีโอชณะใช้กำลังระงับเหตุทุกครั้ง เพื่อพิสูจน์การใช้กำลังอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมาย

ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำโหดร้ายทารุณ พ.ศ. 2565 ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมตัว จนกระทั่งเจ้าหน้าที่นั้นได้นำตัวผู้จับที่ถูควบคุมส่งต่อให้พนักงานสอบสวน หรือจนกว่าได้มีการปล่อยตัว ซึ่งกฎหมายนี้สามารถนำมาใช้ร่วมกับการใช้กำลังเพื่อป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ในการควบคุมตรวจสอบการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

¹⁵⁰ ผู้บังคับหมู่หน่วยปฏิบัติการพิเศษ กองกำกับการสืบสวนตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย, 30 พฤศจิกายน 2566, การสัมภาษณ์

เนื่องจากเป็นหลักฐานที่มีความชัดเจน ทำให้เห็นข้อเท็จจริงว่าการกระทำนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ อีกทั้งยังสามารถนำมาพิสูจน์เพื่อใช้คุ้มครองตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อีกด้วยหากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการป้องกันโดยชอบ และอาจทำให้ผู้ใช้ดุลพินิจเข้าใจถึงความเป็นจริงของสถานการณ์ได้สมจริงมากขึ้นกว่าการจินตนาการด้วยตนเอง จึงถือเป็นการยกระดับเรื่องความโปร่งใสการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพราะทำให้เกิดกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติงาน สามารถนำวิดีโอที่บันทึกมาเป็นพยานหลักฐานในการตรวจสอบได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสังคมในยุคดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐจากสื่อต่าง ๆ และยังเป็นการคุ้มครองสิทธิของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“การบันทึกภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวในการระงับเหตุจึงอาจส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะทำให้เกิดกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติงานหากมีความจำเป็นต้องใช้กำลังในการระงับเหตุและเกิดกระทบกระทั่งกันก็สามารถนำภาพที่บันทึกมาเป็นพยานหลักฐานในการตรวจสอบได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเปิดโอกาสให้สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐและถ่วงดุลให้เหมาะสม ดังนั้น หากมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องบันทึกวิดีโอจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม โดยเฉพาะหากมีความจำเป็นที่ต้องใช้กำลังในการป้องกันตัวเพื่อระงับเหตุให้ถือเป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นประจักษ์พยานที่รับฟังได้โดยไม่ต้องนำสืบในการอำนวยความสะดวกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา”¹⁵¹

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเทิง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“เห็นด้วยกับการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องบันทึกวิดีโอขณะใช้กำลังระงับเหตุทุกครั้ง เพื่อพิสูจน์การใช้กำลังอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมายนั้น ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานอาจเกิดความไม่สะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ก็ตาม แต่เพื่อให้เกิดความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานก็ต้องมีการอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายอย่างท่องแท้ต่อไป”¹⁵²

¹⁵¹ นิติกรชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้วเชิงอรธรที่ 143

¹⁵² นิติกรชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้วเชิงอรธรที่ 144

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเทิง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“เห็นว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้ถูกจับกุมเป็นอย่างดี เพราะอาจจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าพนักงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ กลั่นแกล้ง หรือยึดสิ่งของผิดกฎหมายให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อรีดไถทรัพย์สิน หรือกลั่นแกล้งให้ต้องได้รับโทษทางอาญา โดยที่จำเลยไม่สามารถนำสืบสู้ได้ เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจ มีความรู้ความสามารถในด้านการจับกุม การทำสำนวนสืบสวนสอบสวน สามารถปกปิดข้อเท็จจริง และสร้างพยานหลักฐานให้สำนวนมีน้ำหนัก ทำให้ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง ดังนั้น มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องบันทึกวีดิโอขณะใช้กำลังระงับเหตุ ทุกครั้งจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ได้อย่างชัดเจน”¹⁵³

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเทิง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“การบันทึกวีดิโอขณะใช้กำลังระงับเหตุเป็นสิ่งที่ดี เพราะจะเป็นหลักฐานในการพิสูจน์ ทั้งความบริสุทธิ์และความผิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ทั้งนี้ไม่ควรเป็นการเพิ่มภาระในการปฏิบัติหน้าที่แก่เจ้าพนักงานตำรวจเกินสมควรหากการที่ต้องบันทึกวีดิโอขณะใช้กำลังระงับเหตุ เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ระงับเหตุได้อย่างเต็มที่ หรือควรมีมาตรการกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะการระงับเหตุที่เหตุร้ายแรงหรือเป็นเหตุฉุกเฉิน แต่หากเป็นการระงับเหตุทั่วไปก็ควรใช้มาตรการอย่างอื่นแทนการบันทึกวีดิโอ”¹⁵⁴

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลแขวงเวียงป่าเป้า อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“เห็นด้วยกับการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องบันทึกวีดิโอขณะใช้กำลังระงับเหตุ ทุกครั้งเพื่อพิสูจน์การใช้กำลังอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมาย และควรจัดหากล้องบันทึกวีดิโอให้มีมาตรฐานสากล สามารถประยุกต์ใช้เสมือนเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องแบบตำรวจ แต่ควรมีข้อยกเว้น หากไม่สามารถบันทึกได้ทันเวลาที่ หรือมีเหตุพอสมควรที่ไม่สามารถบันทึกได้”¹⁵⁵

¹⁵³ เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 145

¹⁵⁴ นิติกร, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 146

¹⁵⁵ เจ้าพนักงานตำรวจศาลปฏิบัติกร, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 147

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“เห็นด้วย เนื่องจากภาพเคลื่อนไหววิดีโอเป็นพยานหลักฐานที่สามารถยืนยันการระงับเหตุได้ดีที่สุด แต่ทั้งนี้การใช้กำลังระงับเหตุก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ย่อมส่งผลให้เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องมีการระงับเหตุอย่างมีมาตรฐาน และมีการฝึกฝนการระงับเหตุได้อย่างถูกต้อง”¹⁵⁶

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวน อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“การที่กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจบันทึกวิดีโอขณะเข้าระงับเหตุ เพื่อตรวจพิสูจน์การใช้กำลังนั้น ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจากขณะการใช้กำลังระงับเหตุอาจเกิดข้อครหาในการปฏิบัติหน้าที่ว่าให้กำลังเกินกว่าเหตุหรือไม่ การที่บันทึกวิดีโอขณะระงับเหตุเป็นหลักฐานสำคัญเพื่อให้พิสูจน์ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติตามหลักกฏวิธีและหลักกฎหมายหรือไม่”¹⁵⁷

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่งานหน่วยปฏิบัติการพิเศษ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“ข้าพเจ้าเห็นด้วย กับการถ่ายวิดีโอ ตาม พ.ร.บ.กฎหมายป้องกันการและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเมื่อมีการจับกุมต้องมีการบันทึกภาพเคลื่อนไหวและทำบันทึกควบคุมตัวไว้ด้วย แม้ไม่มีกล้องบันทึกวิดีโอ ก็สามารถใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายแทนได้ ข้อดีคือสามารถใช้วิดีโอเป็นหลักฐานในการแสดงความบริสุทธิ์ของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมหรือการป้องกันตนเองตามหลักเกณฑ์ป้องกันตัวของกฎหมายได้ ข้อเสียคือไม่มีอุปกรณ์ที่มีคุณภาพในการสนับสนุนเจ้าหน้าที่”¹⁵⁸

จากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จึงเห็นได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยกับการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจบันทึกวิดีโอขณะใช้กำลังระงับเหตุเพื่อพิสูจน์การใช้กำลังอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมาย โดยให้ความเห็นไปทำนองว่า หลักฐานที่ได้จากการบันทึกวิดีโอนั้นแสดงให้เห็นถึงการทำงานอย่างโปร่งใส ถูกต้อง และเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชน อีกทั้งยังเป็นการคุ้มครองสิทธิ

¹⁵⁶ รองสารวัตรประจำกองบัญชาการตำรวจนครบาล, อ่างแล้วเชิงอรุณที่ 148

¹⁵⁷ รองสารวัตร(สอบสวน)สถานีตำรวจภูธรพญาเม็งราย, อ่างแล้วเชิงอรุณที่ 149

¹⁵⁸ ผู้บังคับหมู่หน่วยปฏิบัติการพิเศษ กองกำกับการสืบสวนตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย, อ่างแล้วเชิงอรุณที่ 150

ของตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานเองอีกด้วยหากได้กระทำถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งหลักฐานจากวิดีโอที่มีความชัดเจนเพียงพอโดยไม่จำเป็นต้องนำพยานมาสืบ และยังสามารถลดข้อครหาและความเคลือบแคลงใจของคนในสังคมลงได้ ทำให้ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นมีมากขึ้นเพราะปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ ไม่มีความเชื่อมั่นว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด จริงจัง มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และไม่เลือกปฏิบัติ¹⁵⁹

3. ประเด็นมาตรการคุ้มครองตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากการใช้กำลังในการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำถูกต้องตามมาตรการทางกฎหมายที่วางไว้

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“กรณีที่มีเจ้าพนักงานตำรวจได้ปฏิบัติตามหน้าที่ หากเกิดความรับผิดชอบเกิดขึ้นก็ต้องมีกฎหมายเฉพาะที่สามารถนำมาปรับใช้ เพื่อหลักการการพิสูจน์ความผิดให้ตกแก่ผู้กระทำความผิด (ผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา หรือจำเลย) โดยให้มีการแก้กฎหมายให้สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ โดยระบุให้ “หากเจ้าพนักงานตำรวจผู้ใดได้ปฏิบัติหน้าที่ตามขั้นตอนเพื่อป้องกันตามหลักการสากลแล้วเกิดความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าพนักงานผู้นั้นไม่มีความผิด” เนื่องจากกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบันแม้เจ้าพนักงานตำรวจได้ปฏิบัติตามหน้าที่ ก็ต้องเป็นฝ่ายนำสืบเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเพื่อให้รับฟังได้ว่าเป็นการกระทำไม่เกินกว่ากรณีที่ต้องกระเพื่อป้องกัน ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องใช้ระยะเวลา ขั้นตอน และหากผลสุดท้ายปรากฏว่าเจ้าพนักงานตำรวจผู้นั้นไม่มีความผิด ก็จะไม่มีการกระบวนการเยียวยา ซึ่งระหว่างขั้นตอนการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ในชั้นศาล ก็อาจจะไม่ได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นยศ เลื่อนเงินเดือน และอาจกลายเป็นผู้ที่มีมลทินในสังคมไปโดยปริยาย”¹⁶⁰

ดังนั้น มาตรการที่จะคุ้มครองเจ้าพนักงานตำรวจ ต้องมีการแก้ไขกฎหมายให้ชัดเจน และกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันตน หากศาลมีคำพิพากษาว่าไม่มีความผิด ต้นสังกัดต้องมีการพิจารณาเลื่อนชั้นยศเป็นกรณีพิเศษเป็นราย ๆ ไป เพื่อส่งเสริมให้เจ้าพนักงานตำรวจมีความกล้าหาญในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

¹⁵⁹ สุวนเศรษฐกิจ, โพลชี้ ประชาชนไม่ค่อยเชื่อมั่นการทำงานของตำรวจ และการแต่งตั้งโยกย้าย.

<https://www.thansettakij.com/news/578044>

¹⁶⁰ นิตกรชำนาญการพิเศษ, อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 143

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเทิง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“เมื่อมีการใช้กำลังในการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจและได้ทำถูกต้องตามมาตรการทางกฎหมายที่วางไว้แล้ว โดยมาตรการคุ้มครองตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 ได้กำหนดของการสอบสวนไว้โดยเฉพาะในกรณีดังนี้ (1) กรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือ (2) ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือ (3) ในกรณีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งกำหนดให้พนักงานสอบสวนร่วมกับพนักงานอัยการ ทำสำนวนสอบสวนในเรื่องดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการคุ้มครองตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างหนึ่ง เพราะมีพนักงานอัยการเข้าร่วมทำสำนวนของการสอบสวนนี้ด้วย ทั้งนี้หากผลการสอบสวนเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 ดังกล่าวก็สามารถใช้ประกอบดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผู้ต้องหาต่อไปได้ แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 ก็ยังกำหนดหลักการคุ้มครองไม่ครอบคลุมในบางเรื่องซึ่งหากยังไม่มี ความตายเกิดขึ้น เช่น ผู้กระทำความผิดเพียงบาดเจ็บเนื่องจากเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ตามเหตุ (1)-(3) ดังกล่าว ก็ควรให้พนักงานอัยการเข้าร่วมทำสำนวนกับพนักงานสอบสวนด้วย อันจะถือว่ามาตรการคุ้มครองตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างแท้จริง”¹⁶¹

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเทิง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“รัฐควรมีกฎหมายที่ยกเว้นโทษ ให้ความดีความชอบและผลตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้กระทำการตามมาตรการทางกฎหมายที่วางไว้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย”¹⁶²

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดเทิง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“หากเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังป้องกันตัวโดยถูกต้องตามมาตรการทางกฎหมาย ก็ควรมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นมิให้ต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นเดียวกับการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมายทุกประการ และควรมีการขยายขอบเขตของการป้องกันตัว

¹⁶¹ นิติกรชำนาญการพิเศษ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 144

¹⁶² เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 145

โดยชอบด้วยกฎหมายให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในบางกรณี เช่น ในเหตุการณ์ฉกรรจ์ร้ายแรงที่ต้องเผชิญกับผู้ร้ายที่มีอาวุธร้ายแรงต่าง ๆ เพราะการเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจย่อมต้องพบเจอเหตุการณ์ร้ายแรงบ่อยครั้ง มีเหตุให้ต้องพบกับสถานการณ์ที่อาจต้องเสี่ยงชีวิต หรือได้รับอันตรายสาหัส จึงทำให้มีความเสี่ยงมากกว่าบุคคลทั่ว ๆ ไป มาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ควรได้รับมากกว่าบุคคลทั่วไป แต่ควรมีกำหนดเฉพาะบางกรณี”¹⁶³

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลแขวงเวียงป่าเป้า อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“ควรมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นพิเศษมากกว่าบุคคลทั่วไป เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจปัจจุบันต้องถูกควบคุมด้วยมาตรการต่าง ๆ เช่น ระเบียบ กฎหมายที่บังคับให้ต้องถ่ายวิดีโอ ซึ่งสร้างความยากลำบากในการปฏิบัติงานอยู่แล้ว ดังนั้น จึงควรมีกฎหมายที่สามารถคุ้มครองเจ้าหน้าที่ตำรวจให้สามารถทำงานได้อย่างมั่นใจมากขึ้น”¹⁶⁴

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวน อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจให้กำลังในการป้องกันถูกต้องตามมาตรฐานกฎหมายที่วางไว้ควรมีมาตรการคุ้มครองให้โดยเฉพาะ เพื่อลดเวลาหรือขั้นตอนในทางกฎหมาย อย่างเช่นกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจวิสามัญฆาตกรรม ปัจจุบันก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 ซึ่งมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและใช้เวลา ซึ่งถ้ามีมาตราคุ้มครองสร้างความเชื่อมั่นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการปฏิบัติงานในการกำหนดขอบเขตว่าการกระทำเช่นนี้เป็นกฎหมายจะให้ความคุ้มครองไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจถูกดำเนินคดี จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น”¹⁶⁵

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวน อำเภอพญาเม็งรายจังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“หากเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังในการป้องกันตัวถูกต้องตามมาตรการทางกฎหมายที่วางไว้ เห็นควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการคุ้มครองโดยไม่ต้องถูกดำเนินคดีและไม่มีความผิดใด ๆ แต่หากเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกฟ้องและถูกดำเนินคดีโดยผู้เสียหายที่มีความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ กระทำเกินกว่าเหตุ ก็ควรมีหน่วยงานที่จะมาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดูแล

¹⁶³ นิติกร, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 146

¹⁶⁴ เจ้าพนักงานตำรวจศาลปฏิบัติกร, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 147

¹⁶⁵ รองสารวัตรประจำกองบัญชาการตำรวจนครบาล, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 148

ค่าใช้จ่ายและการต่อสู้คดี เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ที่ต้องเผชิญเหตุเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ปฏิบัติงานชั้นประทวนที่มีรายได้น้อย ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงที่เป็นผู้บริหาร”¹⁶⁶

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่งานหน่วยปฏิบัติการพิเศษ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเข้าไปให้ความช่วยเหลือ เยียวยา เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ใช้กำลังป้องกันตัวเองถูกต้องตามหลักกฎหมายในทางคดีจนกว่าคดีจะสิ้นสุด

2. ออกตัวบทกฎหมายเฉพาะ สำหรับการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการใช้กำลังปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น มีการกำหนดหลักเกณฑ์แน่นอนในการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุจากเบาไปหาหนักและเมื่อตำรวจได้ทำตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วจะได้รับการคุ้มครองไม่ถูกดำเนินคดี”¹⁶⁷

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่งานหน่วยปฏิบัติการพิเศษ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนว่า

“ควรให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมอย่างเด็ดขาด และให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันควรมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ”¹⁶⁸

ในประเด็นเรื่องของการมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานแล้ว ส่วนใหญ่มีมุมมองที่ควรคุ้มครองเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ให้ถูกดำเนินคดี และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายได้รับความดีความชอบและบางท่านได้ให้ความเห็นว่าควรมีข้อสันนิษฐานที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมั่นใจ เช่น ข้อสันนิษฐานว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการโดยชอบแล้วโดยไม่ต้องถูกตั้งข้อหาอีกหากได้ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ในอีกทางความเห็นที่ยังขัดแย้งกันคือส่วนที่ต้องให้การสอบสวนเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 เมื่อมีการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยบางท่านเห็นว่าไม่ควรนำมาใช้เพราะทำให้มีความยุ่งยากซับซ้อนแต่บางท่านมองการมีพนักงานอัยการเข้ามาร่วมด้วยในการสอบสวนเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

¹⁶⁶ รองสารวัตร(สอบสวน)สถานีตำรวจภูธรพญาเม็งราย, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 149

¹⁶⁷ ผู้บังคับหมู่หน่วยปฏิบัติการพิเศษ กองกำกับการสืบสวนตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 150

¹⁶⁸ ผู้บังคับหมู่หน่วยปฏิบัติการพิเศษ กองกำกับการสืบสวนตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย, 30 พฤศจิกายน 2566, การสัมภาษณ์

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย

เรื่องการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68

ประเด็นที่เรื่องที่สัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เห็นด้วย	ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วย
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เรื่องการป้องกัน มีความหมายที่กว้างและมีขอบเขตที่ไม่ชัดเจน เพียงพอ ยังมีปัญหาเรื่องการตีความเกี่ยวกับการ การกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ	ร้อยละ 80	ร้อยละ 20

ที่มา: ผู้วิจัย

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในประเด็นการกำหนดให้

เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องถ่ายวิดีโอขณะใช้กำลังป้องกันตัวจากการปฏิบัติหน้าที่

ประเด็นที่เรื่องที่สัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เห็นด้วย	ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วย
กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องบันทึกวิดีโอขณะใช้ กำลังระงับเหตุทุกครั้ง เพื่อพิสูจน์การใช้กำลัง อย่างถูกต้องตามหลักกฎหมาย	ร้อยละ 90	ร้อยละ 10

ที่มา: ผู้วิจัย

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในประเด็นมาตรการ

คุ้มครองตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากการใช้กำลังในการป้องกันตัว

ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ประเด็นที่เรื่องที่สัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เห็นด้วย	ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วย
มาตรการคุ้มครองตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากการใช้ กำลังในการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำ ถูกต้องตามมาตรการทางกฎหมายที่วางไว้	ร้อยละ 80	ร้อยละ 30

ที่มา: ผู้วิจัย

บทที่ 5

บทสรุป

ปัญหาการตีความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68

กฎหมายเรื่องการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ในประเด็นขอบเขตการใช้กำลังพอสมควรแก่เหตุ ไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตเอาไว้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้ใช้กฎหมายสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางในการตีความ และสามารถนำมาใช้ได้ในทุกสถานการณ์ที่เป็นเรื่องของการป้องกันสิทธิของบุคคล โดยไม่มีกรอบหรือขอบเขตที่เป็นตัวบทกฎหมายเป็นหลักให้ยึดถือ โดยการตีความดังกล่าวยังสามารถตีความได้ถึงการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการจับกุมและการตรวจค้น ซึ่งเป็นการกระทำในนามของรัฐในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

ปัญหาการนำคำพิพากษาของไทยเรื่องการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมาเป็นหลักในการใช้กำลังเพื่อป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน

ในการพิจารณาการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ในคำพิพากษาของศาลได้นำทฤษฎีสัดส่วนและทฤษฎีวิถีทางน้อยที่สุดมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนหลายชั้นตอน และยังไม่มีความแน่นอนขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจที่มองต่อข้อเท็จจริงในสถานการณ์ จึงทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจและนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

คำพิพากษาของไทยเรื่องการป้องกันไม่มีได้มีลักษณะเป็นการวางหลักกฎหมายเพื่อใช้เป็นหลักยึดถือปฏิบัติได้ แต่มีลักษณะเป็นการวินิจฉัยเพื่อชี้ขาดว่าการกระทำการป้องกันตามข้อเท็จจริงนั้นได้การกระทำพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ คำพิพากษาจึงเป็นดังกรณีศึกษา (Case study) ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องจำเป็นภาพตัวอย่างและนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่ใกล้เคียง เพื่อให้ทราบวิธีการและระดับการใช้กำลังที่จะไม่รุนแรงเกินไปเมื่อเทียบกับสถานการณ์ดังตัวอย่าง แต่เนื่องจากการวินิจฉัยตามคำพิพากษาเป็นการใช้ดุลพินิจและมุมมองต่อสถานการณ์ที่อาจมีความแตกต่างกันในภาพรวมและองค์ประกอบ จึงอาจทำให้ผลการตัดสินที่ออกมาอาจไม่เหมือนกันได้ เพราะองค์ประกอบข้อเท็จจริงในแต่ละสถานการณ์ย่อมมีเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน ดังนั้นการกระทำป้องกันโดยยึดกรณีตัวอย่างตามภาพสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกันโดยนำมาเป็นหลักปฏิบัติอาจทำให้ผลลัพธ์ที่ได้ไม่แน่นอน เพราะการใช้ดุลพินิจและมุมมองมาจากเป็นเรื่องส่วนบุคคลภายใต้ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งแตกต่างจากหลักการตามตัว

บทกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการตีกรอบทิศทางของการกระทำโดยถูกที่ควร อันมีลักษณะที่แน่นอนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย

ปัญหาการนำกฎหมายเรื่องการป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 มาใช้ในการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน

1. กฎหมายไม่สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเรื่องเฉพาะทางที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายอันเป็นการกระทำในนามของรัฐที่มีความจำเป็นต้องใช้กำลังในการบังคับเพื่อความสงบสุขของสังคม แต่เนื่องจากไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ทำให้ในทางปฏิบัติการพิจารณาเรื่องการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องใช้กฎหมายเรื่องการป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ที่เป็นการป้องกันตัวส่วนบุคคลมาใช้ประกอบกับการใช้วิธีการหรือความป้องกันเพื่อมิให้ผู้ถูกจับขัดขืนหรือหลบหนี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 ซึ่งยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดวิธีการที่มีความแน่นอนเพียงพอและมีลักษณะเป็นเรื่องของการป้องกันตัวมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย กฎหมายจึงไม่ได้มีลักษณะเป็นไปเพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยแท้ แต่มีลักษณะเป็นการนำหลักทั่วไปเรื่องการป้องกันตัวมาใช้ในการปฏิบัติงานเฉพาะทางของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงเห็นว่าไม่อำนวยความสะดวกและไม่สอดคล้องกับภารกิจความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2. ขาดหลักเกณฑ์ที่มีความแน่นอน

เจ้าหน้าที่ตำรวจยังขาดหลักเกณฑ์ที่จะสามารถยึดเป็นหลักในการใช้อำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายได้ เพราะไม่ว่าจะนำหลักการใดมายึดถือปฏิบัติในการใช้อำนาจเพื่อป้องกันตัว เช่น ตัวอย่างตามข้อเท็จจริงในคำพิพากษาของศาล ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี หลักกฎหมายสากล หลักการใช้อำนาจแต่ละระดับตามขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐาน SOP หรือหลักยุทธวิธีต่าง ๆ ก็ยังไม่อาจยืนยันว่าการทำตามหลักการต่างๆ เหล่านั้นจะเป็นการใช้อำนาจป้องกันที่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะแนวทางเรื่องความเห็นเรื่องการป้องกันพอสมควรยังไม่มีความแน่นอน

3. ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบ

เนื่องจากกฎหมายไม่มีแนวทางหรือทิศทางที่สามารถยึดถือเป็นหลักในการใช้อำนาจป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมายได้ ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจไม่มีความมั่นใจ เกิดความกังวล เมื่อต้องใช้อำนาจ ใช้กำลังแบบผิด ๆ ถูก ๆ และเมื่อใช้กำลังไปแล้วอาจเกิดความไม่มั่นใจในผลของคดี จึงใช้วิธีการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้อำนาจของตนเองมีความได้เปรียบ

ในการต่อสู้คดี เช่น การจัดหาเปลี่ยนแปลงพฤติการณ์เพื่อให้ผลทางกฎหมายออกเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

ปัญหาเรื่องมุมมองของประชาชนหรือผู้บังคับใช้กฎหมายที่มีต่อข้อเท็จจริงในสถานการณ์การใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน

1. การไม่สามารถสัมผัสรับรู้ถึงภาวะของสถานการณ์ได้เช่นเดียวกับตำรวจผู้เผชิญเหตุในสถานการณ์นั้นจริงๆ

การระงับเหตุฉุกเฉินระดับขั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจับกุม การตรวจค้น และการควบคุมสถานการณ์ที่ต้องเผชิญหน้ากับผู้ร้ายที่มีภัยอันตรายที่อาจก้าวไปสู่ความรุนแรง การแก้ปัญหาจึงต้องทำภายใต้เวลาจำกัดและสภาวะกดดัน ต้องใช้ความระแวดระวังอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ไม่มีความแน่นอนและเปลี่ยนแปลงได้เสมอ จึงมีความรุนแรงที่เสี่ยงอันตรายต่อชีวิต ซึ่งในภาวะเช่นนั้นการรับรู้และการสัมผัสของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จะเป็นรูปแบบของมุมมองบุคคลที่หนึ่งแต่ในส่วนของผู้พิจารณาหรือผู้บังคับใช้กฎหมายจะเห็นเหตุการณ์เป็นลักษณะของมุมมองบุคคลที่สาม เพราะเป็นการรับรู้ในลักษณะการเล่าเรื่องหลังจากที่สถานการณ์ได้ผ่านพ้นไปแล้ว ทำให้ผู้พิจารณาที่ทำการวิเคราะห์หรือผู้บังคับใช้กฎหมายที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนไม่อาจรับรู้หรือสัมผัสภาวะเช่นนั้นได้เหมือนบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ ทำให้มุมมองเรื่องการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจไม่สมเหตุผลตามความเป็นจริง

2. มีมุมมองเรื่องความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกินความเป็นจริง

ในการระงับเหตุความไม่สงบเรียบร้อยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทราบถึงวิธีการใช้และอนุภาพของอาวุธและยุทธภัณฑ์ และรู้ถึงขีดจำกัดความสามารถของตนในการใช้กำลังตอบโต้ต่อภัยคุกคามว่าสามารถคาดหวังผลลัพธ์ได้เพียงใด สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เกิดจากการฝึกอบรมที่ต้องใช้ระยะเวลาประกอบกับประสบการณ์การทำงาน ถึงจะมีทักษะในการระงับและรู้ถึงวิธีการที่เหมาะสมในการระงับเหตุในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งหลักสูตรการเรียนการฝึกต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นจะมาจากการศึกษาวิจัย การทดลองทางวิทยาศาสตร์ และข้อมูลจากการปฏิบัติงานจริงตามกรณีศึกษาที่เคยเกิดขึ้น โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดหลักยุทธวิธีสำหรับการปฏิบัติงานภายใต้กรอบของกฎหมาย ที่มีวัตถุประสงค์ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถทำงานได้ตามกฎหมายและเกิดความปลอดภัยด้วย ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าและการทดลองประกอบกับกรณีศึกษาในสถานการณ์จริงจะเห็นได้ว่า การใช้อาวุธปืนที่เป็นอาวุธถึงตาย เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้มีความสามารถดังเช่นที่ประชาชนหรือผู้บังคับใช้กฎหมายได้คาดหวังว่า จะสามารถใช้อาวุธปืนเลือกยิงตามจุดต่าง ๆ บนร่างกายเพื่อรักษาชีวิตของผู้ก่ออันตรายได้

ตั้งใจก็ได้ เพราะสิ่งที่ประชาชนหรือผู้บังคับใช้กฎหมายเห็นหรือเข้าใจมักมาจากการแสดงในหนังสือที่เกิดการควบคุมผลลัพธ์โดยผู้กำกับหนัง ที่เห็นได้บ่อยครั้งว่าผู้ใช้อาวุธปืนมีความสามารถใช้อาวุธปืนได้ตั้งใจคิด ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงในสถานการณ์จริงดังเห็นได้จากการทดลองและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านพลวัตของมนุษย์ จึงทำให้มุมมองและการใช้ดุลพินิจของประชาชนหรือผู้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการใช้กำลังระดับเหตุฉุกเฉิน จึงเป็นการคาดหวังเกินความเป็นจริง ดังนั้นการนำดุลพินิจของบุคคลผู้ไม่มีประสบการณ์มาตัดสินในสถานการณ์การเข้าระงับเหตุฉุกเฉินของเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจทำให้การใช้ดุลพินิจไม่เป็นไปตามความจริง

หลักเกณฑ์การใช้กำลังที่พอสมควรแก่เหตุหรือความเหมาะสมของการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน เป็นงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพลวัตการเคลื่อนไหวของมนุษย์ด้านแรงทางกายภาพ รวมทั้งเรื่องอาวุธและความสามารถของบุคคลโดยมีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องทำการศึกษาทดลองจึงจะทราบผลลัพธ์และความเป็นไปได้ของข้อเท็จจริงในสถานการณ์ ดังนั้นกฎหมายเรื่องการใช้กำลังป้องกันตัวหรือการใช้กำลังเพื่อบังคับตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงต้องตอบรับกับการศึกษาทดลองและพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ จึงจะทำให้กฎหมายเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทดลองจะเป็นหลักเกณฑ์อันสามารถนำมาเป็นตัวชี้วัดความเหมาะสมของวิธีและความรุนแรงของการใช้กำลังในสถานการณ์ต่างๆที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

ส่วนการจะใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นต้องอยู่บนหลักความจำเป็น โดยขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และความร้ายแรงของข้อหาที่บุคคลนั้นได้กระทำ โดยการใช้กำลังทั่วไปในระดับที่ไม่ได้ร้ายแรงถึงชีวิตหรือไม่ถึงกับอันตรายร้ายแรงต่อร่างกาย ควรกระทำได้ทันทีเมื่อมีเหตุผลตามสมควรเพื่อการจับกุม การตรวจค้น หรือการบังคับตามกฎหมาย เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถควบคุมสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและมีความเสี่ยงสูงได้อย่างปลอดภัย ทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้สถานการณ์นั้นก้าวไปสู่ความรุนแรง แต่ถึงอย่างไรการใช้กำลังนั้นต้องไม่ล่วงล้ำสิทธิของบุคคลจนเกินสมควรแก่พฤติการณ์

กรณีการใช้กำลังที่อาจรุนแรงถึงชีวิตหรือทำให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส เจ้าหน้าที่ตำรวจควรใช้อย่างรอบคอบและจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อเพื่อรักษาชีวิตของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นผู้บริสุทธิ์ผู้เสียหาย และตัวเจ้าหน้าที่เอง โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพยายามใช้สันติวิธีก่อน แต่หากไม่ได้ผล

และภยันตรายนั้นยังคงเข้าหาตัวเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง กฎหมายก็ควรให้สิทธิเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถยับยั้งภยันตรายนั้นได้ โดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่จำเป็นต้องเสี่ยงชีวิตเข้าแลก และต้องถือว่าการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความร้ายแรงระดับเดียวกับภยันตรายที่กำลังเกิดขึ้นถือเป็นการใช้กำลังที่พอสมควรแก่เหตุ โดยไม่ควรตั้งข้อสันนิษฐานให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเสียเปรียบในการต่อสู้ เพราะจากการศึกษาทดลองในต่างประเทศโดยผู้เชี่ยวชาญได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้มีความได้เปรียบกว่าผู้ก่อภยันตรายถึงขั้นที่จะตั้งข้อสันนิษฐานว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องใช้กำลังอย่างเสียเปรียบ ซึ่งการใช้กำลังรุนแรงถึงชีวิตตอบโต้กับภยันตรายที่มีความรุนแรงถึงชีวิตหรืออันตรายร้ายแรงต่อร่างกายควรถือว่าเป็นภยันตรายร้ายแรงระดับเดียวกัน

เรื่องการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาความเหมาะสมของระดับการใช้กำลังต้องประเมินจากมุมมองของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีเหตุผลในสถานการณ์เดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับผลรวมของพฤติการณ์ที่เจ้าพนักงานทราบหรือรับรู้ในขณะนั้นมากกว่าประโยชน์ของการมองย้อนกลับไปเพราะมุมมองการรับรู้ของผู้เสียหายเหตุในสถานการณ์จริง ย่อมมีความแตกต่างจากมุมมองของผู้พิจารณาสถานการณ์ในภายหลัง

ผลกระทบเรื่องความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ความเคลือบแคลงใจของประชาชนที่มีต่อตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน เพราะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นอยู่ในที่ลับยากต่อการเข้าถึงและตรวจสอบ ทำให้เกิดความคลุมเคลือไม่ชัดเจนทั้งหลักการกฎหมายและวิธีการปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้เกิดจากกฎหมายที่ไม่ได้ระบุวิธีการ หลักการ และเหตุผลไว้อย่างชัดเจน เปรียบเสมือนการแข่งขันที่มีกติกาไม่ชัดเจนไม่มีการอธิบายหลักการและเหตุผล อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้กรรมการใช้กติกาตามดุลพินิจอย่างกว้างขวางโดยปราศจากหลักการและเหตุผลที่คอยควบคุม ทำให้หลักการไม่มีการอ้างอิงข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าทดลอง ย่อมทำให้การบังคับใช้กติกานั้นสามารถแตกออกได้หลายทิศทาง โดยที่ผู้ใช้กติกาหรือผู้ชมก็ไม่อาจทราบหรือวิเคราะห์ได้ว่าการตัดสินเช่นนั้นมีความเหมาะสมตามหลักการและเหตุผลหรือไม่ ทำให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่มีความแน่นอน แต่ขึ้นอยู่กับความเชื่อและพื้นฐานภายในจิตใจ ดังนั้นหากตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจยังยากที่จะสามารถเข้าใจและทราบหลักการเรื่องการป้องกันตัวได้อย่างชัดเจนแน่นอนถูกต้องตามกฎหมายแล้วก็ย่อมเป็นการยากที่จะทำให้ประชาชนทั่วไปจะสามารถทราบได้ถึงหลักการเหตุผลสำหรับการใช้กำลังอย่างพอสมควรของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เช่นกัน ซึ่งความไม่แน่นอนและชัดเจนของ

กฎหมายเช่นนี้ย่อมส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนต่อตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ

จากการศึกษาทั้งหมดจึงเห็นได้ว่ากฎหมายเรื่องการป้องกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไทยนำมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่มีขอบเขตเรื่องการป้องกันที่กว้างเกินไป ยังไม่มีความชัดเจนและมีปัญหาเกี่ยวกับการตีความเรื่องความเหมาะสมของการใช้กำลังป้องกัน การพิจารณาที่ต้องอ้างอิงตามคำพิพากษาของศาลโดยใช้ทฤษฎีสัดส่วนและทฤษฎีวิถีทางน้อยที่สุด มีขั้นตอนที่ต้องใช้การไตร่ตรองที่ซับซ้อนยุ่งยากและยังไม่มีควมไม่แน่นอน การพิสูจน์จึงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งใช้เวลาในการพิจารณายาวนาน

กฎหมายเรื่องการป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ได้นำมาใช้กับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน โดยใช้ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 ในเรื่องการจับกุมที่จำเลยขัดขืนหรือหลบหนีที่สุดท้ายแล้วหากการจับกุมที่จำเลยขัดขืนหรือหลบหนี ได้ก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถใช้กำลังตอบโต้กลับไปได้เพียงใด ยังคงต้องยึดหลักตามกฎหมายเรื่องการป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ที่เป็นเรื่องของ การป้องกันตัวของบุคคลทั่วไปอยู่ดี จึงยังไม่มีควมแน่นอนและชัดเจน

เนื่องจากกฎหมายเรื่องการป้องกันตัวของไทยสามารถตีความได้โดยกว้างและเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อกฎหมายสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาได้อย่างกว้างขวาง ทำให้มุมมองในการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและความเหมาะสมของการป้องกันพอสมควรแก่เหตุไม่มีแนวทางที่ชัดเจน ส่งผลให้ความเห็นเกี่ยวกับการระงับเหตุฉุกเฉินระดับขั้นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเผชิญไม่สอดคล้องต่อความเป็นจริง เนื่องจากการใช้ดุลพินิจเป็นการใช้ดุลยพินิจของบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงทำให้มีมุมมองเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของสถานการณ์ฉุกเฉินผิดเพี้ยนความจริง ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องความสามารถของตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจในการใช้กำลังหรือวิธีการที่ต้องการให้ตำรวจใช้กำลังระงับเหตุที่ไม่สมเหตุผลกับความจริง หากเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ในมลรัฐมินนิโซต้า จะเห็นได้ว่ากฎหมายของต่างประเทศมีการบัญญัติหลักการ และขอบเขตเรื่องการใช้อำนาจป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ โดยเฉพาะโดยกฎหมายมุ่งที่จะ กำหนดให้การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่เป็นเรื่องการบังคับตามกฎหมาย เรื่องการจับ การตรวจค้น แทนที่จะเป็นเรื่องการป้องกันจากการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งยังที่มีการแบ่งระดับการใช้กำลัง ออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับการใช้กำลังแบบไม่ถึงตาย กับ ระดับการใช้กำลังถึงตาย (Deadly Force) ที่วางหลักเกณฑ์รายละเอียดไว้โดยเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีความชัดเจนและสามารถบังคับใช้ได้ เห็นได้จากการที่กฎหมาย

วางหลักการพิจารณาในสถานการณ์โดยกำหนดว่า การประเมินสถานการณ์การใช้กำลัง จะต้องประเมินจากมุมมองของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับรู้ได้ในขณะนั้น มากกว่าประโยชน์ของการมองย้อนกลับไป เพราะการมองย้อนกลับไปในภายหลัง จะเป็นมุมมองแบบของบุคคลที่ 3 ที่เห็นเป็นภาพรวม จึงไม่อาจรับรู้หรือสัมผัสได้เช่นเดียวกับบุคคลที่อยู่ในมุมมองที่ 1 ที่ต้องเผชิญกับความเครียด ความกดดัน ปัจจัยอื่น ๆ ที่บีบคั้น ทำให้ไม่อาจเข้าถึงและไม่อาจเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตามความจริง อีกทั้งกฎหมายของต่างประเทศยังคำนึงถึงโอกาสที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจถูกบังคับให้ตัดสินใจอย่างรวดเร็วเกี่ยวกับการใช้กำลังถึงตาย จึงเห็นได้ว่าทั้งตัวบทกฎหมายในมลรัฐมินนิโซตา และคำพิพากษาศาลฎีกาของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นหลักกฎหมาย มีความเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและสอดคล้องกับงานวิจัยของผู้เชี่ยวชาญด้านพลวัตของมนุษย์เกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้กำลังในสถานการณ์ตามความเป็นจริงมากกว่ากฎหมายของไทย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยจึงเสนอให้แก้ไขกฎหมายเรื่องการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้แยกออกจาก การป้องกันตัวของบุคคลทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับภารกิจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่แตกต่างจากการป้องกันตัวของบุคคลทั่วไป โดยเสนอแนะให้ยกเลิกประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 3 เดิม และบัญญัติเพิ่มเติมเป็น มาตรา 83/1 โดยให้กฎหมายมุ่งสอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเฉพาะในเรื่องการจับกุม การตรวจค้น การบังคับตามกฎหมาย หรือคำสั่งศาล กฎหมายจะต้องมีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและสอดคล้องกับความเป็นจริงในสถานการณ์ฉุกเฉินที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเผชิญ เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติตามกฎหมายตามหลักการและเหตุผลที่เหมาะสม โดยกำหนดให้มีการแบ่งระดับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับการใช้อำนาจจับกุมทั่วไปและระดับการใช้อำนาจถึงชีวิต โดยการใช้กำลังรุนแรงถึงชีวิตจะใช้ต่อเมื่อมีความจำเป็นเพื่อป้องกันชีวิตมนุษย์หรือเพื่อป้องกันอันตรายร้ายแรงต่อร่างกายของตนเองหรือของผู้อื่น โดยกำหนดให้เรื่องความเหมาะสมของวิธีการและความร้ายแรงให้พิจารณาจากบทบัญญัติในระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและความรุนแรงของการใช้กำลังต้องมาจากการทดลองและการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่มีมาตรฐานสากล มีผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่ายทั้งภายในและนอกประเทศร่วมพิจารณาและให้ความเห็น ไม่ว่าจะป็นเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านพลวัตของมนุษย์ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาวูช เป็นต้น เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้จากการทดลองมีความเป็นกลาง น่าเชื่อถือ และมีมาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับ และตรงต่อความเป็นจริงของสถานการณ์มากที่สุด

ส่วนมาตรการควบคุมตรวจสอบจะต้องมีความเข้มข้นมากขึ้น เนื่องจากความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทยยังมีไม่มาก การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มักเป็นที่เคลือบแคลงใจและยังไม่ใช่ไว้วางใจของประชาชน จึงเสนอให้มีการใช้เทคโนโลยีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานในการระงับเหตุ ซึ่งการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องนั้นได้มีกฎหมายบังคับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องกระทำอยู่แล้ว ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้อุบัติพลสูญหาย พ.ศ. 2565 จึงเห็นว่า หากนำมาใช้กับการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติงานโดยไม่ได้เพิ่มภาระให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมากขึ้น แต่เป็นเหมือนนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น อันจะทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีพยานหลักฐานอันเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน สามารถตรวจสอบและเข้าถึงได้โดยง่าย เป็นการยกระดับความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกด้วย

ส่วนการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ผู้เขียนเห็นว่า หากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายและได้ทำตามมาตรการควบคุมตรวจสอบแล้ว รวมทั้งการมีพยานหลักฐานเป็นสื่อวิดิโอมาแสดงอย่างชัดเจนจนปราศจากข้อสงสัย ก็เห็นควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นไม่ควรถูกตั้งข้อหาและถูกดำเนินคดีอีก เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมั่นใจโดยไม่ต้องเกรงกลัวผู้ร้าย และกล้าคุ้มครองดูแลผู้บริสุทธิ์หรือบุคคลที่อ่อนแอ และไม่ต้องเกรงกลัวต่อผลกระทบที่จะตามมาหลังจากการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง จึงเห็นควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจควรได้รับข้อสันนิษฐานทางกฎหมายอันเป็นคุณว่า หากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายและปฏิบัติตามมาตรการควบคุมตรวจสอบแล้ว ให้สันนิษฐานว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นไม่มีความผิดและไม่ต้องถูกตั้งข้อหาหรือดำเนินคดี แต่อย่างไรก็ตาม ข้อสันนิษฐานข้างต้นไม่ใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาดตามกฎหมาย จึงไม่เป็นการตัดสิทธิ์ผู้เสียหายที่จะนำพยานหลักฐานเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีต่างหาก โดยเสนอการแก้กฎหมายอันมีรายละเอียดดังนี้

ร่างแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83/1 “เจ้าพนักงานผู้ทำการจับ สามารถใช้กำลังตามสมควร และอาจใช้ได้โดยปราศจากความยินยอมของอีกฝ่าย เมื่อปรากฏสถานการณ์หรือเจ้าพนักงานผู้ทำการจับเชื่อโดยมีเหตุผลอันสมควรว่าเกิดเหตุที่จะ

ใช้กำลังได้ในสถานการณ์นั้น โดยการใช้กำลังต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานหรือบุคคลซึ่งช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ภายใต้คำสั่งของเจ้าพนักงาน เพื่อให้การจับกุมเป็นไปตามกฎหมาย หรือเพื่อให้ขั้นตอนตามกฎหมายสำเร็จลุล่วง หรือเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งศาล

การใช้กำลังที่มีความร้ายแรงถึงชีวิตของเจ้าพนักงานเพื่อระงับภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายที่ร้ายแรงถึงชีวิตหรืออันตรายร้ายแรงต่อร่างกายให้ถือว่าเป็นการใช้กำลังที่พอสมควรแก่เหตุ โดยวิธีการและความรุนแรงของการใช้กำลังที่เหมาะสมให้นำข้อเท็จจริงในระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดีที่ผ่านการพิสูจน์และทดลองอันมีมาตรฐานสากลแล้วมาพิจารณาประกอบ

การใช้กำลังที่มีความร้ายแรงถึงชีวิตของเจ้าพนักงาน จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นเพื่อป้องกันชีวิตมนุษย์หรือเพื่อป้องกันอันตรายร้ายแรงต่อร่างกายของตนเองหรือของผู้อื่น ซึ่งการพิจารณาว่าจำเป็นต้องใช้กำลังถึงตายหรือไม่ ต้องประเมินแต่ละสถานการณ์โดยคำนึงถึงพฤติการณ์เฉพาะของแต่ละกรณี และการประเมินต้องประเมินจากมุมมองของเจ้าพนักงานที่มีเหตุผลในสถานการณ์เดียวกัน โดยเหตุการณ์ทั้งหมดจะต้องคำนึงถึงโอกาสที่เจ้าพนักงานอาจถูกบังคับให้ตัดสินใจอย่างรวดเร็ว

เจ้าพนักงานผู้ใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้เจ้าพนักงานนั้นไม่มีความผิด แต่หากเจ้าพนักงานผู้ใดได้ใช้กำลังตามมาตรานี้แล้วมีหลักฐานการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องมาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนจนปราศจากข้อสงสัย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าการกระทำของเจ้าพนักงานไม่มีความผิด”

บรรณานุกรม

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). **กฎหมายอาญา ภาค 1** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: พลสยาม.

เกียรติศักดิ์ ตันติจรีวิทยพันธ์. (2556). **ขอบเขตการป้องกัน**. วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ

คณิต ณ นคร. (2548). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

คณิตกร หลางหวอด และจันทราทิพย์ สุขุม. (2566). **การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการวิสามัญคนร้าย**. สืบค้นวันที่ 7 กันยายน 2566, จาก http://www2.huso.tsu.ac.th/ncom/csd/csdful_pdf/f202.pdf.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.). (2561). **คู่มือการฝึกหลักสูตรครูฝึกยุทธวิธีตำรวจในเมืองโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ใช้เพื่อพลาง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.).

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.). (2561). **คู่มือยุทธวิธีตำรวจ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.).

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2564). **คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลพลโยธิน**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2566, จาก https://phahonyothin-police-station.com/picture/310_186_%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%9B%E0%B8%8F%E0%B8%B4%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99_%E0%B8%9B_%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B8%E0%B8%87_13-4-65.pdf.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 17/2520. สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. ระบบสืบค้นคำพิพากษาคำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา. สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, จาก <http://deka.supremecourt.or.th>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5698/2537. สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา. สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, จาก <http://deka.supremecourt.or.th>.

จิตติ ดิงศภัทีย์. (2546). **คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จีรการพิมพ์.

จุฬาลักษณ์ รัตนะจินดาวงศ์. (2556). **การใช้สิทธิป้องกันโดยไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงอันตราย ก่อน (Stand Your Ground)**. วิทยานิพนธ์ น.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ชัยชนะ ลิ้มประเสริฐ. (2565). **การนำยุทธวิธีตำรวจมาใช้ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมาย ว่าด้วยการค้น การจับ การควบคุม** (พิมพ์ครั้งที่ 1).

ชินพงศ์ บุญมา. (ม.ป.ป.). **การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ**. วิทยานิพนธ์ รป.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ฎีกายกฟ้อง ส.ต.ท. ยิงดับชายคลังโล่แทงบนโรงพัก เหตุไร้ทางเลือก ผบก.ปทุมฯ ให้กำลังใจ ‘บ๊ิกบ๊ิด’ ลังเยียวยา. **มติชนออนไลน์**. สืบค้นวันที่ 6 กรกฎาคม 2566. จาก https://www.matichon.co.th/local/crime/news_1136272.

ฐานเศรษฐกิจ, **โพลชี้ ประชาชนไม่ค่อยเชื่อมั่นการทำงานของตำรวจ และการแต่งตั้งโยกย้าย**, สืบค้นวันที่ 15 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.thansettakij.com/news/578044>.

ณรงค์ ใจหาญ. (2546). **วิธีพิจารณาความอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ณรงค์ฤทธิ์ ปาศิริ. (2557). **การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย: ศึกษาขอบเขตที่เหมาะสมของการใช้สิทธิในการป้องกันล่วงหน้า**. วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.

ณัฐวรรณ สิตวรวงศ์. (2561). **ขอบเขตและสภาพบังคับทางกฎหมายในกรณี ที่เจ้าพนักงานตำรวจใช้กำลังจับกุมความเหมาะสม**. วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2557). **กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ฤทธิรงค์ สมอุตร. (2536). **การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเน้นหนักเฉพาะกรณี ขอบเขตของการป้องกัน**. วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ปวรวิศร์ กิจสุขจิต. (2564). การปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยอำนาจในการวิสามัญฆาตกรรม.

วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 14(1), 54-55.

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ปิยวรรณ ตีนาน. (2545). **การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในคดีอาญามีให้ต้องรับสารภาพ**

โดยไม่สมัครใจ. วิทยานิพนธ์ น.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

พัฒพ์ เนียมกฤษกร. (2548). **คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

นิติบรรณการ.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย

พวงผกา มุ่งดี. (2561). การป้องกันสิทธิตามกฎหมายอาญา. **วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ**,

28(2), 14.

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2565.

ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี.

เรวัช กลิ่นเกษร. (2566). **แนะนำการใช้อาวุธปืน โดย พล.ต.ท.เรวัช กลิ่นเกษร (Video)**.

Youtube. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2566, จาก

<https://www.youtube.com/watch?v=d3s7GAOBGIO>.

วรวิศร์ รักยาวงศ์. (2556). **หลักยืนหยัดป้องกันภายในพื้นที่ที่ตนมีสิทธิอยู่ (Stand Your**

Ground). วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สันติ ผิวทองคำ. (2565). **หลักและสาระสำคัญของ พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปราม**

การทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ.2565.

สิทธิพัฒน์ เฉลิมยศ. (2565). **นโยบายรัฐเกี่ยวกับระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย:**

แนวทางการปฏิบัติเพื่อคลี่คลายความรุนแรงอาชญากรรม. วารสารวิชาการบัณฑิต

วิทยาลัยสวนดุสิต, 18(1), 234-235.

สุนติ คงเทพ. (2556). **การป้องกันในเคสสถาน**. วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

กรุงเทพฯ

สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. **ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย คำพิพากษา**

ศาลฎีกาที่ 223/2540. หน้า 4. ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัย

ศาลฎีกา. สืบค้นวันที่ 9 กันยายน 2566, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/>.

หยุด แสงอุทัย. (2556). **กฎหมายอาญาภาค 1** (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาภา ภมรบุตร. (2515). **การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อิศเรศร์ ปรางทอง. (2557). **ขอบเขตและมาตรฐานการใช้บังคับอาวุธปืนของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย**. วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.

อ้อมเดือน สดมณี. (2541). วัฒนธรรมกับพฤติกรรมของคนไทย. **วารสารพฤติกรรมศาสตร์**. 4, 7-8.

Article 3. Code of Conduct for Law Enforcement Officials.

Art.3 Section 3.04 Model Penal Code (USA.).

Beard v. United States. 158 U.S. 550 (1895). JUSTIA U.S.Supreme Court. สืบค้นเมื่อ 8 กันยายน 2566, จาก <http://supreme.justia.com/cases/federal/us/158/550/>.

Castle Doctrine. Cornell Law School. สืบค้นวันที่ 8 กันยายน 2566, จาก https://www.law.cornell.edu/wex/castle_doctrine.

Dennis Tueller. **How CLOSE is TOO CLOSE**. THE POLICE POLICY STUDIES COUNCIL. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2566, จาก http://www.theppsc.org/Staff_Views/Tueller/How.Close.htm.

Graham v. Connor. 490 U.S. 386. (1989). JUSTIA U.S.Supreme Court. สืบค้นเมื่อ 8 กันยายน 2566, จาก <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/490/386/>.

Herbert L. Packer. (1964). Two Models of the Criminal Process. **University of Pennsylvania Law Review**, 113, 9-11. สืบค้น วันที่ 8 กันยายน 2566, จาก https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6428&context=penn_law_review.

Jonathan, J. and Jason, S. (2566). **Public confidence in policing: a neoDurkheimian perspective**. Re- searchGate. สืบค้นเมื่อ 8 กันยายน 2566, จาก https://www.researchgate.net/publication/43292221_Public_Confidence_in_Policing_A_Neo-Durkheimian_Perspective.

Mail Online. (2566). **Just kill me.** สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2566, จาก

<https://www.dailymail.co.uk/news/article-7209719/Heart-stopping-body-cam-footage-shows-two-Georgia-police-officers-killing-knife-wielding-man.html>.

Minnesota Statutes (USA).

North America Study. (2566). **Culture Shock!! ที่นักเรียนไทยต้องเจอ.** สืบค้นเมื่อ

15 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.northamericastudy.com/culture-shock-in-us/%20Ron%20Martinelli>.

Revisiting the "21-Foot Rule". (2566). สืบค้นเมื่อ 8 กันยายน 2566, จาก

<http://www.cainstructor.com/Articles/21%20Foot%20Rule%20July%202016/Revisiting%20the%2021%20foot%20rule.pdf>.

Tennessee v. Garner. 471 U.S. 1. (1985). JUSTIA U.S. Supreme Court. สืบค้นเมื่อ

8 กันยายน 2566, จาก <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/471/1/>.

Use of force reporting guide. new york city department. (2019). หน้า 2. New york

city Police Department. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2566, จาก

<https://www.nyc.gov/site/nypd/stats/reports-analysis/use-of-force.page>.

VON KLIEM. JD. LL.M. (2566). **The 21-foot "rule" is back in the news!**. FORCE

SCIENCE. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2566, จาก

<https://www.forcescience.com/2019/09/the-21-foot-rule-is-back-in-the-news/>.

William, J. L. (n.d.). **Force Science.** สืบค้นเมื่อ 8 กันยายน 2566, จาก <https://www.force-science.com/instructor/william-lewinski/>.

William J. L. (2566). **Why shooting to wound doesn't make sense scientifically**

legally or tactically. police 1. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2566, จาก <https://www.police1.com/patrol-issues/articles/why-shooting-to-wound-doesnt-make-sense-scientifically-6bOdYvNUEECtIWRI/>.

William J., Lewinski, R. A., Jennifer, L. D., Nathan, D. D. and Jacob, M. B. (2566).

The Real Risks During Deadly Police Shootouts: Accuracy of the Naive

Shooter. FORCE SCIENCE. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2566, จาก <https://www.force-science.com/2015/05/the-real-risks-during-deadly-police-shootouts-accuracy-of-the-naive-shooter/>.

William, L., Sandel, H. M. and Pete, J. B. (2566). **A scientific examination of the 21-foot rule**. Research Gate Logo. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2566, จาก https://www.researchgate.net/publication/341783951_A_scientific_examination_of_the_21-foot_rule.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	เมธาวี ศรีโปฏก
วัน เดือน ปี เกิด	25 กรกฎาคม 2534
สถานที่เกิด	จังหวัดกาฬสินธุ์
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2560 น.บ., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย
ที่อยู่ปัจจุบัน	147/14 ตำบล เวียง อำเภอ เทิง จังหวัด เชียงราย
ผลงานตีพิมพ์	เมธาวี ศรีโปฏก และวิมลเรขา ศิริชัยราวรรณ. (24-26 มกราคม 2567). ปัญหาทางกฎหมายในการใช้กำลังป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการระงับเหตุฉุกเฉิน. ใน พระยาวิจัย ครั้งที่ 13 (หน้า 1382-1397). พระยา: กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา.
รางวัลที่ได้รับ	-

